אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה א (תשפ"ג)

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש מכווגים ומרוממים
מכתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

וירא

זהר המבאר
הפתור והעבוד

מרשאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נדיה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מוסיניה

המאור הגדול לתורת החסידות

מאור ושמש המכואר

ביאור וריחוב | ציונים והשוואות
אלפי מראי מקומות

פיסוק וניקוד | הקדמות מופלאות
פרקי תולדות ומכוא

מהדורת מושגה | מפתחות
עימוד מרהיב עין

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

אוצר פניני החסידות

אוצר בלום לפרשת השבוע

וירא

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

מֵת בְּעֶרֶב שַׁבָּת סִימָן יָפֶה לוֹ (כתובות קג:). וְהִקְשָׁה מוֹרִי, הָא כַּוָּנַת הַשַּׁ"ס לְהַשְׁמִיעֵנוּ אֵיךְ לַעֲשׂוֹת תַּקָּנָה לְהִנָּצֵל מֵחִבּוּט הַקֶּבֶר, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּעִנְיָן זֶה שֶׁיָּמוּת בְּעֶרֶב שַׁבָּת, שֶׁאֵין זֶה בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת. וּבֵאֵר שֶׁהוּא מוּסָר גָּדוֹל, 'שֶׁיָּמוּת בְּעֶרֶב שַׁבָּת' רָצָה לוֹמַר לְפַנּוֹת אֶת עַצְמוֹ מִכָּל עִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה כְּאִלּוּ מֵת, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת הֲכָנָה לְשַׁבָּת, וּבָזֶה נִצָּל מֵחִבּוּט הַקֶּבֶר, יִשְׁמַע חָכָם וְיוֹסִיף לֶקַח, ודפח"ח

(תולדות יעקב יוסף)

אוצר פניני החסידות

בֵּית יִשְׂרָאֵל | לִמּוּד וְחִזּוּק גָּדוֹל מְפָרֶשֶׁת הַגֶּר וְיִשְׁמָעֵאל שֶׁבְּכָל מָצָב יָכוֹל הָאָדָם לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אַף אִם קִלְקֵל הַרְבֵּה ..... א

שִׂמְחַ אֻמְּנוּנִים | 'אַל תַּפְחֵד מֵאֵדֶיךָ' – אַל תַּפְחֵד מֵאַחֵר נְפִילוֹתֶיךָ ..... א

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה | מַהוּת הָאַהֲבָה הַנִּצְרֶכֶת לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא ..... א

שִׂיחַ יְחִנְנוּ | הַלִּמּוּד מִנְּסָיוֹן הָעֲקֵדָה – עַל הָאָדָם לְחַפֵּשׂ בְּכָל עֵת עִנְיָן נוֹסָף בָּמֶּה לַעֲבֹד בּוֹ אֶת הַבּוֹרֵא ..... ב

פִּתּוּחֵי חוֹתָם | נְסִיּוֹנוֹ שֶׁל יִצְחָק אֲבִינוּ בְּמַעֲשֵׂה הָעֲקֵדָה וּשְׁכָרוֹ ..... ג

לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת | עִקַּר נְסִיּוֹן הָעֲקֵדָה הָיָה מַה שֶּׁלֹּא הִרְהֵר אַחַר מִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ וְעָשָׂה רְצוֹנוֹ בְּלִי לְהָבִין ..... ד

אַגְרָא דְּכַלָּה | בְּעִנְיַן נְסִיּוֹן הָעֲקֵדָה הָיָה אַבְרָהָם אָבִינוּ עוֹמֵד מוּכָן לְכָל אֲשֶׁר עוֹד יְצַוֶּה הַשֵּׁם וּלְהַשְׁלִיךְ עַצְמוֹ לְאֵשׁ לְמַעַן קִבּוּד שְׁמוֹ . ד

מִקְוֵה בָּרוּךְ | בְּאוֹר נִפְלָא בְּנֶפֶשׁ 'כְּמוֹ שֶׁקִּבֵּשׁ אַבְרָהָם אָבִינוּ אֶת רַחֲמָיו לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם כֵּן יְקַבְּשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת כַּעַסְךָ מֵעָלֵינוּ' .... ד

תִּפְאֶרֶת עֲזִיאֵל | הַתְּמִימָה בֵּיצַד נָטַל אַבְרָהָם אָבִינוּ עֵצָה הָאֵם לְקַיֵּם אֶת מִצְוַת הַמִּילָה ..... ה

לִקּוּטֵי שִׂיחוֹת | מַדּוּעַ לֹא הִזְעִיק הקב"ה לְבַקֵּר אֶת אַבְרָהָם מִיָּד בְּיוֹם הָרִאשׁוֹנִים מִפְּנֵי שֶׁהָיָה בְּחֻלְשָׁה וְעַצְבוּת ..... ו

קְדֻשַּׁת מָרְדְּכַי | הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא בָּא לְבַקְּרוֹ בְּיָמִים הָרִאשׁוֹנִים מִפְּנֵי שֶׁהָיָה בְּחֻלְשָׁה וְעַצְבוּת ..... ח

אוֹר הַגָּנוּז לַצַּדִּיקִים | רְמָז הַפְּסוּקִים עַל דֶּרֶךְ עֲבוֹדַת הָאָדָם בְּהִתְדַּבְּקוּתוֹ בְּרַעֲוָא שְׁלֵימָא אֶל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ | 'וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא' – נוֹשֵׂא עֵינָיו לַשָּׁמַיִם בְּרְעוּתָא דְּלִיבָּא ..... ט

מַחְשׁוֹף הַלֵּבָן | אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה הָיָה רָץ בְּכָל בֹּקֶר לַתְּפִלָּה ..... ט

דִּבְרֵי יִשְׂרָאֵל | וְהוּא עוֹמֵד 'עֲלֵיהֶם' – בְּמְקוֹמָם, אַבְרָהָם אָבִינוּ שִׁמֵּשׁ בַּשָּׁמַיִם בְּמְקוֹם הַמַּלְאָכִים ..... י

בַּת עַיִן | הַחֵכָם לוֹמֵד גַּם מֵהָרַע שֶׁבָּעוֹלָם לְקָרְבוֹ לִבְחִינַת קְדֻשָּׁה ..... י

דִּבְרֵי יְחֶזְקֵאל | לֹא יִתְעַקֵּשׁ בִּתְפִלָּתוֹ שֶׁיִּפָּמֵר הַדָּבָר כִּרְצוֹנוֹ, אֶלָּא שֶׁיִּתְקַיֵּם רְצוֹן הַבּוֹרֵא, וְזֶה יוֹעִיל יוֹתֵר מִכָּל הַתְּפִלּוֹת ..... יא

מְאֻמָּרֵי אַדְמו"ר הַזָּקֵן הַקְּצָרִים | אַבְרָהָם אָבִינוּ עָשָׂה מֵהַחֲסָדִים הַמְכֻסִּים חֲסָדִים מְגֻלִּים ..... יב

אוֹהֵב שָׁלוֹם - קוֹזְנִיץ | דִּיּוּק נִפְלָא בְּבֵאוּר הַמִּילָה 'אַחַר' ..... יב

תּוֹרַת הַמְּגִיד מִזְּלָאטְשׁוֹב | הַדִּקְדּוּקִים בִּלְשׁוֹנוֹת הַכָּתוּב ..... יב

מֵהָרַ"שׁ מִבֶּעלְזָא | יִרְאַת ה' טְהוֹרָה בִּלְא שׁוּם תְּרוּצִים וְתוֹאֲנוֹת ..... יג

תּוֹרַת אָבוֹת | אַהֲבָה טְמֵאָה מְשֻׁבָּרִים רַק עַל יְדֵי יִרְאָה ..... יג

קְדֻשַּׁת יוֹם טוֹב | 'רַחֲצוּ וְגַלְיכֶם' – הָרְגִילוּת ..... יג

מִקְוֵה בָּרוּךְ | 'יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל' – שָׁמַר עַל פִּתְחֵי וְשַׁעֲרֵי הַגּוּף ..... יג

נַעַם אֱלִיעֶזֶר | דָּבָר הַבָּא מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה מְגִיעַ בְּקֹשִׁי ..... יד

דִּבְרֵי שָׁלוֹם | כַּאֲשֶׁר מַשִּׂיג הָאָדָם בְּהִירוּת יְבַקֵּשׁ רַחֲמִים שֶׁלֹּא תָּסוּר מִמֶּנּוּ ..... יד

שִׂפַת אֱמֶת | עַל הָאָדָם לְהִתְבּוֹנֵן שֶׁמַּעֲשָׂיו נוֹגְעִים לְדוֹרוֹת ..... יד

אַגְרָא דְּכַלָּה | אַבְרָהָם אָבִינוּ הִשְׁתּוֹקֵק כָּל שְׁמוֹנַת הַיָּמִים וְגַם בְּתְחִלַּת יוֹם הַשְּׁמִינִי נִזְדָּרֵז לְמוּל ..... יד

שֵׁם מִשְׁמוּאֵל | חֶשֶׁק וּזְרִיזוּת לַמִּצְוָה ..... יד

זְכָרוֹן קָדוֹשׁ | אַבְרָהָם אָבִינוּ חִפֵּשׂ בְּכָל הָעֵת אֶת הָרוֹצִים לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה כְּדֵי לְסַיְּעָם ..... יד

בֵּית יִשְׂרָאֵל | 'שְׂאִי אֶת הַנַּעַר' רָמְז לַעֲבוֹדָה בִּימֵי הַנְּעוּרִים ..... טו

עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל | הָעֲלָאַת נִיצוֹצוֹת הִיא הִכְנָסָת אוֹרוֹתִים ..... טו

מְאוֹר עֵינַיִם | הָאוֹרַח אֵינוֹ בָּא לְצָרְךָ עַצְמוֹ אֶלָּא כְּדֵי לְהַעֲלוֹת נִיצוֹצוֹת הַשַּׁיָּכִים לִנְשָׁמָתוֹ ..... טו

דֶּגֶל מַחֲנֵה אֶפְרַיִם | לְפִי הָאוֹרֵחַ מִתְגַּלִּים לְבַעַל הַבַּיִת דִּבְרֵי תּוֹרָה ..... טו

קְדֻשַּׁת לֵוִי | כַּאֲשֶׁר הָאוֹרֵחַ מִתְכַּוֵּן לִזְכּוֹת אֶת בַּעַל הַבַּיִת בְּהַכְנָסַת אוֹרְחִים זוֹכֶה עִמּוֹ ..... טו

יַד דָּוִד | אַבְרָהָם אָבִינוּ עָשָׂה אֶת אוֹרְחָיו לְבַעֲלֵי הַבַּיִת ..... טו

אוצרות גאוני הדורות

עֲלִיַּת קִיר קְטַנָּה | מַעֲלָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם יוֹתֵר מִבְּנֵי בֵּיתוֹ ..... טז

עוֹשֶׂה חַיִל | אַבְרָהָם הִצְלִיחַ בְּחָכְמָתוֹ לְכַבֵּד אֶת שְׁלֹשֶׁת הַמַּלְאָכִים בְּשָׁוֶה ..... טז

מְצָא חַיִּים | נִסְמְכוּ הַמַּלְאָכִים עַל הָעֵץ וְלֹא יָשְׁבוּ תַּחְתָּיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹסְמֵא אַבְרָהָם אָבִינוּ ..... יז

שְׁנוֹת יָמִין | מְזוֹן הַמַּלְאָכִים מִבְּרָכַת הַמָּזוֹן שֶׁמְּבָרְכִים יִשְׂרָאֵל ..... יז

בְּנֵי יוֹסֵף | מַעֲשֵׂה הַחֶסֶד שֶׁל הַצַּדִּיקִים לְעוֹרֵר רַחֲמֵי שָׁמַיִם לְבַטֵּל רֹעַ הַגְּזֵרוֹת ..... יח

בִּנְיַן שְׁלֹמֹה | הַשְׁרָאַת הַשְּׁכִינָה תַּחַת אֵילָנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ ..... יח

יְדֵי הַלּוִי | עָמַד אַבְרָהָם וְלֹא יָשַׁב לְצַד הַמַּלְאָכִים שֶׁהָאוֹכֵל בָּשָׂר אֵינוֹ רַשַּׁאי לְשֶׁבֶת סָמוּךְ לְאוֹכְלֵי חָלָב ..... יח

קְהִלַּת מֹשֶׁה | הִבִּיטָה אִשָּׁת לוֹט לְאַחוֹרֶיהָ כִּי רָאֲתָה שֶׁמִּשְׁיחַ יוֹצֵא מִמֶּנָּה ..... יט

כְּתֵב סוֹפֵר | עִנְיַן אִשֶּׁת לוֹט בְּעֵין חֶסְרוֹן אֲמוּנָה ..... יט

אֶבֶן יְשָׁפֶה – אִמְרֵי יִצְחָק | הַשְׁלָכַת יִשְׁמָעֵאל בְּמְקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ ..... יט

פְּנֵי דָוִד | הוֹכָחַת בְּעָלוּת הַבְּאֵרוֹת מֵעֲלִיַּת הַמַּיִם לְקִרְאַת הַכְּבָשִׂים ..... כ

שָׂדֶה יִצְחָק | תְּמִיהַת יִצְחָק כְּיַצֵּד הִנַּח עָלָיו עֲצֵי עוֹלָה וְהֻלְּא עֲבוֹדָה אֲסוּרָה בְּקָדָשִׁים ..... כ

רַבִּי יַעֲקֹב ב"ר יְהוּדָה דְּלִוְיָה זַצ"ל | ה' הוֹדִיעַ לָאֲחֵרִים עַל יִרְאָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם ..... כא

חֲנֻכַּת הַתּוֹרָה | הַר הַמּוֹרִיָּה בִּתְחִלָּתוֹ בִּקְעָה הָיָה וְלֹא נֶעֱבָדָה בּוֹ עֲבוֹדָה זָרָה ..... כא

חֶמְדַּת יִשְׂרָאֵל | מַדּוּעַ בֵּרְכוּ ה' עַל הָעֲקֵדָה הֲלֹא שָׁכַר מִצְוָה בְּהֹאי עָלְמָא לֵיכָּא ..... כא

חֲתַן סוֹפֵר | תִּקּוּן הַבָּנִים עַל יְדֵי חִנּוּכָם לְמִצְוֹת ..... כב

מֶשֶׁךְ חָכְמָה | מִצְוַת חִנּוּךְ לְמִצְוֹת עֲשֵׂה ..... כב

כְּתֵב סוֹפֵר | יְחֻסָּן פָּנָיו לַעֲבוֹדַת ה' לְשֵׁם קַבָּלַת שָׂכָר כְּדֵי שֶׁיְּקַיְּמוּ אַף כְּשֶׁאֵינָם שׁוֹהִים בְּמְחִצָּתוֹ ..... כב

שְׁמוֹ אַבְרָהָם | סְגֻלַּת הַצְּדָקָה לְבָנִים שֶׁסָּרוּ מִדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה ..... כג

אֶרֶץ צְבִי | מִצְוַת חִנּוּךְ הַבָּנִים מְעוֹרֶרֶת עָלֵינוּ אַהֲבַת ה' ..... כג

מִקְרָא מְפֹרָשׁ | חִנּוּךְ הַבָּנִים אַף בְּעֵת שֶׁהַפָּרָנְסָה דְּחוּקָה ..... כד

מעשי צדיקים ..... כה

ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה ..... לב

זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד ..... לו

נוֹשְׂאִים בְּפָרָשַׁת וַיֵּרָא

חִזּוּק לִתְשׁוּבָה

בֵּית יִשְׂרָאֵל

רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִגּוּר זיע"א

לְמוּד וְחִזּוּק גָּדוֹל מִפָּרָשַׁת הַגֵּר וַיִּשְׁמַעְאל שֶׁבְּכָל מַצָּב יְכוֹל הָאָדָם לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אַף אִם קַלְקֵל הַרְבֵּה

מִפָּרָשַׁת הַגֵּר וְיִשְׁמָעֵאל כַּמָּה הִלְכְתָא יֵשׁ לִלְמֹד מִזֶּה וְלִמּוּד לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּתְחַזְּקוּ עַצְמָם. עַל יִשְׁמָעֵאל אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל שֶׁעָבַר עַל שֶׁלֹּשׁ עֲבֵרוֹת הַחֲמוּרוֹת, וְגַם הַגֵּר 'וַתֵּלֶךְ וַתֵּתַע' (כא יד) שֶׁחָזְרָה לְגִלּוּלֵי בֵּית אָבִיהָ (רש"י).

וְכַאֲשֶׁר חָזַר בִּתְשׁוּבָה נִתְקַבְּלָה תְּשׁוּבָתוֹ, 'כִּי שָׁמַע אֱלֹקִים וְכוּ'' (פסוק יז). וְאַף שֶׁהָיָה זֹאת סִיּוּעַ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר נִתְבַּשֵּׂר אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם 'תִּקְבֹּר בְּשָׂרָה טוֹבָה' - בִּשְׂרוֹ שֶׁיִּשְׁמָעֵאל יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה (טו טו ורש"י שם), אֲבָל כְּתִיב 'כִּי שָׁמַע ה' אֶל קוֹל הַנַּעַר' וְהוֹעִיל תְּשׁוּבָתוֹ.

וּמִזֶּה יֵשׁ לִלְמֹד שֶׁיִּתְחַזֵּק הָאָדָם עַצְמוֹ אַף שֶׁקִּלְקֵל וְחָטָא יָשׁוּב אֶל ה'. וּבָזֶה יֵשׁ גַּם כֵּן הַקֶּשֶׁר וָחֹמֶר בֶּן הַגְּבִירָה מִבֶּן הָאָמָה כִּדְאִיתָא בְּסוֹף לֶךְ אֵצֶל יִשְׁמָעֵאל קַל וָחֹמֶר 'אֶת בְּרִיתִי אָקִים אֶת יִצְחָק' (שם יז כא).

וְזֶה הַכֹּחַ נִשְׁאַר אֵצֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – שֶׁאִם יִתְעוֹרְרוּ בִּתְשׁוּבָה יִהְיֶה לָהֶם הַכֹּחַ וְהַסִּיּוּעַ מֵהָאָבוֹת, כַּאֲשֶׁר הִגִּיד הַחִדּוּשֵׁי הָרִי"ם זַ"ל עַל 'הַפּוֹתֵחַ שַׁעַר לְדוֹפְקֵי בִּתְשׁוּבָה' (תפילת ימים הנוראים) זֶה הָאָבוֹת וְכוּ' (שנת תש"כ):

שִׁמֵּר אֱמוּנִים

רַבִּי אַהֲרֹן רָאטֶה זיע"א

'אַל תֵּבִיט אַחֲרֶיךָ' – אַל תֵּבִט אַחַר נְפִילוֹתֶיךָ

פֵּרֵשׁ הָרַב הַקָּדוֹשׁ בַּעַל עֲטֶרֶת צְבִי בְּסִפְרוֹ סוּר מֵרָע: **אַל תֵּבִיט אַחֲרֶיךָ** (יט יז) — דְּהַיְנוּ לְבְחִינוֹת אֲחוֹרַיִם שֶׁלְּךָ, רַק תֵּלֵךְ כְּסֵדֶר, הֲגַם כִּי נָפַל לְאֵיזֶה עֲבֵרָה חַס וְשָׁלוֹם, יָשׁוּב לַה' וְיַרְחֵם וְיִתְחַזֵּק בְּכָל כֹּחוֹ, אָז בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ סוֹף כָּל סוֹף יִהְיֶה הוּא מִן הַמְנֻצָּחִים וְלֹא מִן הַמְנֻצָּחִים בְּלִי סָפֵק, כִּי תַּקִּיפוּת דַּעַת שֶׁל בַּר יִשְׂרָאֵל עוֹלֶה וּבוֹקֵעַ כָּל תַּרְעִין דְּסִתְימִין, וְכָל חוֹמוֹת הַבַּרְזֶל הַמַּפְסִיקִים בֵּינֵינוּ לְבֵין אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם:

נִסָּיוֹן הָעֲקֵדָה

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

רַבִּי יַעֲקֹב אֲבִיחַצִּירָא זיע"א

מֵהוּת הָאַהֲבָה הַנִּצְרֶכֶת לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא

הָאַהֲבָה שֶׁיֵּאהַב הָאָדָם אֶת הַשֵּׁם צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה אַהֲבָה מֻפְלֶגֶת עַד תַּכְלִית, שׁוּם דָּבָר לֹא יִמְנַע בִּשְׁבִילוֹ, הֵן נַפְשׁוֹ הֵן נַפְשׁ בָּנָיו הֵן מָמוֹנוֹ.

בְּמִדָּה זוֹ הִתְעַלָּה אַבְרָהָם אָבִינוּ בִּשְׁלֵמוּת בְּעֵת נִסְיוֹן הָעֲקֵדָה

דְּבָזֶה נִתְעַלָּה אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם כְּשֶׁנִּסָּהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיִצְחָק בְּנוֹ, וּמַה כְּתִיב שָׁם, **קַח נָא אֶת בִּנְךָ אֶת יְחִידְךָ אֲשֶׁר אָהַבְתָּ אֶת יִצְחָק** (כב ב), דְּקָשֶׁה, דְּלֹא הָיָה לוֹ לוֹמַר רַק 'קַח נָא אֶת יִצְחָק', וְהַכֹּל יָתֵר. וְרַשִׁ"י ז"ל כָּתַב כְּדֵי לָתֵת לוֹ שָׂכָר עַל כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר:

וּלְפִי עִנְיֵנֵנוּ בָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לְהוֹרוֹת לִבְנֵי הָאָדָם הָאֲהֻבָה שֶׁיִּקָּרֵא בָּהּ 'אוֹהֵב הַשֵּׁם', דְּהַדָּבָר הֶחָבִיב עָלָיו בְּיוֹתֵר לֹא יִמְנַע אוֹתוֹ מֵאַהֲבָתוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְאַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שׁוּם דָּבָר לֹא הָיָה חָבִיב עָלָיו יוֹתֵר מִיִּצְחָק, יוֹתֵר מִגּוּפוֹ וּמִמָּמוֹנוֹ, כִּי הֲרֵי הִבְטִיחוֹ ה' (כא יב) 'כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע', וּמַשְׁמַע דְּלֹא יֵשׁ לוֹ עִם שָׂרָה זֶרַע אַחֵר רַק יִצְחָק, וְנוֹלַד לוֹ לְעֵת זִקְנָתוֹ, וַאֲפִלּוּ הָכִי מֵרֹב אַהֲבָתוֹ אֶת הַשֵּׁם לֹא הִרְהֵר אַחַר מִדּוֹתָיו.

הַדְיוֹקִים בִּפְסוּקִים עַל עֹז אַהֲבָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם

וְזֶה שֶׁאָמַר קַח נָא אֶת בִּנְךָ, שֶׁזֶּה נִקְרָא בִּנְךָ שֶׁהוּא זֶרַע כָּשֵׁר, לְאַפּוֹקֵי יִשְׁמָעֵאל. וְעוֹד, אֶת יְחִידְךָ, שֶׁאֵין לְךָ מִשָּׂרָה עוֹד בֵּן זוֹלַת זֶה. וְעוֹד, אֲשֶׁר אָהַבְתָּ, יוֹתֵר מִגּוּפְךָ.

וְעוֹד, אֶת יִצְחָק, שֶׁזֶּה הַבֵּן מַבְדִּיל מֵהַבָּנִים שֶׁהוּא קָדוֹשׁ וְיֵרֵא אוֹתִי בְּתַכְלִית. וְכָל זֶה אִם אַהֲבָתִי עָזָּה עָלֶיךָ יוֹתֵר מִן הַכֹּל הַעֲלֵהוּ לְעוֹלָה לְפָנַי. וּמֵרֹב אַהֲבָתוֹ אֶת הַשֵּׁם עָשָׂה בְּשִׂמְחָה וְלֹא עִכֵּב, דִּכְתִיב (כב ג) 'וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר'.

וּכְדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ בָּאֵי עוֹלָם שֶׁמָּא אַבְרָהָם לֹא עָשָׂה כָּל זֶה אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁיָּדַע שֶׁה' יִתְבָּרַךְ לֹא יְנַיַּחֵנוּ לְשָׁחֳטוֹ, לָכֵן אָמַר לוֹ ה' יִתְבָּרַךְ (פסוק יב שם) 'כִּי עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי יְרֵא אֱלֹהִים אַתָּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת בִּנְךָ אֶת יְחִידְךָ מִמֶּנִּי', הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָרַד לְסוֹף דַּעְתּוֹ וְגִלָּה שֶׁדַּעְתּוֹ הָיָה לְשָׁחֳטוֹ, וּבִפְרָט לְמַה שֶׁכָּתְבוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (ספר הרוקח, כב יד) כִּי שָׁחַט בּוֹ מִקְצָת:

אַבְרָהָם אָבִינוּ סָבַר שֶׁרְצוֹן הַבּוֹרֵא לִכְפּוֹת אֶת מִדַּת הַדִּין שֶׁל יִצְחָק תַּחַת מִדַּת הַחֶסֶד שֶׁל אַבְרָהָם

אֲבָל מִכָּל מָקוֹם קָשֶׁה, מָה עָלָה עַל דַּעַת אַבְרָהָם אָבִינוּ וְהֵיאַךְ הֶאֱמִין דָּבָר זֶה שֶׁכַּוָּנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁחֹט אֶת בְּנוֹ.

וְנִרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי אִם אֶפְשָׁר, מִשּׁוּם דְּאַבְרָהָם הָיָה חֶסֶד גָּמוּר וְיִצְחָק הָיָה גְּבוּרָה מִדַּת הַדִּין, וּרְצוֹן הַשֵּׁם הוּא שֶׁיִּהְיֶה הַדִּין נִכְנָע תַּחַת הַחֶסֶד, חָשַׁב אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שֶׁרְצוֹן הַשֵּׁם שֶׁיִּשְׁחֹט יִצְחָק, שֶׁזֶּה הוּא הַכְנָעָה גְּמוּרָה שֶׁל הַדִּין וְתִתְגַּבֵּרֶת הַחֶסֶד, וְכֵיוָן שֶׁחָשַׁב שֶׁזֶּהוּ דַּעַת עֶלְיוֹן וּרְצוֹנוֹ עָשָׂה בְּשִׂמְחָה וְלֹא עִכֵּב.

וּמִזֶּה נוֹדַעַת אַהֲבַת אַבְרָהָם הַשָּׁלֵמָה, דְּכֵיוָן שֶׁסָּבַר שֶׁזֶּה רְצוֹן הַשֵּׁם וְזֶה שְׁלֵמוּת אִילָן הָעֶלְיוֹן עָשָׂה בְּאַהֲבָה רַבָּה. וּלְפִיכָךְ אָמַר לוֹ ה' 'כִּי יְרֵא אֱלֹהִים אַתָּה', דְּהַיְנוּ יָרֵא מִמִּדַּת הַדִּין שֶׁהוּא 'אֱלֹהִים', וּלְפִיכָךְ עָשִׂיתָ זֶה לְהַכְנִיעַ הַדִּין:

שִׂיחַ יִחְנֶנּוּ

רַבִּי יוֹחָנָן מִסְּאלַנְט זיע"א

הַלִּמּוּד מִנִּסָּיוֹן הָעֲקֵדָה – עַל הָאָדָם לְחַפֵּשׂ בְּכָל עֵת עִנְיָן נוֹסָף כְּמֹה לַעֲבֹד בּוֹ אֶת הַבּוֹרֵא

הָעִקָּר הוּא לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹד וָעוֹד, וְלֹא חַס וְשָׁלוֹם לְהִתְרַשֵּׁל בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ. הָעֲבוֹדָה הַתְּמִידִית הַזֹּאת הַמַּטָּלֶת עַל הָאָדָם בְּכָל עֵת אֶפְשָׁר לִלְמֹד מֵהָעֲקֵדָה.

כִּי נֶאֱמַר בְּפָרָשַׁת הָעֲקֵדָה 'וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת יָדוֹ וַיִּקַּח אֶת הַמַּאֲכֶלֶת לִשְׁחֹט אֶת בְּנוֹ וַיִּקְרָא אֵלָיו מַלְאַךְ ה' וגו' וַיֹּאמֶר אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנַּעַר וגו' וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אַיִל אַחַר נֶאֱחַז וגו' וַיִּקַּח אֶת הָאַיִל וַיַּעֲלֵהוּ לְעֹלָה תַּחַת בְּנוֹ' (כב י-יג).

וְהִנֵּה תֵּכֶף אַחַר שֶׁאָמַר לוֹ הַמַּלְאָךְ שֶׁלֹּא יִשְׁחַט אֶת בְּנוֹ, וְלֹא עָלְתָה בְיָדוֹ עֲבֹדוּת זוֹ שֶׁרָצָה לַעֲבֹד בָּהּ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מִיָּד

חִפֵּשׂ עִנְיָן אַחֵר בַּמֶּה יוּכַל לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמָצָא אֶת הָאַיִל וְהִקְרִיבוֹ לִפְנֵי ה׳.

וְכֵן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לִנְהֹג, לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל דָּבָר הַמִּזְדַּמֵּן לְיָדוֹ, וְלֹא חַס וְשָׁלוֹם עִם חֶשְׁבּוֹן מַה נָּאֶה לוֹ וְכַדּוֹמֶה, אֶלָּא בְּכָל מַאי דְּאֶפְשָׁר לוֹ יַעֲשֶׂה אֶת רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

נִסָּיוֹן הָעֲקֵדָה הָיָה גַּם לְיִצְחָק

וְאִיתָא בַּחֲזַ״ל (זוהר ח״ג קיט:) שֶׁהַנִּסָּיוֹן שֶׁל הָעֲקֵדָה הָיָה גַּם לְיִצְחָק אָבִינוּ וְלֹא רַק לְאַבְרָהָם אָבִינוּ, כִּי כְּבָר הָיָה אָז בֶּן ל״ז שָׁנָה, וְהָיָה בְּכֹחוֹ לִטְעֹן שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאָבִיו אַבְרָהָם נִצְטַוָּה עַל הָעֲקֵדָה, מִכָּל מָקוֹם הוּא כְּבָר בִּרְשׁוּת עַצְמוֹ, וְכֵיוָן שֶׁאֵינוֹ מְצֻוֶּה עַל זֶה אֵינוֹ צָרִיךְ לִמְסֹר נַפְשׁוֹ.

וְגַם עַל אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם לֹא הָיָה טַעֲנָה, כִּי הוּא עָשָׂה אֶת שֶׁלּוֹ אֶלָּא שֶׁבְּנוֹ אֵינוֹ חָפֵץ. אָמְנָם יִצְחָק לֹא אָמַר כֵּן, וְהִסְכִּים לִמְסֹר נַפְשׁוֹ מִרְצוֹנוֹ עַל קְדֻשַּׁת שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן נִסָּיוֹן הָעֲקֵדָה הָיָה גַּם לְאַבְרָהָם וְגַם לְיִצְחָק.

הַנִּסָּיוֹן מִתִּיחֵס דַּוְקָא עַל שֵׁם אַבְרָהָם מִפְּנֵי שֶׁבְּהִיוֹתוֹ מִדַּת הַחֶסֶד הֶקְשָׁה עָלָיו הָעִנְיָן וְהָיָה צָרִיךְ לִכְפּוֹת אֶת טִבְעוֹ

אֶלָּא שֶׁמִּדַּת אַבְרָהָם אָבִינוּ הוּא מִדַּת הַחֶסֶד, וּמִדַּת יִצְחָק אָבִינוּ הוּא מִדַּת גְּבוּרָה, וְאִם כֵּן בְּמַה שֶׁהִסְכִּים יִצְחָק לִמְסֹר נַפְשׁוֹ הֲרֵי הָיָה זֶה כְּפִי טִבְעוֹ, כִּי הֲרֵי הָיָה בְּמִדַּת הַגְּבוּרָה, אֲבָל אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שֶׁמִּדָּתוֹ הִיא חֶסֶד, כָּאן הָיָה צָרִיךְ לַהֲפֹךְ מִדָּתוֹ וְלִכְבֹּשׁ אֶת רַחֲמָיו וּלְהִתְנַהֵג בְּמִדַּת הַגְּבוּרָה.

וְלָכֵן נִסָּיוֹן הָעֲקֵדָה מִתִּיחֵס עַל שְׁמוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר ׳וְהָאֱלֹקִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם׳ (כב א), וְהָעִנְיָן שֶׁכָּל צִוּוּי שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ חִדּוּשׁ שֶׁמְּקַיְּמִים אוֹתוֹ, אֲבָל אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שֶׁמִּדָּתוֹ מִדַּת הַחֶסֶד וְהָפַךְ אֶת הַמִּדָּה שֶׁלּוֹ, זֶהוּ עִקַּר הָעֲבוֹדָה וְהַחִדּוּשׁ בְּקִיּוּמוֹ וְכוּ׳.

׳וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי בְנִי׳ – אַבְרָהָם הֵשִׁיב לְיִצְחָק שֶׁעֲתִידָה הָעֲקֵדָה הוּא הוֹפֵךְ טִבְעוֹ וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּטִבְעוֹ שֶׁל בְּנוֹ יִצְחָק – מִדַּת הַדִּין

וְאִיתָא מֵהָרַב הַקָּדוֹשׁ מֵאַפְּטָא זי״ע (אוהב ישראל ליקוטים חדשים) לְפָרֵשׁ הַפָּסוּק בְּפָרָשַׁת הָעֲקֵדָה **וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי בְנִי**, מֵעִנְיָן זֶה שֶׁל לַהֲפֹךְ הַמִּדּוֹת, דְּקָשֶׁה כָּפֶל הַלָּשׁוֹן ׳וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי׳.

אֶלָּא הַבָּאוּר הוּא, שֶׁכְּוָנַת יִצְחָק הָיְתָה לִשְׁאֹל אֶת אָבִיו אַבְרָהָם, הֲרֵי אַתָּה מְרֻכָּבָה לְמִדַּת הַחֶסֶד, וְאִם כֵּן אֵיךְ תּוּכַל לַעֲשׂוֹת כָּזֹאת וְלִשְׁחֹט אוֹתִי שֶׁהוּא הֵפֶךְ מִדָּתְךָ.

וְעַל זֶה הֵשִׁיב לוֹ אַבְרָהָם אָבִינוּ ׳הִנֵּנִי בְנִי׳, הֵינוּ שֶׁכָּעֵת כְּדֵי לַעֲשׂוֹת רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲנִי צָרִיךְ לִנְהֹג בְּמִדָּתְךָ שֶׁהִיא מִדַּת הַגְּבוּרָה. כִּי זֶה הָיָה עִקַּר הַנִּסָּיוֹן לַהֲפֹךְ אֶת הַמִּדָּה.

וְזֶהוּ עִקַּר גְּדוֹל בַּעֲבוֹדַת ה׳, שֶׁצָּרִיךְ לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲפִלּוּ לֹא רַק בְּמִדּוֹתָיו וּבִטְבַע שֶׁלּוֹ, כִּי בָּזֶה אֵין רְבוּתָא כָּל כָּךְ, אֶלָּא אַדְרַבָּה עָלָיו לַהֲפֹךְ מִדָּתוֹ גַּם בִּדְבָרִים שֶׁמְּנֻגָּדִים לְטִבְעוֹ, וְדַיְקָא בְּמִדּוֹת אֵלּוּ מְנַסִּים אוֹתוֹ לִרְאוֹת אִם יִתְגַּבֵּר עַל עַצְמוֹ וְיַעֲקֹר אֶת מִדָּתוֹ הַטִּבְעִית:

פִּתּוּחֵי חוֹתָם

רַבִּי יַעֲקֹב אֱלְיָהֲזִיר זיע״א

נְסִיוֹנוֹ שֶׁל יִצְחָק אָבִינוּ בְּמַעֲשֵׂה הָעֲקֵדָה וּשְׂכָרוֹ

כִּי בָרֵךְ אֲבָרֶכְךָ וְהַרְבָּה אַרְבֶּה אֶת זַרְעֲךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכַחוֹל אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם. (כב יז)

אַרְבֶּה גִּימַטְרִיָּא 'יִצְחָק', לְרָמֵז דְּגַם יִצְחָק הִכְנִיסוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּבְרָכָה זוֹ.

דְּלָא שַׁיָּךְ דְּלָא יִכְנֹס בִּבְרָכָה זוֹ, דְּהָא בֶּן שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנָה כְּשֶׁנֶּעֱקַד, וְהָיָה יָכוֹל לְשְׁלֹא לִשְׁמֹעַ אֶל אָבִיו וְאֵין אָבִיו יָכוֹל לְכֻפּוֹ בְּעַל כָּרְחוֹ, אִם כֵּן נִסָּיוֹן יִצְחָק שָׁקוּל לְנִסָּיוֹן אַבְרָהָם אוֹ יוֹתֵר, לָכֵן מֻבְרָח שֶׁנִּתְבָּרֵךְ גַּם הוּא כָּרָמוּז. הָאֵל בְּרַחֲמָיו יְקַיֵּם בָּנוּ בִּרְכוֹת הָאָבוֹת, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב זיע"א

עִקַּר נִסָּיוֹן הָעֲקֵדָה הָיָה מַה שֶּׁלֹּא הִרְהֵר אַחַר מִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ וְעָשָׂה רְצוֹנוֹ בְּלִי לְהָבִין

יָדוּעַ שֶׁקְּשִׁיּוֹת הָעוֹלָם עַל גֹּדֶל הָרַעַשׁ שֶׁל נִסָּיוֹן הָעֲקֵדָה, כִּי לְפִי גֹּדֶל צִדְקָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֵין זֶה נִסָּיוֹן גָּדוֹל כָּל כָּךְ לִכְאוֹרָה, כִּי נִדְמֶה לָנוּ שֶׁגַּם אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים יַעַמְדוּ בִּנְסָיוֹן זֶה שֶׁכְּשֶׁיֹּאמַר לוֹ ה' יִתְבָּרַךְ בְּפֵרוּשׁ לִשְׁחֹט אֶת בְּנוֹ יְחִידוֹ בְּוַדַּאי יְקַיֵּם דְּבָרָיו וְיִשְׁחָטֶנּוּ.

אַךְ עִקַּר הַנִּסָּיוֹן הָיָה מַה שֶּׁלֹּא הִרְהֵר אַחַר מִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְכַמּוּבָא מִזֶּה וְכַמּוּבָן בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה וּמוּבָא בְּפֵרוּשׁ רַשִׁ"י מִמַּה שֶּׁאָמַר אַחַר כָּךְ אֲפָרֵשׁ שִׂיחָתִי לְפָנֶיךָ אֶתְמוֹל אָמַרְתָּ לִי כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע וְאַחַר כָּךְ אָמַרְתָּ לִי לְהַעֲלוֹתוֹ לְעוֹלָה וְכוּ'.

מִזֶּה וּמִשְּׁאָר מְקוֹמוֹת שֶׁזֶּה הָיָה עִקַּר הַנִּסָּיוֹן שֶׁלּוֹ. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה עַל פָּסוּק 'וַאֲנִי וְהַנַּעַר נֵלְכָה עַד כֹּה' וּמוּבָא בְּפֵרוּשׁ רַשִׁ"י, אֶרְאֶה הֵיכָן הוּא מַה שֶּׁאָמַר לִי כֹּה יִהְיֶה זַרְעֶךָ.

אֲבָל אַבְרָהָם הִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה וְלֹא הִרְהֵר אַחַר מִדּוֹתָיו וְאָמַר, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינִי מֵבִין דְּרָכָיו, בְּוַדַּאי כָּךְ הַמִּדָּה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין דַּרְכֵי ה' וַאֲנִי מְחֻיָּב לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלִּי לְהוֹלִיךְ בְּנֵי יְחִידִי לִשְׁחִיטָה וְאַף עַל פִּי כֵן אֲנִי מַאֲמִין שֶׁה' יִתְבָּרַךְ יְקַיֵּם כָּל דְּבָרָיו שֶׁהִבְטִיחָנִי, כִּי דְּרָכָיו אִי אֶפְשָׁר לְהָבִין כְּלָל, כִּי הוּא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שְׁנֵי הֲפָכִים בְּנוֹשֵׂא אֶחָד (הלכות מתנה ה"ה):

אַגְרָא דְּכַלָּה

רַבִּי צְבִי אֱלִימֶלֶךְ מִדִּינוֹב זיע"א

בְּעִצּוּמוֹ שֶׁל נִסָּיוֹן הָעֲקֵדָה הָיָה אַבְרָהָם אָבִינוּ עוֹמֵד מוּכָן לְכָל אֲשֶׁר עוֹד יְצַוֶּה הַשֵּׁם וּלְהַשְׁלִיךְ עַצְמוֹ לְאֵשׁ לְמַעַן כְּבוֹד שְׁמוֹ

וַיִּקְרָא מַלְאַךְ ה' וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי, וַיֹּאמֶר אַל תִּשְׁלַח וְכוּ' (כב יא). הִנֵּה קְרִיאָתוֹ שְׁתֵּי פְּעָמִים כְּבָר מְפֹרָשׁ, אֲבָל מַה שֶּׁהֵשִׁיב אַבְרָהָם הִנֵּנִי מְיֻתָּר, הָיָה לוֹ לוֹמַר וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אַבְרָהָם אַל תִּשְׁלַח וְכוּ'.

וְהַנִּרְאֶה עַל פִּי מַה שֶּׁאָמְרוּ רַז"ל שֶׁהַשָּׂטָן הֶסִיתוֹ לְבַל יַעֲשֶׂה זֹאת, וְאָמַר לוֹ, מַה תַּעֲשֶׂה אִם יִנָּסֶה אוֹתְךָ עוֹד יוֹתֵר, וְהֵשִׁיב לוֹ, עַל מְנָת כֵּן, אֲפִלּוּ יִנָּסֶה אוֹתִי עוֹד יוֹתֵר, אֲנִי מוּכָן עוֹד יוֹתֵר לְקַיֵּם.

וְהִנֵּה בִּהְיוֹתוֹ בְּמַחֲשָׁבָה זוֹ כְּשֶׁקּוֹרֵא אֵלָיו הַמַּלְאָךְ, פֶּן יֵשׁ עוֹד אֵיזֶה שֵׁרוּת וַעֲבוֹדָה, פֶּן יְצַוֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁגַּם הוּא יַשְׁלִיךְ אֶת עַצְמוֹ לְתוֹךְ הָאֵשׁ וְכֵיוָצֵא, וְאָמַר 'הִנֵּנִי' לְקַיֵּם עוֹד כָּל אֲשֶׁר תְּצַוֵּנִי:

מְקוֹר בָּרוּךְ

רַבִּי בָּרוּךְ מִסְּעַרְט זיע"א

בְּאוֹר נֶפֶלֶא בְּנֶפֶשׁ 'כְּמוֹ שֶׁכִּבֵּשׁ אַבְרָהָם אָבִינוּ אֶת רַחֲמָיו לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם כֵּן יִכְבְּשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת כַּעַסְךָ מֵעָלֵינוּ'

שָׁמַעְתִּי מִפֶּה קָדְשׁוֹ שֶׁל הָרַב הַצַּדִּיק מִבֶּעלְז זיע"א — שֶׁהַיּוֹם יוֹם הִלּוּלָא דִּילֵיהּ

– מַה שֶּׁאָנוּ אוֹמְרִים בַּתְּפִלָּה 'רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם – 'כְּמוֹ שֶׁכָּבַשׁ אַבְרָהָם אָבִינוּ אֶת רַחֲמָיו לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם, כֵּן יִכְבְּשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת כַּעַסְךָ מֵעָלֵינוּ''

וְלִכְאוֹרָה אֵיךְ אֶפְשָׁר לְדַמּוֹת רַחֲמֵי אָדָם לְרַחֲמֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהֵם חֲסָדִים גְּמוּרִים, כִּדְכְתִיב 'חַסְדֵּ֣י קֵ֭ל כָּל הַיּ֑וֹם' (תהלים נב ג).

וְהַכַּוָּנָה בָּזֶה, דְּמוּבָא בַּמִּדְרָשׁ – בְּשָׁעָה שֶׁהָלַךְ אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם לַעֲקֹד אֶת יִצְחָק הֶעֱרִים מַלְאַךְ הַמָּוֶת כָּל מִינֵי מְכְשׁוֹלִים וְתַחְבּוּלוֹת עַל מְנָת לְעַכְּבוֹ.

עַד שֶׁאָמַר לוֹ, חֲרִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אָמַר לְךָ רַק 'וְהַעֲלֵהוּ לְעֹלָה' וְלֹא לִשְׁחָטוֹ, וּמֵאַן אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם לִשְׁמֹעַ לוֹ, אַף שֶׁאָמַר דִּבְרֵי אֱמֶת, וְהוּא מִפְּנֵי שֶׁבָּא מִצַּד הַשָּׂטָן.

וְזֶה שֶׁאָנוּ מִתְפַּלְּלִים 'כְּמוֹ שֶׁכָּבַשׁ אַבְרָהָם אָבִינוּ אֶת רַחֲמָיו לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם' – אַף שֶׁהָיָה אֱמֶת בְּפִי הַשָּׂטָן, לֹא רָצָה אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם לְהַקְשִׁיב לוֹ, 'כֵּן יִכְבְּשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת כַּעַסְךָ מֵעָלֵינוּ' וְאַל תִּשְׁמַע אֶת קוֹל הַקְּטָרוּג שֶׁל הַשָּׂטָן עַל יִשְׂרָאֵל, אַף שֶׁהוּא אֱמֶת:

פָּרָשַׁת וַיֵּרָא

וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא וְגוֹ' (הוא שֶׁנָּתַן לוֹ עֵצָה עַל הַמִּילָה לְפִיכָךְ נִגְלָה עָלָיו בְּחֶלְקוֹ, רש"י) (יח א)

תִּפְאֶרֶת עֲזִיאֵל

רַבִּי עֲזִיאֵל מֵיילִישׁ זיע"א

הַתְמִיהָה כֵּיצַד נָטַל אַבְרָהָם אָבִינוּ עֵצָה הָאֵם לְקַיֵּם אֶת מִצְוַת הַמִּילָה

וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא כוּ'. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י ז"ל, אַמַּאי נִרְאָה אֵלָיו בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נָתַן עֵצָה לְכַתְּחִלָּה עַל הַמִּילָה. וְהוּא תָּמוּהַּ הֲאֵיךְ שָׁאַל אַבְרָהָם עֵצָה אִם יִצְיֶת אֶל דְּבָרָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּכְבָר נִתְחַבְּטוּ בּוֹ רִאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים, אַף אֲנִי אֶעֱנֶה אֶת חֶלְקִי.

עַל יְדֵי שִׁישׁ רַק שְׁלוֹשׁ תְּפִלּוֹת בְּיוֹם נִמְנַעַת הַהֶרְגִּילוּת מִן הָאָדָם וּמַגִּיעַ לְיִרְאָה

כִּי הַכֹּל הוּא, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָאָדָם לִהְיוֹת תָּמִיד עוֹסֵק בְּדָבָר אֶחָד, אֶלָּא שֶׁיִּהְיֶה דִּבֵּר הֶפְסֵק בֵּינֵיהֶם, כְּגוֹן אִם אָדָם הָיָה מִתְפַּלֵּל תָּמִיד לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרוּךְ הוּא, לֹא הָיָה אֵלָיו יִרְאָה כָּל כָּךְ, כִּי הָיָה מֻרְגָּל לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלֹא הָיָה הַיִּרְאָה כָּל כָּךְ גְּדוֹלָה, לָכֵן אֵין רַשַּׁאי אָדָם לְהִתְפַּלֵּל יוֹתֵר מִשָּׁלוֹשׁ תְּפִלּוֹת שֶׁתִּתְקְנוּ אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה.

עֶסֶק הַתּוֹרָה שֶׁהוּא בְּנוּשְׁאִים גַּשְׁמִיִּים נוֹעֵד כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵלֵךְ הָאָדָם כָּטֵל בִּזְמַנֵּי הַיּוֹם שֶׁמְּחוּץ לִתְפִלּוֹת

וְעַל כֵּן הֵצַרְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָתֵת הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי טַעַם זֶה, כִּי לְהִתְפַּלֵּל תָּמִיד לָפָנָיו אִי אֶפְשָׁר כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ, וְלָלֶכֶת בָּטֵל מִכָּל שֶׁכֵּן אִי אֶפְשָׁר שֶׁהוּא מֵבִיא חַס וְשָׁלוֹם לִידֵי עֲבֵרוֹת וְכַדּוֹמֶה. עַל כֵּן נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַתּוֹרָה שֶׁהִיא מְדַבֶּרֶת בַּדְּבָרִים הַגַּשְׁמִיִּים, לְמָשָׁל רְאוּבֵן הִלְוָה לְשִׁמְעוֹן וְכַדּוֹמֶה שֶׁהוּא עִנְיָן אַחֵר.

אַף שֶׁהַתּוֹרָה מְדַבֶּרֶת בְּעִנְיָנִים גַּשְׁמִיִּים הִיא קֹדֶשׁ קָדָשִׁים וּמֵבִיאָה לִידֵי יִרְאָה מִכֹּחַ קְדֻשַּׁת הָאוֹתִיּוֹת

וּלְפִי זֶה שֶׁמָּא תֹּאמַר עַל יְדֵי כֵן יִהְיֶה נִפְרָד מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אַל תֹּאמַר כֵּן, אֶלָּא אַדְרַבָּה שֶׁהוּא קִיּוּמָהּ שֶׁל יְרֻאָה, חֲדָא מִפְּנֵי שֶׁאִם יִהְיֶה תָּמִיד מֻרְגָּל לְפָנָיו הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לֹא יִהְיֶה עָלָיו כָּל כָּךְ יְרֻאָה וְעַל יְדֵי הַתּוֹרָה נִתְקַן.

וְעוֹד כִּי הַתּוֹרָה עַצְמָהּ אַף עַל פִּי שֶׁהִיא מְדַבֶּרֶת בַּדְּבָרִים הַגַּשְׁמִיִּים, אַף עַל פִּי כֵן הִיא קֹדֶשׁ קָדָשִׁים וְהִיא מְבִיאָה לִידֵי הַיִּרְאָה מִכֹּחַ הָאוֹתִיּוֹת הַקְּדוֹשִׁים וְכוּ', וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁעוֹסֵק בְּנִסְתָּרוֹת הַתּוֹרָה שֶׁהֵם בְּעַצְמָם רוּחָנִיּוּת גָּדוֹל וְכוּ'.

בְּאוֹר הַפְּסוּק וְדִיּוּק לְשׁוֹן רַשִׁ"י עַל דֶּרֶךְ הַנִּ"ל

וְזֶהוּ הַפֵּרוּשׁ וַיֵּרָא ה' בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא' כִּי אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הָיָה מֵבִין אֲשֶׁר טוֹב לָאָדָם לְהִתְרַחֵק מְעַט מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּהְיֶה הַיִּרְאָה אַחַר כָּךְ יוֹתֵר גְּדוֹלָה.

וּכְשֶׁצִּוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָלָיו הַמִּילָה הָלַךְ לִשְׁאֹל עֵצָה מֵאֲחֵרִים כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמַע מַה הֵם אוֹמְרִים, וּמִסְתָּמָא יֹאמְרוּ לֹא תָּמוּל עַצְמְךָ שֶׁאַתָּה זָקֵן, וְיִהְיֶה קָצַת רָחוֹק, וְאַחַר כָּךְ יָמוּל אֶת עַצְמוֹ וְיִשְׁמַע הַצִּוּוּי מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְתִהְיֶה הַיִּרְאָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה.

וּכְשֶׁשָּׁאַל לְאֶשְׁכּוֹל וְלָעֶנֶר אָמְרוּ – לֹא, וּמַמְרֵא הָיָה יָרֵא, אָמַר לוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צָוָה אֵלֶיךָ, לָמָּה לֹא תַּעֲשֶׂה זֹאת. וּבִזְכוּת זֶה נִגְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּחֶלְקוֹ. וְזֶה הַפֵּרוּשׁ כִּי הוּא נָתַן עֵצָה עַל הַמִּילָה, כִּי הֵכִרַח אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם לִשְׁאֹל עֵצָה. וְדוֹ"ק וְהָבֵן:

וַיֵּרָא אֵלָיו ה' (לְכַאֲרָה אֶת הַחוֹלֶה וְכוּ', יוֹם שְׁלִישִׁי לְמִילָתוֹ הָיָה, רש"י) (יח א)

לִקּוּטֵי שִׂיחוֹת

רַבִּי מְנַחֵם מֶענְדֶל מִלְיוּבָאוִויטְשׁ זיע"א

מִדּוּעַ לֹא הִגִּיעַ הקב"ה לְבַקֵּר אֶת אַבְרָהָם מִיָּד בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן לְחָלְיוֹ

צָרִיךְ לְהָבִין, לָמָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא הִגִּיעַ מִיָּד לְבַקֵּר אֶת אַבְרָהָם בְּחָלְיוֹ? מִצְוַת בִּקּוּר חוֹלִים – שֶׁנִּלְמֶדֶת מִזֶּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְבַקֵּר אֶת אַבְרָהָם בְּחָלְיוֹ – הִיא מֵהַיּוֹם הָרִאשׁוֹן, וְאִם כֵּן לָמָּה הִמְתִּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּבִקּוּר חוֹלִים עַד הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי?

מַעֲלַת קִיּוּם מִצְוֹת מִילָה עַל יְדֵי אַבְרָהָם אָבִינוּ יֶתֶר עַל מַה שֶּׁקִּיֵּם כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ עַד שֶׁלֹּא נִתְּנָה

וְיוֹבֵן זֶה בְּהֶקְדֵּם הַמְבֹאָר בַּחֲסִידוּת בְּמַעֲלַת מִצְוַת מִילָה שֶׁקִּיֵּם אַבְרָהָם אָבִינוּ לְגַבֵּי מַה שֶּׁקִּיֵּם כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ עַד שֶׁלֹּא נִתְּנָה (יומא כח:):

קִיּוּם כָּל הַתּוֹרָה ע"י אַבְרָהָם הָיָה לְלֹא צִוּוּי וְכֵן לֹא הָיָה לְכָךְ כֹּחַ לְקַדֵּשׁ דְּבָרִים גַּשְׁמִיִּים שֶׁבָּהֶם נַעֲשׂוּ הַמִּצְוֹת

קִיּוּם כָּל הַתּוֹרָה עַל יְדֵי אַבְרָהָם אָבִינוּ הָיָה: א, בְּכֹחַ עַצְמוֹ. ב, הַמִּצְוֹת שֶׁקִּיֵּם לֹא הָיָה בָּהֶם הַכֹּחַ לְהַדֵּר בִּקְדֻשָּׁתָם בַּדְּבָרִים הַגַּשְׁמִיִּים שֶׁבָּהֶם נַעֲשׂוּ הַמִּצְוֹת, שֶׁהֵם – הַדְּבָרִים הַגַּשְׁמִיִּים – יֵעָשׂוּ קְדוֹשִׁים.

הַמִּצְוֹת שֶׁלְּאַחַר מַתַּן תּוֹרָה – יֵשׁ בָּהֶם צִוּוּי וְכֵן מְקֻדָּשׁוֹת דְּבָרִים גַּשְׁמִיִּים

עִנְיָן זֶה הוּא מֵהַמַּעֲלוֹת שֶׁאָנוּ מְקַיְּמִים לְאַחַר מַתַּן תּוֹרָה לְגַבֵּי הַמִּצְוֹת שֶׁקִּיְּמוּ הָאָבוֹת – שֶׁהַמִּצְוֹת שֶׁלְּאַחֲרֵי מַתַּן תּוֹרָה: א, הֵם צִוּוּיִים מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁצִּוָּה עֲלֵיהֶם בִּשְׁעַת מַתַּן תּוֹרָה. ב, הֵם מַמְשִׁיכִים אֶת קְדֻשָּׁתָם בַּדְּבָרִים הַגַּשְׁמִיִּים, שֶׁהַגַּשְׁמִיִּים יֵעָשֶׂה קָדוֹשׁ.

מִצְוַת הַמִּילָה – הַמִּצְוָה הַיְחִידָה שֶׁקִּיֵּם אַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁהָיָה בָּהּ אֶת סְגֻלַּת הַמִּצְוֹת שֶׁלְּאַחַר מַתַּן תּוֹרָה

וְאַף עַל פִּי כֵן, מִצַּד הָעִנְיָן דְּמַעֲשֶׂה אָבוֹת סִימָן לַבָּנִים, שֶׁדַּוְקָא קִיּוּם הַמִּצְוֹת עַל

יְדֵי הָאָבוֹת – קֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה – נָתַן לָנוּ אֶת הַכֹּחַ – לְאַחֲרֵי מַתַּן תּוֹרָה – שֶׁנּוּכַל לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹת בְּגַשְׁמִיּוּת – הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת לְכָל הַפָּחוֹת מִצְוָה אַחַת שֶׁל הָאָבוֹת שֶׁתִּהְיֶה בְּדֶרֶךְ הַמַּת הַמִּצְוֹת שֶׁלְּאַחֲרֵי מַתַּן תּוֹרָה.

וְזוֹ הָיְתָה מִצַּוַת מִילָה: א, עָלֶיהָ נִצְטַוָּה אַבְרָהָם אָבִינוּ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. ב, מִצְוָה זוֹ (גַּם קֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה) הִמְשִׁיכָה קְדֻשָּׁה בַּדָּבָר הַגַּשְׁמִי, בְּאֹפֶן שֶׁקְּדֻשַּׁת הַמִּצְוֹת נִשְׁאֲרָה בַּדָּבָר הַגַּשְׁמִי גַּם לְאַחֲרֵי קִיּוּם הַמִּצְוָה.

הַמִּצְוֹת שֶׁלְּאַחַר מַתַּן תּוֹרָה צְרִיכוֹת לְהִתְקַיֵּם עַל פִּי טֶבַע וְלֹא עַל פִּי נֵס – כֵּיוָן שֶׁתַּפְקִידָם לְזַכֵּךְ וּלְהַמְשִׁיךְ קְדֻשָּׁה בְּגַשְׁמִיּוּת

מֵהֶעָנְיָנִים שֶׁיֵּשׁ בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹת לְאַחֲרֵי מַתַּן תּוֹרָה – הַהִשְׁתַּדְּלוּת שֶׁקִּיּוּם הַמִּצְוֹת יִהְיֶה עַל פִּי טֶבַע, לֹא עַל יְדֵי נֵס, דְּכֵיוָן שֶׁהַמִּצְוֹת שֶׁלְּאַחֲרֵי מַתַּן תּוֹרָה צְרִיכוֹת לִפְעֹל זְכוּךְ וּלְהַמְשִׁיךְ קְדֻשָּׁה בַּדְּבָרִים הַגַּשְׁמִיִּים שֶׁבָּעוֹלָם הַטִּבְעִי, לָכֵן עֲלֵיהֶם לִהְיוֹת עַל פִּי טֶבַע, בִּכְדֵי שֶׁגַּם טֶבַע הָעוֹלָם – לֹא יִתְבַּטֵּל, אֶלָּא – יִזְדַּכֵּךְ.

גַּם הַהֲכָנָה לְמִצְוָה צְרִיכָה לְהִתְקַיֵּם עַל פִּי טֶבַע

יִתֵּרָה מִזּוֹ: לֹא רַק הַמִּצְוָה עַצְמָהּ, אֶלָּא אֲפִלּוּ הַהֲכָנָה לַמִּצְוָה צְרִיכָה לִהְיוֹת עַל פִּי טֶבַע. וְכַיָּדוּעַ הַסִּפּוּר אוֹדוֹת רַבֵּנוּ הַזָּקֵן, שֶׁהִמְתִּין עִם בִּרְכַּת קִדּוּשׁ לְבָנָה עַד שֶׁפָּעַל עַל הַפָּקִיד שֶׁהוּא יַעְצֹר אֶת הַסִּירָה (אַף שֶׁלִּפְנֵי זֶה עָצַר רַבֵּנוּ הַזָּקֵן אֶת הַסִּירָה בְּעַצְמוֹ בְּנֵס), בִּכְדֵי שֶׁגַּם הַהֲכָנָה לַמִּצְוָה תִּהְיֶה מְלֻבֶּשֶׁת בְּדַרְכֵי הַטֶּבַע.

גַּם תּוֹצָאוֹת וְקִשָּׁיִים הַנּוֹבְעִים מִקִּיּוּם הַמִּצְוָה אֵין לְהַסִּירָם עַל יְדֵי נֵס

וּכְשֵׁם שֶׁהַדְּבָרִים אֲמוּרִים בְּנוֹגֵעַ לַהֲכָנוֹת לַמִּצְוָה, כֵּן הוּא – מֵאוֹתוֹ הַטַּעַם – גַּם בְּנוֹגֵעַ לַתּוֹצָאוֹת שֶׁל הַמִּצְוָה – שֶׁהָעִנְיָנִים שֶׁעַל פִּי טֶבַע צְרִיכִים לָבוֹא עַל יְדֵי קִיּוּם הַמִּצְוָה, אֵין לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּנֵס כְּדֵי לַהֲסִירָם, כֵּיוָן שֶׁאָז חָסֵר בְּקִיּוּם הַמִּצְוָה.

וּמִזֶּה מוּבָן, שֶׁכַּאֲשֶׁר הַמִּצְוָה קְשׁוּרָה, עַל פִּי טֶבַע, עִם קְשָׁיִים מְסֻיָּמִים (אִם הַקְּשָׁיִים הֵם בְּקִיּוּם הַמִּצְוָה עַצְמָהּ, אוֹ בַּהֲכָנָה לְהַמִּצְוָה, אוֹ בְּתוֹצָאוֹת שֶׁל הַמִּצְוָה), אֵין לַהֲסִירָם אוֹ לְהַחֲלִישָׁם בְּאֹפֶן בִּלְתִּי טִבְעִי, כֵּיוָן שֶׁאָז חָסֵר בְּקִיּוּם הַמִּצְוָה.

דִּבְרֵי הַזֹּהַר שֶׁהַמִּצוֹת צְרִיכוֹת לְהִתְקַיֵּם 'בְּאֹפֶן שלים'

וְעַל דֶּרֶךְ מַה שֶּׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (ח״ב קכח.) שֶׁקִּיּוּם הַמִּצְוֹת צָרִיךְ לִהְיוֹת שֶׁלֹּא 'בְּרִיקָנְיָא וּבְמַגָּנָא' (כֵּיוָן שֶׁאָז לֹא נִמְשָׁךְ עַל יְדֵי הַמִּצְוָה 'רוּחָא דְּקוּדְשָׁא'). – זֶהוּ סֵדֶר שֶׁל 'מִצְרִים', וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חִנָּם' (במדבר יא ה) – אֶלָּא צָרִיךְ 'לְאִשְׁתַּדְּלָא בֵּיהּ כְּדְקָא יָאוּת כְּפוּם חֵילֵיהּ' ו'בְּאַגָּר שְׁלִים'.

הָאר״י הַקָּדוֹשׁ לֹא הָיָה מִתְוַכֵּחַ עַל הוֹצָאוֹת מִצְוָה

וְזֶהוּ גַּם מַה שֶּׁמּוּבָא אוֹדוֹת הָאֲרִיז״ל, שֶׁלֹּא הָיָה מִתְוַכֵּחַ בְּנוֹגֵעַ לְמִצְוָה, וְשִׁלֵּם כַּמָּה שֶׁבִּקְּשׁוּ מִמֶּנּוּ. וְכִמְסֻפָּר בִּגְמָרָא (סוכה מא:) אוֹדוֹת רַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁקָּנָה אֶתְרוֹג בְּאֶלֶף זוּז.

אֵין הַכַּוָּנָה לוֹמַר שֶׁצָּרִיךְ לְחַפֵּשׂ קְשָׁיִים, אֲבָל הַקְּשָׁיִים שֶׁיֵּשְׁנָם עַל פִּי טֶבַע, אֵין לַעֲשׂוֹת פְּעֻלּוֹת הֶפֶךְ הַטֶּבַע כְּדֵי לִמְנֹעַ אוֹתָם.

וְכָאֲמוּר לְעֵיל, שֶׁכְּמוֹ שֶׁאֵין לְהָסִיר בְּאֹפֶן זֶה אֶת הַקְּשָׁיִים הַקְּשׁוּרִים עִם הַהֲכָנוֹת לַמִּצְוָה, כָּךְ אֵין לְהָסִיר אֶת הַקְּשָׁיִים שֶׁעַל פִּי טֶבַע הֵם תּוֹצָאוֹת מֵהַמִּצְוָה.

הַהוֹכָחָה שֶׁהָיָה זֶה בְּיוֹם שְׁלִישִׁי לְמִילָתוֹ אֵינוֹ מִצַּד הַבִּקּוּר חוֹלִים אֶלָּא מִצַּד הַ'וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים'

עַל פִּי זֶה יוּבַן הַפֵּרוּשׁ שֶׁ״יוֹם שְׁלִישִׁי לְמִילָתוֹ הָיָה״: הַהֶכְרֵחַ לָזֶה הוּא – לֹא מִצַּד הָעִנְיָן

שֶׁל בְּקוּר חוֹלִים, שֶׁהֲרֵי אַבְרָהָם, בְּקוּר חוֹלִים צָרִיךְ לִהְיוֹת גַּם בִּשְׁנֵי הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים כַּנַּ"ל.

אֶלָּא – מֵהַפָּסוּק הַשֵּׁנִי – 'וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים', שֶׁעִנְיָן זֶה בְּהֶכְרֵחַ לוֹמַר שֶׁהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וְכֵיוָן שֶׁ'וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים' ו'וַיֵּרָא אֵלָיו הויה' הָיוּ בְּאוֹתוֹ זְמַן, עַל כָּרְחָךְ צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁגַּם 'וַיֵּרָא אֵלָיו הויה' הָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי.

הֶהְכְרֵחַ לְכָךְ שֶׁ'וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים' הָיָה בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי: אֶחָד מִשְּׁלֹשֶׁת הַמַּלְאָכִים שֶׁבָּאוּ לְאַבְרָהָם אָבִינוּ הָיָה הַמַּלְאָךְ רָפָאֵל, שֶׁבָּא 'לְרַפְּאוֹת אֶת אַבְרָהָם'.

וְכֵיוָן שֶׁעַל פִּי טֶבַע, הַנְּמוֹל חוֹלֶה שְׁלוֹשָׁה יָמִים, אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַח מַלְאָךְ 'לְרַפְּאוֹת אֶת אַבְרָהָם' לִפְנֵי הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, לְהָסִיר מִמֶּנּוּ קְשָׁיִים אֵלּוּ שֶׁעַל פִּי טֶבַע צְרִיכִים לָבוֹא מֵהַמַּצָּוָה (שֶׁהֲרֵי מְצָוַת מִילָה גַּם קֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה הָיְתָה כְּמוֹ לְאַחֲרֵי מַתַּן תּוֹרָה, כַּנַּ"ל).

וְלָכֵן בְּהֶכְרֵחַ לוֹמַר, שֶׁהָיָה זֶה בְּיוֹם שְׁלִישִׁי לְמִילָתוֹ, וְהַמַּלְאָךְ רָפָאֵל פָּעַל שֶׁאַבְרָהָם יִתְרַפֵּא בְּיוֹם זֶה, שֶׁזֶּהוּ עַל פִּי טֶבַע.

הקב"ה בָּא לְבַקְּרוֹ גַּם בִּשְׁנֵי הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים אֶלָּא שֶׁמַּעֲשֶׂה זֶה שֶׁל הִתְגַּלּוּת ה' אֵלָיו הָיָה בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי

וְעַל פִּי זֶה יֵשׁ לוֹמַר – דְּקוּשְׁיָא לָמָּה לֹא בִּקֵּר לִפְנֵי יוֹם ג' – מֵעִיקָּרָא לֵיתָא, כִּי גַּם בִּשְׁנֵי הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים בָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַקֵּר אֶת הַחוֹלֶה', רַק הַסִּפּוּר 'וַיֵּרָא אֵלָיו הויה' שֶׁנֶּאֱמַר בַּפָּסוּק הָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי.

כְּמָה שֶׁבִּקְּרוֹ הקב"ה בִּשְׁנֵי הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים אֵין כָּל חִדּוּשׁ וְלָכֵן אֵין הַתּוֹרָה מְסַפֶּרֶת זֹאת

וְאֵין לְהַקְשׁוֹת: לָמָּה לֹא מְסַפֶּרֶת הַתּוֹרָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּקְּרוֹ גַּם בִּשְׁנֵי הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים – כִּי בָּזֶה אֵין חִדּוּשׁ, וּמִזֶּה מֵעַצְמוֹ, וּבְמִכָּל-שֶׁכֵּן מִזֶּה שֶׁבִּקְּרוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁהֲרֵי בִּשְׁנֵי הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים הַסַּכָּנָה הִיא גְּדוֹלָה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, כַּנַּ"ל (חלק ה עמ' 313 ואילך):

קְדֻשַּׁת מָרְדְּכַי

רַבִּי מֹשֶׁה מָרְדְּכַי מִלֶּעלוֹב זיע"א

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא בָּא לְבַקְּרוֹ בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים מִפְּנֵי שֶׁהָיָה בְּחֹלְשָׁה וְעִצָּבוּת

וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא. וּבְרַשִּׁ"י, יוֹם שְׁלִישִׁי לְמִילָתוֹ הָיָה, וּבָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשָׁאַל בִּשְׁלוֹמוֹ. וְיֵשׁ לְתָמֵהַּ מַדּוּעַ לֹא בָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁאוֹל בִּשְׁלוֹמוֹ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אוֹ הַשֵּׁנִי שֶׁבְּוַדַּאי אָז צַעֲרוֹ יוֹתֵר גָּדוֹל (וראה אור החיים).

וְיֵשׁ לוֹמַר, עַל פִּי מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲזַ"ל (שבת ל:) אֵין הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה מִתּוֹךְ עַצְבוּת וכו' אֶלָּא מִתּוֹךְ שִׂמְחָה וכו', וּמִכֵּיוָן שֶׁבַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים מִתּוֹךְ כְּאֵבָיו הָיָה אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שָׁרוּי בְּצַעַר וּבְעֶצֶב, לָכֵן נִמְנַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְּבַקְּרוֹ, אוּלָם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי אַף שֶׁנֶּחְלַשׁ בְּיוֹתֵר, אֲבָל חָלְיוֹ הֵקֵל, וְאָז כְּבָר הִגִּיעַ לְמַדְרֵגַת הַשִּׂמְחָה, לָכֵן בָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַקְּרוֹ:

וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נִצָּבִים עָלָיו וַיַּרְא וַיָּרָץ לִקְרָאתָם מִפֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּשְׁתַּחוּ אָרְצָה, וַיֹּאמַר אֲדָנָי אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אַל נָא תַּעֲבֹר מֵעַל עַבְדֶּךָ וגו', וְאֶקְחָה פַת לֶחֶם וְסַעֲדוּ לִבְּכֶם אַחַר תַּעֲבֹרוּ כִּי עַל כֵּן עֲבַרְתֶּם עַל עַבְדְּכֶם (יח ב-ה)

אוֹר הַגָּנוּז לַצַּדִּיקִים

רַבִּי אַהֲרֹן מֵאַפְטָא זיע"א

רְמִז הַפְּסוּקִים עַל דֶּרֶךְ עֲבוֹדַת הָאָדָם בְּהִתְדַּבְּקוּתוֹ בְּרַעֲוָא שְׁלִימָא אֶל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרֵךְ | 'וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא' – נוֹשֵׂא עֵינָיו לְשָׁמַיִם בִּרְעוּתָא דְּלִיבָּא

וַיִּשָּׂא עֵינָיו – הַצַּדִּיק נוֹשֵׂא עֵינָיו לַשָּׁמַיִם, כַּמָּה דְּאַתְּ אָמַר 'אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי אֶת עֵינַי הַיֹּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם' (תהלים קכג א), וּבְהִסְתַּכְּלוֹ כְּלַפֵּי מַעְלָה בִּרְעוּתָא דְּלִבָּא מִתְעוֹרֵר אִתְעָרוּתָא מֵרַעֲוָא דְּכָל רַעֲוִין עָלָיו וְעַל כָּל הָעוֹלָם, כְּדִתְנַן בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִסְתַּכְּלִין כְּלַפֵּי מַעְלָה וּמְשַׁעְבְּדִין אֶת לִבָּם לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם (ר"ה כט.).

'וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים' – נַעֲשָׂה מֶרְכָּבָה לְג' הַמִּדּוֹת אַהֲבָה יִרְאָה וְתִפְאֶרֶת

וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים – פֵּרוּשׁ נַעֲשָׂה מֶרְכָּבָה כְּאִלּוּ **וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים** שֶׁהֵם שְׁלוֹשָׁה הָאָבוֹת (זוהר ח"א צח:), **נִצָּבִים עָלָיו**, שֶׁהֵם הַמִּדּוֹת אַהֲבַת ה', יִרְאַת ה' וּפַחְדוֹ, וְתִפְאַרְתּוֹ.

'וַיַּרְא וַיָּרָץ לִקְרָאתָם מִפֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה' – כַּאֲשֶׁר מִקָּרֵב עַצְמוֹ לְעֹמַת הַמִּדּוֹת וּמְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ, גּוֹרֵם שֶׁיָּרִיץ הָאוֹר הָעֶלְיוֹן לְשָׁרוֹת בּוֹ לְקַדֵּשׁ אֶת ד' אֲמוּתָיו

וַיַּרְא וַיָּרָץ לִקְרָאתָם – פֵּרוּשׁ כְּשֶׁמְּקַדֵּשׁ עַצְמוֹ כֵּן, יַשִּׂיג הַשָּׂגָה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה שֶׁהוּא יִחוּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתֵיהּ, כִּי כְּשֶׁעוֹסֵק בַּמִּצְוָה הַנִּקְרָא נֵר, וּבַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרָא אוֹר (משלי ו כג), גּוֹרֵם אוֹר גָּדוֹל לַמָּקוֹם שֶׁקּוֹבֵעַ לְתִפְלָתוֹ, אוֹ ד' אַמּוֹת שֶׁל הֲלָכָה שֶׁמְּקַדֵּשׁ לְעַצְמוֹ, כְּאִלּוּ הָאוֹר וְהָאֵשׁ מִלְּהֻטֶּת סְבִיבוֹתָיו.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר **וַיַּרְא וַיָּרָץ לִקְרָאתָם** שֶׁל הַמִּדּוֹת הַנַּ"ל, שֶׁעוֹסֵק עִמָּהֶן בְּדִבְרֵי תוֹרָה, אוֹר שֶׁפַּע מֵאֱלֹהוּת הַנִּפְעָלִם מִכָּל הָעוֹלָם.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר מִפֶּתַח הָאֹהֶל – שֶׁהוּא הַחֵלּוֹן הָעֶלְיוֹן מִכָּל הָעוֹלָמוֹת וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם 'וַיִּמְתָּחֵם כָּאֹהֶל' (ישעיה מ כב), יֵשׁ רִיצַת אוֹר עֶלְיוֹן. **וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה**, וּמִתְיַחֵד עִם שְׁכִינָתָא קַדִּישָׁא - שֶׁהוּא אוֹר אֱלֹהוּת הַשּׁוֹכֵן בַּתַּחְתּוֹנִים.

'אַל נָא תַּעֲבֹר מֵעַל עַבְדֶּךָ' – מֵעֲתִּיר שֶׁלֹּא תְּסוּר מִמֶּנּוּ הַקְּדֻשָּׁה

הַצַּדִּיק יִרְאֶה שֶׁלֹּא תָּזוּז מִמֶּנּוּ אוֹר הַשְּׁכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר **וַיֹּאמַר אֲדֹנָי אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אַל נָא תַּעֲבֹר מֵעַל עַבְדֶּךָ**, וְלָזֶה צָרִיךְ זְהִירוּת יְתֵרָה, כִּי הַמַּאֲכֶסֶן מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם בְּבֵיתוֹ כַּמָּה נְקִיּוֹן צָרִיךְ, קַל וָחֹמֶר מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

עַל יְדֵי אֲכִילָה בִּקְדֻשָּׁה יֵשׁ לְאָדָם כֹּחַ לְדַבֵּר דִּבְרֵי תוֹרָה – נִמְצָא שֶׁמַּעֲלָה דִּבּוּרִים עַל יְדֵי הָאֲכִילָה

הָאָדָם בְּשָׁעָה שֶׁהוּא אוֹכֵל מַעֲלֶה דִּבּוּרִים, כִּי הַכֹּל נִבְרָא בְּדִבּוּרוֹ יִתְבָּרֵךְ (אבות פ"ה מ"א וראה תהלים לג ו), וְאֵין דִּבּוּר בְּלִי אוֹתִיּוֹת, נִמְצָא הָאוֹתִיּוֹת הֵם הַחִיּוּת שֶׁל כָּל הַנִּבְרָאִים, וּכְשֶׁאָדָם אוֹכֵל אוֹתָן, נִתְחַזֵּק כֹּחָן מֻחְמַת הַמַּאֲכָלִים, וְיֵשׁ לוֹ כֹּחַ לְדַבֵּר דִּבּוּרִים שֶׁל תּוֹרָה וְחָכְמָה וְהַשָּׂגָה.

'כִּי עַל כֵּן עֲבַרְתֶּם עַל עַבְדְּכֶם' – הַעֲבֵדוּת שֶׁבְּעֵת הָאֲכִילָה

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר **כִּי עַל כֵּן עֲבַרְתֶּם** – מֵהַשָּׂגָה לְהַשָּׂגָה. **עַל עַבְדְּכֶם** – פֵּרוּשׁ בִּשְׁבִיל עֲבֵדוּת שֶׁלָּכֶם לְהַשִּׂיג אֲפִלּוּ בִּשְׁעַת אֲכִילָה:

וְאֶל הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם וְכוּ' (יח ז)

מַחְשׁוּף הַלָּבָן

רַבִּי יַעֲקֹב אֲבִיחֲצִירָא זיע"א

אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה הָיָה רָץ בְּכָל בֹּקֶר לַתְּפִלָּה

וְאֶל הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם וְכוּ'. זֶה רוֹמֵז לַתְּפִלָּה, שֶׁהָיָה אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם רָץ לַתְּפִלָּה, וּבָקָר אוֹתִיּוֹת 'בֹּקֶר', דְּאַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הוּא תִּקֵּן תְּפִלַּת שַׁחֲרִית, וּבְכָל

בֹּקֶר וָבֹקֶר הָיָה רָץ לְקַיֵּם הַתְּפִלָּה. וְהָיָה מְקַיֵּם תְּפִלָּה בְּלַחַשׁ וּבַחֲזָרָה עִם הַגְּזִירִים שֶׁהָיָה מְגַיֵּר.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר בֶּן בָּקָר עִם הַכּוֹלֵל גִּימַטְרִיָּא 'זֶה הַלַּחַשׁ', רַךְ גִּימַטְרִיָּא 'חֲזָרָה', **וְטוֹב**, כְּלוֹמַר זֶהוּ הַטּוֹב בְּעֵינֵי הַשֵּׁם.

וַיִּתֵּן אֶל הַנַּעַר. הוּא מט"ט כַּיָּדוּעַ, דְּעַל יָדוֹ עוֹלוֹת הַתְּפִלּוֹת. **וַיְמַהֵר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ**, דְּהַיְנוּ דִּבְמְהֵרָה הָיָה מַעֲלֶה מט"ט תְּפִלָּתוֹ בְּלִי שׁוּם עִכּוּב:

וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם וְכוּ' (יח ח)

דִּבְרֵי יִשְׂרָאֵל

רַבִּי יִשְׂרָאֵל מְמוּדְז'יץ זיע"א

וְהוּא עֹמֵד 'עֲלֵיהֶם' – בִּמְקוֹמָם, אַבְרָהָם אֲבִינוּ שִׁמֵּשׁ בְּשָׁמַיִם בְּמָקוֹם הַמַּלְאָכִים

אָמַר אָבִי אֲדוֹנִי זְקֵנִי זצוק"ל (רַבִּי יְחִזְקֵאל מִקוֹזְמִיר זיע"א) בְּשֵׁם הַיְהוּדִי הַקָּדוֹשׁ זצוק"ל, כִּי הַשְּׁלשָׁה מַלְאָכִים אֵלּוּ הֵם אֲשֶׁר הֵמָּה מְשַׁמְּשִׁים בַּמָּרוֹם בַּשָּׁמַיִם, וְכֵיוָן שֶׁהָלְכוּ לָזֶה הָעוֹלָם לֹא הָיָה מִי שֶׁיְּשַׁמֵּשׁ בַּמָּרוֹם.

כִּי מַלְאָךְ אֶחָד אֵין יָכוֹל לַעֲשׂוֹת הָעֲבוֹדוֹת הַשַּׁיָּךְ לְמַלְאָךְ זֶה, כֵּיוָן שֶׁאֵין מַלְאָךְ אֶחָד עוֹשֶׂה שְׁתֵּי שְׁלִיחֻיּוֹת (ב"ר נ ב), וְעַל כֵּן הֻצְרַךְ אַבְרָהָם אָבִינוּ אָז לְשַׁמֵּשׁ בַּמָּרוֹם הַהִשְׁתַּמְּשׁוּת שֶׁל כָּל הַשְּׁלשָׁה מַלְאָכִים.

זֶהוּ שֶׁאָמַר **וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם**, פֵּרוּשׁ 'וְהוּא עֹמֵד' הַיְנוּ שֶׁהָיָה עוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ בַּמָּרוֹם וְעָשָׂה הַהִשְׁתַּמְּשׁוּת הַמֻּטָּל 'עֲלֵיהֶם' כָּאָמוּר, וְדַי לַמֵּבִין:

וַיִּסַּע מִשָּׁם אַבְרָהָם אַרְצָה הַנֶּגֶב וַיֵּשֶׁב בֵּין קָדֵשׁ וּבֵין שׁוּר וַיָּגָר בִּגְרָר (כ א)

בַּת עַיִן

רַבִּי אַבְרָהָם דֹּב מֵאָבְרוּטְשׁ זיע"א

הֶחְכֵּם לוֹמֵד גַּם מֵהֶרַע שֶׁבָּעוֹלָם לְקָרְבוֹ לִבְחִינַת קְדֻשָּׁה

וְנוֹכַל לוֹמַר עוֹד עַל דֶּרֶךְ זֶה, דְּהִנֵּה אִיתָא בְּסִפְרֵי הַצַּדִּיקִים וּבְסֵפֶר מְאוֹר עֵינַיִם שֶׁל הַמַּגִּיד זללה"ה (פ' שמות ד"ה בגמרא דסוטה), אֵיזֶהוּ חָכָם, הַלּוֹמֵד מִכָּל אָדָם, הַיְנוּ מִכָּל דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁרוֹאֶה, הֵן יְרֵאוֹת הֵן אַהֲבוֹת הַמִּתְפַּשְּׁטוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה, יִרְאֶה לְקָרֵב אֶת עַצְמוֹ לִבְחִינַת קְדֻשָּׁה.

הַיְנוּ כְּשֶׁרוֹאֶה אַהֲבָה רָעָה חַס וְשָׁלוֹם, יִתְבּוֹנֵן בְּדַעְתּוֹ מִי הוּא הַמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה, וּמְהַפֵּךְ הָאַהֲבָה הַזֶּה לְאַהֲבַת הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא תַּעֲנוּג כָּל הַתַּעֲנוּגִים, עַד כָּאן, וְדִבְרֵי פִּי חָכָם חֵן.

עִקַּר בְּחִינַת יִשְׂרָאֵל לְהַפֵּךְ הַחֹשֶׁךְ לְאוֹר

וְזֶהוּ 'צַדִּיקִים מְהַפְּכִין חֲשׁוֹכָא לִנְהוֹרָא', הַיְנוּ מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ שֶׁל מַעֲשֵׂה הָרְשָׁעִים הַחוֹטְפִים וְהַדּוֹלְקִים אַחֲרֵי אַהֲבַת הַכְּלִים וְהַנִּפְסָדִים, ה' אוֹר לָהֶם לְצַדִּיקִים לְהַפֵּךְ חֹשֶׁךְ לְאוֹר לְדַבֵּק בִּנְעַם אַהֲבַת ה' הַנִּצְחִית.

וְזֶהוּ פֵּרוּשׁ הַכָּתוּב (ישעיה מט ג) 'יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר', שֶׁתִּבַּת 'יִשְׂרָאֵל' גִּימַטְרִיָּא 'אוֹר חֹשֶׁךְ', מְרַמֵּז שֶׁעִקַּר בְּחִינַת יִשְׂרָאֵל הוּא לְרְאוֹת תָּמִיד לְהַפֵּךְ חֹשֶׁךְ לְאוֹר, לְאַכְלָא שְׁמָאלָא בִּימִינָא.

אַבְרָהָם לָמַד מֵהָאַהֲבוֹת הָרָעוֹת לְהַפְכָם לְאַהֲבַת ה'

וְזֶהוּ **וַיִּסַּע מִשָּׁם אַבְרָהָם אַרְצָה הַנֶּגֶב**, רָצָה לוֹמַר, **מִשָּׁם** מֵאַהֲבָה רָעָה שֶׁרָאָה מִלּוֹט שֶׁהָיוּ מַאֲכִילִין אוֹתוֹ וְכוּ', נָסַע וְהָלַךְ לָבֹא מִזֶּה לִבְחִינַת **אַרְצָה הַנֶּגֶב**, שֶׁהוּא בְּחִינַת יָמִין בְּחִינַת חֶסֶד, שֶׁהוּא בְּחִינַת אַהֲבָה עֶלְיוֹנָה לַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא.

וַיֵּשֶׁב בֵּין קֹדֶשׁ וּבֵין שׁוּר, פֵּרוּשׁ שֶׁתָּמִיד הָיָה יְשִׁיבָה שֶׁלּוֹ בֵּין בְּחִינַת קְדֻשָּׁה שֶׁהִיא מְכֻנָּה בְּשֵׁם 'קֹדֶשׁ', וּבֵין בְּחִינַת 'שׁוּר' שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׂמֹאל, כְּמַאֲמַר הַכָּתוּב (יחזקאל א י) 'וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאל', שֶׁהִיא הַהִפּוּךְ מִבְּחִינַת קְדֻשָּׁה.

וְתָמִיד הָיָה יוֹשֵׁב בֵּין שְׁנֵי הַבְּחִינוֹת הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל כְּדֵי לַהֲפֹךְ תָּמִיד מֵחֲשׁוֹכָא לִנְהוֹרָא, וּלְהוֹלִיד מִזֶּה שֶׁהָיָה רוֹאֶה אַהֲבַת רָעוּת הַכָּלוֹת וְנִפְסָדוֹת, הַהִפּוּךְ מִזֶּה, אַהֲבוֹת קְדוֹשׁוֹת לְחֵי הָעוֹלָמִים יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

הַמַּעֲלָה אַהֲבוֹת רָעוּת לְקָדְשָׁה צָרִיךְ יִרְאָה גְּדוֹלָה שֶׁלֹּא יִגָּרֵר אַחֲרֵיהֶם

אַךְ וְרַק שֶׁזֶּה הָיָה בְּגֹדֶל אֵימָה וְיִרְאָה וָפַחַד שֶׁלֹּא לִגָּרֵר אֶת עַצְמוֹ לְאַהֲבוֹת רָעוּת חַס וְשָׁלוֹם, וְזֶהוּ **וַיָּגָר בִּגְרָר**, 'וַיָּגָר' הוּא לְשׁוֹן מוֹרָא וָפַחַד, כְּמוֹ (במדבר כב ג) 'וַיָּגָר מוֹאָב', הֵינוּ שֶׁתָּמִיד מוֹרָא עָלָה עַל רֹאשׁוֹ, **בִּגְרָר** הֵינוּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִגְרָר חַס וְשָׁלוֹם בְּחִינַת הָאַהֲבָה רָעָה הַזֹּאת שֶׁמִּסְתַּכֵּל בָּהּ כְּדֵי לַהֲפֹךְ אוֹתָהּ לְאַהֲבָה הַקְּדוֹשָׁה.

אֲבָל מִי שֶׁאֵין לוֹ אֵימָה וְיִרְאָה כָּל כָּךְ מִבּוֹרֵא עוֹלָמִים בָּרוּךְ הוּא, בְּגֹדֶל אֲחִיזַת רְעָדָה מִפַּחַד ה' וּמֵהֲדַר גְּאוֹנוֹ לִהְיוֹת זָהִיר וְזָרִיז מִלַּעֲבֹר עַל רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אָסוּר לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ לְמָקוֹם מְסֻכָּן כָּזֶה שֶׁהַנָּחָשׁ מָצוּי, לְהִסְתַּכֵּל בְּאַהֲבוֹת רָעוּת רַחֲמָנָא לִצְלָן, בְּאָמְרוֹ יָדֵי רַב לִי לְהָאִיר מִתּוֹךְ חֲשֵׁכָה לַהֲפֹךְ אוֹתָן אַהֲבוֹת רָעוּת לְאַהֲבוֹת קְדוֹשׁוֹת, כִּי פֶּן יִהְיֶה נִגְרָר אַחֲרֵיהֶם בְּהִתְגַּבְּרוּת הַיֵּצֶר הָרָע חַס וְשָׁלוֹם, וּפֶן יֵהָרֵס וְנָפַל.

רַק מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵימָה וְיִרְאָה בֶּאֱמֶת וְיִרְאַת ה' עַל פָּנָיו כָּל הַיּוֹם תָּמִיד, וּמְדַקְדֵּק עַל עַצְמוֹ בְּחוּט הַשַּׂעֲרָה שֶׁלֹּא לַעֲבֹר עַל רְצוֹן ה', יָכוֹל לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בַּהִסְתַּכְּלוּת הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל, כִּי ה' אוֹר לָהֶם לְהוֹסִיף לָהֶם מְאוֹרַיִים שֶׁיִּהְיֶה לִבָּם דּוֹלְקִים בְּאַהֲבַת ה' לְעוֹלָמִים. יְהִי רָצוֹן שֶׁנִּזְכֶּה לָזֶה בְּקָרוֹב, אָמֵן:

וַיִּכְלוּ הַמַּיִם מִן הַחֵמֶת וַתַּשְׁלֵךְ אֶת הַיֶּלֶד תַּחַת אַחַד הַשִּׂיחִם (כא טו)

דִּבְרֵי יְחֶזְקֵאל

רַבִּי יְחֶזְקֵאל מִשִּׁינָאווָה זיע"א

לֹא יִתְעַקֵּשׁ בִּתְפִלָּתוֹ שֶׁיִּגְמֹר הַדָּבָר כִּרְצוֹנוֹ, אֶלָּא שֶׁיִּתְקַיֵּם רְצוֹן הַבּוֹרֵא, וְזֶה יוֹעִיל יוֹתֵר מִכָּל הַתְּפִלּוֹת

שָׁמַעְתִּי מִמּוֹרִי חָמִי הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִוּוישְׁנִיצָא זלה"ה, וְכִמְדֻמֶּה לִי שֶׁאָמַר זֹאת בְּשֵׁם רַבּוֹ הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִלּוּבְּלִין זלה"ה זי"ע ועכ"ל, מַה שֶּׁנֶּאֱמַר גַּבֵּי יִשְׁמָעֵאל שֶׁהִשְׁלִיכָה הָגָר אוֹתוֹ תַּחַת אַחַד הַשִּׂיחִים, הַיְתָכֵן שֶׁבְּנָהּ מֻאֲבָרָם אֲשֶׁר הָיָה חָבִיב אֶצְלָהּ כְּבָבַת עֵינָהּ הִשְׁלִיכָה אוֹתוֹ.

וְאָמַר הַפֵּרוּשׁ, שֶׁהִיא הִתְפַּלְּלָה בְּכָל כֹּחָהּ, וְאַחַר כָּךְ הִשְׁלִיכָה אֶת הַדָּבָר עַל רְצוֹן ה' יִתְבָּרַךְ, וְעֵצָה זוֹ מוֹעֶלֶת כְּמֵיֶּחֱדֶת שֶׁבַּתְּפִלּוֹת.

וְכֵן הוּא הַפֵּרוּשׁ, **וַתַּשְׁלֵךְ אֶת הַיֶּלֶד**, הֵינוּ שֶׁהִשְׁלִיכָה אֶת עִנְיָנֵיהּ עַל רְצוֹן הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא, וְזֶה הוֹעִיל **תַּחַת אַחַד הַשִּׂיחִים**, הֵינוּ שִׂיחִים הוּא תְּפִלּוֹת, כְּמוֹ 'יַיְצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה' (לעיל כד סג), וְ'תַּחַת' הוּא 'בִּמְקוֹם', כְּמוֹ 'תַּחַת הַשּׁוֹר' 'תַּחַת הַשֶּׂה' (שמות כא לו), וְ'אֶחָד' הוּא הַמְיֻחָד, כְּמוֹ שֶׁמְּזָכָּר בִּגְמָרָא בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת אֶחָד הַמְיֻחָד:

וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר (כב ג)

מַאֲמְרֵי אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן הַקְּצָרִים

רַבִּי שְׁנֵיאוֹר זַלְמָן מִלְיאַדִי זיע"א

אַבְרָהָם אֲבִינוּ עָשָׂה מֵהַחֲסָדִים הַמְכֻסִּים חֲסָדִים מְגֻלִּים

יָדוּעַ שֶׁהַבֹּקֶר נִקְרָא חֶסֶד. וְיֵשׁ חֲסָדִים הַמְכֻסִּין וְיֵשׁ חֲסָדִים הַמְגֻלִּין. וַחֲסָדִים הַמְכֻסִּין נִקְרָאִים 'מֹחִין' כִּי הַמֹּחִין הוּא מְכֻסֶּה, וַחֲסָדִים הַמְגֻלִּין נִקְרָאִים 'שֶׁכֶם' כִּי הַשֶּׁכֶם – הֵם הַכְתֵפַיִם – הֵם מְגֻלִּין וְנִרְאִין.

וְלָזֶה נֶאֱמַר בְּיִשָּׁשכָר 'וַיֵּט שִׁכְמוֹ לִסְבֹּל' (בראשית מט טו), שֶׁעָשָׂה מִן הַחֲסָדִים הַמְכֻסִּין חֲסָדִים מְגֻלִּין שֶׁיִּתְגַּלּוּ וְיָבוֹאוּ אֶל הִתְפַּשְׁטוּת.

וְגַם אַבְרָהָם כְּוִן לַעֲשׂוֹת מִן הַחֲסָדִים הַמְכֻסִּין חֲסָדִים מְגֻלִּים, שֶׁהָיָה בְּמַדְרֵגוֹת שֶׁכֶם, וְלָזֶה כְּתִיב **וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר** – שֶׁעָשָׂה מִן ה'בֹּקֶר' שֶׁהוּא חֶסֶד שֶׁיִּהְיֶה נִקְרָא 'שֶׁכֶם' וְיִתְגַּלּוּ בְּהִתְפַּשְׁטוּת וְיִהְיוּ נִרְאִין.

וְזֶהוּ 'שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ' – לְשַׂבֵּעַ אוֹתָנוּ בְּחַסְדְּךָ הַגָּדוֹל וְיִגָּלֶה עָלֵינוּ בְּמִגָּלָה – וְאָז 'נְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל יָמֵינוּ' (תהלים צ יד) תָּמִיד, שֶׁאָז עַל פִּי שֶׁחַס וְשָׁלוֹם תַּמָּה זְכוּת אָבוֹת יִהְיֶה חַסְדְּךָ קַיָּם לָעַד וְלָנֶצַח (עמ' יב):

וַיַּרְא וְהִנֵּה אַיִל אַחַר נֶאֱחַז בַּסְּבַךְ בְּקַרְנָיו (שֶׁהָיָה רַךְ אֲצֶל אַבְרָהָם וְהִשִּׁיטָן סוֹבְכוֹ וּמְעָרְבְכוֹ תֵּרוֹ בְּאֵילָנוֹת, רש"י) (כב יג)

אוֹהֵב שָׁלוֹם - קוֹזְנִיץ

רַבִּי חַיִּים מֵאִיר יְחִיאֵל מִמּוֹגְלְנִיצָא זיע"א

דְּיוּק נִפְלָא בְּבֵאוּר הַמִּילָה 'אַחַר'

רַשִׁ"י ז"ל נִדְחַק בְּפֵרוּשׁ תֵּבַת אַחַר. גַּם צָרִיךְ לְהָבִין הַלָּשׁוֹן 'וַיַּרְא וְהִנֵּה'. וּכְבוֹד קְדֻשַּׁת אַדְמוֹ"ר הַקָּדוֹשׁ מִמָּאגְלְנִיצָא זי"ע אָמַר בָּזֶה, כִּי הָאֵיל נִבְרָא בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת שֶׁל עֶרֶב שַׁבָּת, כֵּן מַשְׁמַע בְּמִשְׁנָיוֹת אָבוֹת פֶּרֶק ה'.

וְהָיָה נִבְרָא רַק בְּכֹחַ, כִּי הָיָה תָּלוּי בִּבְחִינַת אַבְרָהָם, וּבְאִם חַס וְשָׁלוֹם לֹא הָיָה עוֹמֵד בְּנִסְיוֹן הָעֲקֵדָה לֹא הָיָה יוֹצֵא בְּרִיאַת הָאֵיל לְפֹעַל, וְרַק כֵּיוָן שֶׁעָמַד בַּנִּסָּיוֹן יָצָא הָאֵיל לְפֹעַל שֶׁיִּהְיֶה לְעוֹלָה תַּחַת בְּנוֹ.

וְזֶהוּ וַיַּרְא וְהִנֵּה אַיִל אַחַר, הַיְנוּ כִּי עַתָּה אַחֲרֵי הָעֲקֵדָה שֶׁעָמַד בַּנִּסָּיוֹן נִתְהַוָּה לִהְיוֹת אַיִל:

כִּי בָרֵךְ אֲבָרֶכְךָ וְהַרְבָּה אַרְבֶּה אֶת זַרְעֲךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכַחוֹל אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם וְיִרַשׁ זַרְעֲךָ אֶת שַׁעַר אֹיְבָיו (כב יז)

תּוֹרַת הַמַּגִּיד מִזְּלָאטְשׁוֹב

רַבִּי בִּנְיָמִין זְאֵב מִזְּבָארִישׁ זיע"א

הַרְקָדוֹקִים בִּלְשׁוֹנוֹת הַכָּתוּב

קָשֶׁה מַהוּ הַלָּשׁוֹן 'שַׁעַר', עוֹד אָמְרוּ 'וְהִתְבָּרְכוּ בְזַרְעֲךָ כֹּל גּוֹיֵי וְגוֹ'', הֲלֹא עִקַּר הַבְּרָכָה שֶׁבֵּרַךְ לְיִשְׂרָאֵל הוּא הַנְּשָׁמָה, וְהָאֻמּוֹת אֵינָם רוֹצִים בָּזֶה, כִּי הֵם אֵינָם רוֹצִים לָעוֹלָם הַבָּא.

הַגּוֹיִם גַּם כַּאֲשֶׁר יֵשׁ לָהֶם כָּל תַּאֲוֹתֵיהֶם אֵינָם בְּמְנוּחָה וּמְקַנְּאִים בְּזֹאת בְּיִשְׂרָאֵל הַמִּתְגַּבְּרִים עַל יִצְרָם שֶׁהֵם בְּמְנוּחָה

אֶלָּא פֵּרוּשׁ הַפָּסוּק כָּךְ: לְמָשָׁל כְּשֶׁמְּגָרְשִׁים אֶת הָאוֹיֵב מֵהַמְּדִינָה שֶׁלּוֹ, אֶפְשָׁר שֶׁבִּזְמַן מוּעָט יִתְגַּבֵּר אֶת עַצְמוֹ לַחֲזֹר, עַל כֵּן צָרִיךְ לְהַעֲמִיד אֵצֶל שַׁעַר הַמְּדִינָה חֵילוֹת שֶׁלֹּא יִתְּנוּ לוֹ שׁוּם מַאֲכָל וּמַשְׁקֶה וְיִפֹּל הָאוֹיֵב בְּיָדוֹ. וְזֶהוּ **וְיִרַשׁ זַרְעֲךָ אֶת שַׁעַר אֹיְבָיו** הַיְנוּ הַיֵּצֶר הָרָע, שֶׁיִּרַשׁ זַרְעֲךָ אֶת שַׁעַר הַיֵּצֶר וְיִפֹּל בְּיָדְךָ.

וְיִתְבָּרְכוּ בְּזַרְעֲךָ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ, כִּי הָאֱמוּת אֲפִלּוּ כְּשֶׁיֵּשׁ לָהֶם תַּאֲוֹות עוֹלָם הַזֶּה אֵין לָהֶם מְנוּחָה, כִּי הֵמָּה עוֹסְקִים אֲפִלּוּ בְּמוֹתְרוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה וְיֵשׁ לָהֶם כְּאֵב אֲפִלּוּ בְּגַשְׁמִיּוּת.

אֲבָל יִשְׂרָאֵל הֵם מוּשְׁלִים עַל הַיֵּצֶר הָרָע, עַל כֵּן אֲפִלּוּ כְּשֶׁהֵם עוֹסְקִים בְּגַשְׁמִיּוּת, הוּא בְּהַדְרָגָה בְּאֵין מוֹתָרוֹת וְאֵינוֹ רַע לָהֶם, וְזֶה תַּעֲנוּג שֶׁל שְׁלֵמוּת, עַל כֵּן הֵם מְקַנְּאִים אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מֶמְשָׁלָה עַל הַיֵּצֶר הָרָע וְיֵשׁ לָהֶם תַּעֲנוּג בִּשְׁלֵמוּת.

וְיֵשׁ לָנוּ לִלְמֹד מִזֶּה מוּסָר, לְהִתְפַּלֵּל לַה' יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּעֲזֹר לוֹ לְהִתְגַּבֵּר תָּמִיד עַל הַיֵּצֶר הָרָע וְלַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, וְיִהְיֶה לוֹ טוֹב בָּזֶה וּבַבָּא, וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל אָמֵן:

• לְשׁוֹנוֹת שֶׁל אוֹר •

סֵפֶר בְּרֵאשִׁית - מַעֲשֵׂה אָבוֹת
סִימָן לַבָּנִים

יִרְאַת שָׁמַיִם

מַהַר"ש מִבֶּעלְזָא
רַבִּי שָׁלוֹם מִבֶּעלְזָא זיע"א

יִרְאַת ה' טְהוֹרָה בְּלֹא שׁוּם תֵּרוּצִים וְתוֹאֲנוֹת

וַיָּשֶׂם אֹתוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ 'מִמַּעַל לָעֲצִים' (כב ט). זֶה אֶחָד מִדַּרְכֵי הַיֵּצֶר הָרָע, שֶׁעוֹזֵר לָאֲנָשִׁים לְהִסְתַּדֵּר עִם מְצִוֹת ה', 'מְקֻעָן זִיךְ אַ עֵצָה גֶעבֶּען', וְאַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה הֵאִיר לְיִצְחָק וְהֶעֱלָה אוֹתוֹ 'מִמַּעַל לְכָל הָעֲצוּת', אֶלָּא אַךְ וְרַק יִרְאַת ה' טְהוֹרָה:

תּוֹרַת אָבוֹת
רַבִּי מֹשֶׁה מִידְּנָר זיע"א

אַהֲבָה טְמֵאָה מִשְׁבָּרִים רַק עַל יְדֵי יִרְאָה

רַק אֵין יִרְאַת אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה וַהֲרָגוּנִי עַל דְּבַר אִשְׁתִּי (כ יא). לְכְאוֹרָה הֲרֵי חֲשָׁדָם בְּאַהֲבָה נִפּוּלָה שֶׁל עֲרָיוֹת, וְהָיָה לוֹ לוֹמַר אֵין 'אַהֲבַת' אֱלֹקִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְלֹא לְהַזְכִּיר יִרְאַת אֱלֹקִים. וְהָעִנְיָן הוּא, כִּי אֵין מְשַׁבְּרִים אַהֲבָה טְמֵאָה רַק בְּיִרְאַת ה':

קְדֻשַּׁת יוֹם טוֹב
רַבִּי חֲנַנְיָה יוֹם טוֹב לִיפָּא מִסְּיגֶעט זיע"א

'רְחַצוּ רַגְלֵיכֶם' – הֲרְגִילוּת

'וְרָחֲצוּ רַגְלֵיכֶם' (יח ד), יִרְצֶה הֲרְגִילוּת שֶׁלָּכֶם יִרְחַץ הֵיטֵב בִּשְׁטִיפָה וּמְרִיקָה עַד אֲשֶׁר יִטְהַר:

מְקוֹר בָּרוּךְ
רַבִּי בָּרוּךְ מִסְּעְרֶט זיע"א

'יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל' – שָׁמַר עַל פִּתְחֵי וְשַׁעֲרֵי הַגּוּף

'וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל' (יח א), אַבְרָהָם אָבִינוּ בְּצִדְקָתוֹ שָׁמַר עַל הַפְּתָחִים וְהַשְּׁעָרִים שֶׁלּוֹ, וְהִנֵּה עִקַּר שְׁמִירַת הַשְּׁעָרִים הִיא עַל הָעֵינַיִם וְכוּ', וְלָכֵן 'וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא' (פסוק ב), הָיָה צָרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ אֶת עֵינָיו – אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נִצָּבִים עָלָיו, לֹא רָאָה אוֹתָם, כִּי הָיָה זָהִיר בְּיוֹתֵר בִּשְׁמִירַת הָעֵינַיִם:

נֹעַם אֱלִיעֶזֶר

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר זוסְיָא מִסְקוֹלֶען זיע"א

דִּבּר הַבָּא מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה מַגִּיעַ בְּקֹשִׁי

וַיַּרְא וְהִנֵּה אַיִל אַחַר נֶאֱחַז בַּסְּבַךְ בְּקַרְנָיו (כב יג). **סִימָן לְדָבָר שֶׁמִּצַּד הַקְּדֻשָּׁה בָּא, הוּא בְּאֹם קָשֶׁה לְהַגִּיעַ אֵלָיו, וְלָכֵן גַּם כָּאן, עַל יְדֵי שֶׁרָאָה שֶׁנֶּאֱחַז בַּסְּבַךְ בְּקַרְנָיו' וכו', מִזֶּה הֵבִין שֶׁהוּא הָאַיִל הַמּוּכָן לְהַקְרִיבוֹ לְעוֹלָה תַּחַת בְּנוֹ:**

דִּבְרֵי שָׁלוֹם

רַבִּי שָׁלוֹם מִקּוֹידָנוֹב זיע"א

כַּאֲשֶׁר מֵשִׂיג הָאָדָם בְּהִירוּת יְכֹלֶת רַחֲמִים שֶׁלֹּא תְּסוּר מִמֶּנּוּ

כְּשֶׁרוֹאֶה אֶת עַצְמוֹ בְּטוּמְאָה וּבִבְהִירוּת, צָרִיךְ אָז לְבַקֵּשׁ וְלוֹמַר – 'אֲדֹנָי אַל נָא תַּעֲבֹר מֵעַל עַבְדֶּךָ' (יח ג), כִּי צָרִיךְ לֵידַע כִּי הַכֹּל חֶסֶד חִנָּם, וְהַכֹּל מִכֹּחוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְצָרִיךְ לְקַשֵּׁר עַצְמוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְבַקֵּשׁ שֶׁלֹּא יִסְתַּלֵּק הַשְׁכִינָה מִמֶּנּוּ, וְיִהְיֶה שְׁכִינָה בְּקִבְיעוּתָא:

שִׂפַת אֱמֶת

רַבִּי יְהוּדָה אַרְיֵה לֵייב מִגּוּר זיע"א

עַל הָאָדָם לְהִתְבּוֹנֵן שֶׁמַּעֲשָׂיו נוֹגְעִים לְדוֹרוֹת

'הַמַּאֲכֶלֶת' (כב ו), דָּרְשׁוּ חֲז"ל שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹכְלִין מַתַּן שְׂכָרָהּ. וְכָתוּב 'וַיִּקַּח', שֶׁאַבְרָהָם אָבִינוּ יָדַע זֶה שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו הֵם עֵצוֹת עֲבוּר כְּלַל יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא אָב לְכֻלָּם – וְכֵן צָרִיךְ כָּל אָדָם לְהִתְבּוֹנֵן כִּי מַעֲשָׂיו נוֹגְעִין לְדוֹרֵי דוֹרוֹת

(שנת תרל"ד):

תְּשׁוּקָה וּזְרִיזוּת

אַגְרָא דְּבַלָּה

רַבִּי צְבִי אֱלִימֶלֶךְ מִדִּינוֹב זיע"א

אַבְרָהָם אָבִינוּ הִשְׁתּוֹקֵק כָּל שְׁמוֹנַת הַיָּמִים וְגַם בְּתַחִלַּת יוֹם הַשְּׁמִינִי נִזְדָּרֵז לְמוּל

וַיָּמָל אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק בְּנוֹ בֶּן שְׁמֹנַת יָמִים כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹקִים (כא ד). 'כַּאֲשֶׁר', כַּ"ף הַזְּמַן, רָצָה לוֹמַר שֶׁהָיָה מִשְׁתּוֹקֵק כָּל הַשְּׁמוֹנַת יָמִים, וְזֶה רַק שֶׁלֹּא הָיָה בְּאֶפְשָׁרִי לְהַקְדִּים, וְתֵכֶף בְּהַגִּיעַ עֵת הַצִּוּוּי, דְּהַיְנוּ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי בְּהַשְׁכָּמָה, לֹא אֵחַר אֲפִלּוּ כִּרְגַע, וְתֵכֶף מָל אוֹתוֹ, לְגַדֵּל תְּשׁוּקָתוֹ לְמִצְוֹת בּוֹרְאוֹ (ד"ה כאשר צוה):

שֵׁם מְשְׁמוּאֵל

רַבִּי שְׁמוּאֵל מִסּוֹכָטְשׁוֹב זיע"א

חֵשֶׁק וּזְרִיזוּת לְמִצְוָה

יֵשׁ לְפָרֵשׁ הָא דְּ'אֵל הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם' (יח ז), שֶׁמֵּחֲמַת הָרָצוֹן וְהָרְצוּי לַמִּצְוָה נִגְרְמָה לוֹ הָרִיצָה לְמַהֵר בְּלִי שְׁהִיַּת זְמַן (תרע"ה):

תְּשׁוּבָה

זְבָרוֹן קָדוֹשׁ

רַבִּי שְׁלֹמֹה דָּוִד יְהוֹשָׁעַ מִפְּלוֹנִים זיע"א

אַבְרָהָם אָבִינוּ חִפֵּשׂ בְּכָל הֶעָת אֶת הָרוּצִים לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה כְּדֵי לְסַיְּעָם

וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל (יח א), פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י לְרָאוֹת אִם יֵשׁ 'עֹבֵר וָשָׁב', הַיְנוּ אִם יֵשׁ מִי שֶׁעָבַר עֲבֵרָה וְרוֹצֶה לָשׁוּב וַיַּכְנִיסֵם בְּבֵיתוֹ תַּחַת כַּנְפֵי הַשְׁכִינָה.

יְמֵי הַנְּעוּרִים

בֵּית יִשְׂרָאֵל

רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִגּוּר זיע"א

שאי את הנער' רמז לעבודה בימי הנעורים

יֵשׁ רָמֵז 'שְׂאִי אֶת הַנַּעַר' (כא יח) **עַל יְמֵי הַנְּעוּרִים שֶׁהֵם הָעִקָּר לַעֲבוֹדוּת הַשֵּׁם** וְעַל יְדֵי זֶה יָכוֹל לְהִתְחַזֵּק בִּימֵי הַזְּקֻנָה אֲשֶׁרֵי יַלְדוּתֵנוּ (סוכה נג.), וְזֶה הַ'חֲזִיקִי אֶת יָדֵךְ בּוֹ' (שנת תש"כ):

הַכְנָסַת אוֹרְחִים

עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל

רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִקּוֹזְ'נִיץ זיע"א

העלאת ניצוצות היא הכנסת אורחים

אַבְרָהָם אָבִינוּ קִיֵּם כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ עַד שֶׁלֹּא נִתְּנָה אֲפִלּוּ עֵרוּבֵי תַּבְשִׁילִין וְכוּ' (יומא כח:), 'עֵרוּבֵי תַּבְשִׁילִין' – הַנִּיצוֹצוֹת שֶׁנִּתְעָרְבוּ בַּתַּבְשִׁילִין בְּמַעֲשֶׂה בְרֵאשִׁית הָיָה מַעֲלָה אוֹתָן. וְזֶה גַּם כֵּן פֵּרוּשׁ שֶׁל 'הַכְנָסַת אוֹרְחִים' שֶׁהָיָה מְקַיֵּם, שֶׁהַנִּיצוֹצוֹת נִקְרָא אוֹרְחִים טָרֵם בּוֹאָם לִמְקוֹרָם (אבות פ"ג מ"ה)

מְאוֹר עֵינַיִם

רַבִּי מְנַחֵם נַחוּם מִטְשֶׂרנוֹבִיל זיע"א

האורח אינו בא לצרך עצמו אלא כדי להעלות ניצוצות השייכים לנשמתו

הָאוֹרֵחַ אֵינוֹ בָּא בִּשְׁבִילוֹ, כִּי אִם הוּא שִׁלּוּחָא דְּרַחֲמָנָא לְהַעֲלוֹת נִיצוֹצוֹת הַשַּׁיְכִים לְנִשְׁמָתוֹ, וְהוּא מָכְרָח לְהַעֲלוֹתָם, כִּי אִי אֶפְשָׁר עַל יְדֵי אִישׁ אַחֵר, לָכֵן מֻכְרָח לִהְיוֹת שָׁם לְהַעֲלוֹתָם (פרשת ויקהל):

דֶּגֶל מַחֲנֵה אֶפְרַיִם

רַבִּי מֹשֶׁה חַיִּים אֶפְרַיִם מִסְּדִילְקוֹב זיע"א

לפי האורח מתגלים לבעל הבית דברי תורה

קִבַּלְתִּי מֵאֲדוֹנִי אָבִי זְקֵנִי נִשְׁמָתוֹ עֵדֶן זללה"ה עַל הָעִנְיָן פָּתַח בְּאַכְסַנְיָא שֶׁל תּוֹרָה (ברכות סג:), שֶׁהָאוֹרֵחַ הַבָּא הוּא הַמֵּבִיא תּוֹרָה לְבַעַל הַבַּיִת, וּלְפִי הָאוֹרֵחַ כָּךְ הוּא עִנְיַן הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְגַּלָּה לְבַעַל הַבַּיִת:

קְדֻשַּׁת לֵוִי

רַבִּי לֵוִי יִצְחָק מִבַּרְדִּיטְשׁוֹב זיע"א

כאשר האורח מתכוון לזכות את בעל הבית בהכנסת אורחים זוכה עמו

אִיתָא בַּמִּדְרָשׁ דְּאַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה לְאַחַר שֶׁאָכְלוּ אָמַר בָּרְכוּ לְאֵלְקֵי עוֹלָם וְכוּ', לְאַחַר שֶׁאָכְלוּ, עָשׂוּ מִצְוָה - שֶׁזִּכּוּ אֶת אַבְרָהָם בְּמִצְוַת הַכְנָסַת אוֹרְחִים, אִם כֵּן זֶה הַזְּכוּת גָּרַם לָהֶם שֶׁיִּהְיוּ יְכוֹלִים לְקַיֵּם וּלְקַבֵּל עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם:

יַד דָּוִד

רַבִּי יַעֲקֹב דָּוִד מֵאַמְשִׁינוֹב זיע"א

אברהם אבינו עשה את אורחיו לבעלי הבית

וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל (יח א). **אַבְרָהָם אָבִינוּ** עָלָיו הַשָּׁלוֹם לִמֵּד דַּרְכּוֹ חֲדָשָׁה בְּהַכְנָסַת אוֹרְחִים, הוּא עוֹמֵד בְּשַׁעַר וְעוֹשֶׂה אֶת הָאוֹרֵחַ לְבַעַל הַבַּיִת:

אוֹצָרוֹת גְּאוֹנֵי הַדּוֹרוֹת

וַיֵּרָא אֵלָיו ה׳ בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל כְּחֹם הַיּוֹם (יח א)

עֲלִיַּת קִיר קְטַנָּה

רַבִּי לֵוִי קוּזִין זַצ״ל

מַעֲלָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם יוֹתֵר מִבְּנֵי בֵיתוֹ

יֵשׁ לְהָבִין, מַה בָּאָה הַתּוֹרָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ בָּזֶה שֶׁה׳ הִתְגַּלָּה לְאַבְרָהָם כַּאֲשֶׁר ״הוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל כְּחֹם הַיּוֹם״, וְלָמָּה לֹא הָיָה דַּי לוֹמַר ״וַיֵּרָא אֵלָיו ה׳ בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא״.

וְנִרְאֶה לְבָאֵר, שֶׁהִנֵּה בַּפְּסוּק הַקּוֹדֵם נֶאֱמַר ״וְכָל אַנְשֵׁי בֵיתוֹ יְלִיד בָּיִת וּמִקְנַת כֶּסֶף מֵאֵת בֶּן נֵכָר נִמֹּלוּ אִתּוֹ״ (בראשית יז, כז), וְאִם כֵּן יֵשׁ לִתְמֹהַּ, מַדּוּעַ רַק אַבְרָהָם זָכָה שֶׁה׳ יִתְגַּלֶּה אֵלָיו וְלֹא לְשָׁאָר בְּנֵי בֵיתוֹ שֶׁגַּם הֵם נִמּוֹלוּ, וְאַדְרַבָּא, הַשֵּׁבַח שֶׁלָּהֶם גָּדוֹל יוֹתֵר, שֶׁהֲרֵי הֵם לֹא שָׁמְעוּ מֶה׳ בְּעַצְמוֹ אֶלָּא שָׁמְעוּ מֵאַבְרָהָם, וְעוֹד שֶׁלֹּא הִכִּירוּ אֶת ה׳ כְּמוֹ אַבְרָהָם שֶׁכְּבָר זָמַן רַב הִכִּיר אֶת ה׳, וְגַם ה׳ עָשָׂה עִמּוֹ כַּמָּה נִסִּים, וְדָבָר בָּרוּר הוּא שֶׁיִּשְׁמַע לְצִוּוּי ה׳.

וְצָרִיךְ לוֹמַר, שֶׁלֹּא בִּגְלַל מַעֲשֶׂה הַמִּילָה הִתְגַּלָּה ה׳ לְאַבְרָהָם, אֶלָּא עַל כָּךְ שֶׁלְּמְרוֹת שֶׁהָיָה זָקֵן וְחָלוּשׁ, לֹא נִמְנַע אֲפִלּוּ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְמִילָתוֹ, שֶׁבּוֹ מִתְגַּבֵּר הַחֹלִי, לְבַקֵּשׁ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד וּלְהַכְנִיס אוֹרְחִים (ב״מ פו.). וּבָזֶה מַעֲלָתוֹ גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִשְּׁאָר בְּנֵי בֵיתוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא הָיוּ זְקֵנִים כָּמוֹהוּ, וְהֵם לֹא הִשְׁתַּדְּלוּ לְחַפֵּשׂ אוֹרְחִים.

וּבָזֶה יְבֹאַר הַפָּסוּק, שֶׁאַחַר שֶׁאָמַר ״וַיֵּרָא אֵלָיו ה׳ בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא״, בָּא לְבָאֵר שֶׁרַק אֵלָיו נִגְלָה ה׳ וְלֹא לְשְׁאָר בְּנֵי בֵיתוֹ, הָיָה בְּגִלַּל ״וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל כְּחֹם הַיּוֹם״, שֶׁעַל אַף שֶׁהָיָה זָקֵן וְחָלוּשׁ, יָשַׁב בַּחֹם וְחִפֵּשׂ אוֹרְחִים, מַה שֶּׁלֹּא עָשׂוּ בְּנֵי בֵיתוֹ. (באדיבות ״מכון חכמי ספרד״ נתיבות)

וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נִצָּבִים עָלָיו וַיַּרְא וַיָּרָץ לִקְרָאתָם מִפֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּשְׁתַּחוּ אָרְצָה. וַיֹּאמַר אֲדֹנָי אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אַל נָא תַּעֲבֹר מֵעַל עַבְדֶּךָ (יח ב-ג)

עוֹשֶׂה חַיִל

רַבִּי חַיִּים יוֹסֵף לִיפְּ׳ זַצ״ל

אַבְרָהָם הִצְלִיחַ בְּחָכְמָתוֹ לְכַבֵּד אֶת שִׁלְשֶׁת הַמַּלְאָכִים בְּשָׁוֶה

יֵשׁ לְדַקְדֵּק מַדּוּעַ נֶאֱמַר ״וַיַּרְא״. עוֹד קָשֶׁה, שֶׁמִּמַּה שֶׁאָמַר ״אֲדֹנָי״ וְלֹא ״אֲדֹנַי״, מוּכָח שֶׁפָּנָה לְכֻלָּם, וְאִם כֵּן מַדּוּעַ אָמַר ״אַל נָא תַּעֲבֹר״ בִּלְשׁוֹן יָחִיד, שֶׁנִּרְאֶה שֶׁדִּבֵּר רַק עִם הַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶם (עי׳ רש״י).

וְיֵשׁ לְהַקְדִּים אֶת הגמ׳ בב״ק (פ:) שֶׁאַף שֶׁשְּׁמוּאֵל נִכְנַס לִפְנֵי רַב, אֵין זֶה מִשּׁוּם שֶׁשְּׁמוּאֵל הָיָה גָּדוֹל מֵרַב, אֶלָּא רַב נָהַג בּוֹ מִנְהַג כָּבוֹד מִשּׁוּם מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה. עוֹד יֵשׁ לְהַקְדִּים אֶת הגמ׳ בב״ב (טז:) עה״פ ״וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ יִצְחָק וְיִשְׁמָעֵאל בָּנָיו״ (בראשית כה, ט), שֶׁמִּזֶּה שֶׁיִּשְׁמָעֵאל הִקְדִּים אֶת יִצְחָק מוּכָח שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה.

עוֹד יֵשׁ לְהַקְדִּים אֶת דִּבְרֵי הַמִּדְרָשׁ (ב״ר מח, ט) ״אָמַר (אַבְרָהָם), אִם רוֹאֶה אֲנִי שֶׁשְּׁכִינָה מַמְתֶּנֶת עֲלֵיהֶם אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהֵם בְּנֵי אָדָם גְּדוֹלִים, וְאִם אֲנִי רוֹאֶה אוֹתָם חוֹלְקִים כָּבוֹד אֵלּוּ לָאֵלּוּ, אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהֵם בְּנֵי אָדָם מְהֻגָּנִים, וְכֵיוָן שֶׁרָאָה

אוֹתָם חוֹלְקִים כָּבוֹד אֵלּוּ לָאֵלּוּ יָדַע שֶׁהֵם בְּנֵי אָדָם מְהֻגָּנִים׳.

וּמֵעַתָּה יֵשׁ לְבָאֵר שֶׁמִּתְחִלָּה נֶאֱמַר ״וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא״, שֶׁרָאָה שֶׁהֵם חוֹלְקִים כָּבוֹד אֵלּוּ לָאֵלּוּ וּבָזֶה יָדַע שֶׁהֵם בְּנֵי אָדָם הֲגוּנִים. וְעוֹד רָאָה שֶׁאֶחָד מֵהֶם הוֹלֵךְ רִאשׁוֹן, וְאַף שֶׁהָיָה מָקוֹם לַחְשֹׁב שֶׁהוּא הַגָּדוֹל, ״וַיַּרְא״, הַיְנוּ הִתְבּוֹנֵן שֶׁיִּתָּכֵן שֶׁאֵין הַדָּבָר כֵּן, כִּי יִתָּכֵן שֶׁמְּשׁוּם אֵיזֶה מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה, הַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶם נֶהֱגַ מִנְהַג כָּבוֹד בַּקָּטָן וְנָתַן לוֹ לָלֶכֶת רִאשׁוֹן, אוֹ שֶׁהַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶם הָיָה מִתְחִלָּה רָשָׁע וְכָעֵת שָׁב בִּתְשׁוּבָה וּמְכַבֵּד אֶת הַקָּטָן לָלֶכֶת רִאשׁוֹן, וְאִם כֵּן אֵין רְאָיָה שֶׁהַהוֹלֵךְ רִאשׁוֹן הוּא הַגָּדוֹל.

וּמֵאַחַר שֶׁלֹּא יָדַע מִיהוּ הַגָּדוֹל, עַל כֵּן פָּנָה לְכֻלָּם וְאָמַר ״אֲדֹנָי״, נָתַן כָּבוֹד לְכֻלָּם בְּשָׁוֶה. אַף מֵאַחַר שֶׁכַּוָּנָתוֹ הָיְתָה לְדַבֵּר רַק עִם הַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶם, עַל כֵּן אָמַר ״אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אַל נָא תַּעֲבֹר מֵעַל עַבְדֶּךָ״. (באדיבות מכון חכמי ספרד׳ נתיבות)

יֻקַּח נָא מְעַט מַיִם וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשָּׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ (יח ד)

מָצָא חַיִּים

רַבִּי חַיִּים נִסִּים זַצ״ל

נִסְמְכוּ הַמַּלְאָכִים עַל הָעֵץ וְלֹא יָשְׁבוּ תַּחְתָּיו
כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְמְאוּ אַבְרָהָם אָבִינוּ

יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת מַאי ׳וְהִשָּׁעֲנוּ׳ וְלֹא אָמַר ׳וְתֵשְׁבוּ׳, וְכֵן יֵשׁ לְדַקְדֵּק בַּפָּסוּק שֶׁלְּאַחֲרָיו שֶׁאָמַר ׳וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכֵלוּ׳, מַהוּ עוֹמֵד עֲלֵיהֶם, וְכִי כָּךְ הוּא דֶּרֶךְ אֶרֶץ לַעֲמֹד עֲלֵיהֶם, וּכְבָר אָמְרוּ רַז״ל ׳אֵימָתוֹ מֻטֶּלֶת עֲלֵיהֶם׳, וְדִבְרֵיהֶם צְרִיכִין בֵּאוּר.

וְנִרְאֶה שֶׁיּוּבַן בְּמַה שֶּׁאָמְרוּ בִּגְמָרָא מַסֶּכֶת קִדּוּשִׁין (לג:), וְזֶה לְשׁוֹנָם: טָמֵא יוֹשֵׁב תַּחַת הָאִילָן וְטָהוֹר עוֹמֵד, טָמֵא. טָמֵא עוֹמֵד תַּחַת הָאִילָן וְטָהוֹר יוֹשֵׁב, טָהוֹר. וְאִם יָשַׁב הַטָּמֵא נִטְמָא הַטָּהוֹר, וְכֵן בְּאֶבֶן הַמְנֻגַּעַת כו׳.

זֶהוּ נִרְאֶה שֶׁהוּא כַּוָּנַת שֶׁאָמַר לָהֶם אַבְרָהָם וְהִשָּׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ אֲבָל לֹא תֵּשְׁבוּ, שֶׁאֲנִי נִכְנָס שָׁם לְהָבִיא לָכֶם אֲכִילָה וְנִטְמָא אֲנִי, עַל כֵּן לֹא תֵּשְׁבוּ שֶׁאַתֶּם בְּחֻזְקַת טְמֵאִים, שֶׁכָּךְ נִדְמוּ לוֹ כְּעַרְבִיִּים כו׳. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר **וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם** אֵימָתוֹ מֻטֶּלֶת עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא יֵשְׁבוּ וְיִטְמְאוּ.

וְאֶקְחָה פַת לֶחֶם וְסַעֲדוּ לִבְּכֶם אַחַר תַּעֲבֹרוּ (יח ה)

שְׁנוֹת יָמִין

רַבִּי מִיכָאֵל יַעֲקֹב יִשְׂרָאֵל זַצ״ל

מְזוֹן הַמַּלְאָכִים מִבִּרְכַּת הַמָּזוֹן שֶׁמְּבָרְכִים יִשְׂרָאֵל

אִיכָּא לְמֵידַק אָמְרוּ ׳וְאֶקְחָה פַת לֶחֶם׳, ׳וְתִקְחוּ פַּת לֶחֶם׳ הָיָה לוֹ לוֹמַר. וְשָׁמַעְתִּי מִשֵּׁם הַמְפָרְשִׁים זַ״ל עַל פִּי מַה שֶּׁפֵּרְשׁוּ בְּכַוָּנַת מַאֲמָרָן זַ״ל בְּפֶרֶק מִי שֶׁמֵּתוּ (ברכות כ:), דְּאָמְרוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לְפָנֵי הקב״ה כָּתוּב בַּתּוֹרָה ׳אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָנִים׳ וכו׳, וְאֵיךְ אַתָּה נוֹשֵׂא פָּנִים לְיִשְׂרָאֵל דִּכְתִיב ׳יִשָּׂא ה׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ׳. אָמַר לָהֶם וְכִי לֹא אֶשָּׂא פָּנִים לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתַבְתִּי לָהֶם בַּתּוֹרָה ׳וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ׳, וְהֵם דִּקְדְּקוּ עַל עַצְמָם עַד כַּזַּיִת עַד כְּבֵיצָה, ע״כ.

שֶׁהַכַּוָּנָה הוּא, דְּיֵשׁ מַלְאָכִים בַּשָּׁמַיִם שֶׁהֵם נִזּוֹנִים מֵהַבְּרָכַת הַמָּזוֹן שֶׁמְּבָרְכִים יִשְׂרָאֵל, וְזֶה שֶׁאָמַר ׳וְלֹא אֶשָּׂא פָּנִים שֶׁאֲנִי כָּתַבְתִּי בַּתּוֹרָה וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ וְהֵם דִּקְדְּקוּ עַד כַּזַּיִת׳ וכו׳, וְאִם כֵּן יֵשׁ בָּכֶם טוֹבַת הֲנָאָה, שֶׁמַּחֲמַת שֶׁהֵם אוֹכְלִים עַד כַּזַּיִת וּמְבָרְכִים, נִמְצָא שֶׁהֵם אוֹכְלִים הַרְבֵּה פְּעָמִים וְאַתֶּם נִזּוֹנִים מִבִּרְכוֹתָם בְּשִׁפְעִי, וְלֹא יָאוּת לָכֶם לְדַבֵּר קָטֵגוֹרְיָא עֲלֵיהֶם.

וְהַשְׁתָּא זֶה שֶׁאָמַר וְאֶחֱהָ פַּת לֶחֶם וַאֲנִי הוּא הָאוֹכֵל אוֹתוֹ, וְעַל יְדֵי הַבְּרָכָה שֶׁאֲנִי מְבָרֵךְ וְסָעֲדוּ לִבְכֶם אַתֶּם.

וַיֹּאמְרוּ כֵּן תַּעֲשֶׂה כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ (יח ה)

בְּנֵי יוֹסֵף

רַבִּי יוֹסֵף בִּנְיָמִין רַייף זַצ"ל

מַעֲשֶׂה הַחֲסָדִים שֶׁל הַצַּדִּיקִים לְעוֹרֵר רַחֲמֵי שָׁמַיִם לְבַטֵּל רַע הַגְּזֵרוֹת

וְקָשֶׁה כֵּן נַעֲשָׂה הָיָה לְהוּ לְמֵימַר, וְהִנֵּה רַז"ל בַּמִּדְרָשׁ הִרְגִּישׁוּ בָּזֶה, ע"ש. וְאֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ דְּהִנֵּה יָדוּעַ מִסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים, כִּי זֹאת דַּרְכָּם בַּקֹּדֶשׁ שֶׁל הַצַּדִּיקִים כַּאֲשֶׁר יַרְגִּישׁוּ מִכָּל צָרָה שֶׁלֹּא תָּבוֹא שֶׁנִּגְזָרָה גְּזֵרָה ח"ו, הֵם מִתְאַמְּצִים בִּתְפִלָּה וּבְבַקָּשָׁה לְחַלּוֹת וּלְחַנֵּן פְּנֵי יוֹצְרָם לְקָרֵעַ גְּזַר דִּינָם, גַּם חוּץ מִנְּהָרֵי נַחֲלֵי דְּמָעוֹת אֲשֶׁר יִשְׁפְּכוּ מִמְּקוֹר לִבָּם בַּתְּפִלָּה, יִרְאוּ לִפְעֹל אֵיזֶה מַעֲשֶׂה טוֹב וּפְעֻלַּת חֶסֶד כְּדֵי לְהַשְׁפִּיעַ חֶסֶד בָּעוֹלָם, וְהַדְּבָרִים יְדוּעִים לְכָל דּוֹרְכֵי עַל מִפְתַּן סִפְרֵי הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים וְאֵין לְהַאֲרִיךְ.

וּכְמוֹ כֵּן אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה בְּכָל אֵלּוּ הַפְּעֻלּוֹת שֶׁמְּהֵר לְקַיֵּם הַכְנָסַת אוֹרְחִים, וְהֵכִין בַּהֲכָנָה דְּרָבָּה בִּזְרִיזוּת יְתֵרָה, כָּל מַחֲשַׁבְתּוֹ הָיְתָה רַק לְעוֹרֵר חֶסֶד וְרַחֲמִים, אַחֲרֵי שֶׁהִרְגִּישׁ בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ כִּי אֵיזֶה צָרָה מְעוֹפֶפֶת בַּאֲוִיר הָעוֹלָם וַעֲתִידָה לָבוֹא ר"ל, עַל כֵּן מִהֵר וְתִקֵּן פְּעֻלַּת הַחֶסֶד, וּכְמוֹ כֵּן נָתַן לוֹ שְׂכָרוֹ עַל כָּל פְּעֻלָּה כַּמּוּבָא בַּמִּדְרָשׁ ע"ש.

וְהִנֵּה גַּם הַמַּלְאָכִים הַלָּלוּ מַלְאֲכֵי רַחֲמִים הָיוּ כְּפֵרוּשׁ רַשַׁ"י, וְכֵיוָן שֶׁהֵבִינוּ אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּפְעֻלָּתוֹ פְּעֻלַּת הַחֶסֶד, בֵּרְכוּ אוֹתוֹ שֶׁפְּעֻלָּתוֹ יַעֲשֶׂה רֹשֶׁם כְּמוֹ תְּפִלָּתוֹ, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ אֵלָיו כֵּן תַּעֲשֶׂה פֵּרוּשׁ כֵּן יַעֲזֹר לְךָ הַשֵּׁ"י שֶׁתִּפְעֹל בְּמַעֲשֶׂי פְּעֻלָּתֶךָ, כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ כַּאֲשֶׁר תְּעוֹרֵר רַחֲמִים בִּתְפִלָּתְךָ וְדִבּוּרְךָ, שֶׁהוּא יִשְׁמַע תְּפִלָּתְךָ וְיַרְצֶה אֶת מַעֲשֶׂיךָ.

וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכֵלוּ (יח ח)

בְּנֵין שְׁלֹמֹה

רַבִּי שְׁלֹמֹה הַכֹּהֵן מִוִּוילְנָא זַצ"ל

הַשְׁרָאַת הַשְּׁכִינָה תַּחַת אִילָנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ

כִּי הִנֵּה בֶּאֱמֶת הָיוּ מַלְאָכִים וְגַבָּם לֹא שַׁיָּךְ אֲכִילָה, רַק כִּי נֶהֱנוּ מִזִּיו הַשְּׁכִינָה אֲשֶׁר זֶה נֶחְשַׁב אֶצְלָם הֲנָאָה כְּמוֹ אֲכִילָה, וּכְתִיב בְּפָרָשַׁת מִשְׁפָּטִים (שמות כד יא) 'וַיֶּחֱזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ'. וְכַיָּדוּעַ דְּרָשַׁת חַזַ"ל (ברכות יז.) שֶׁלָּעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, אֶלָּא צַדִּיקִים יוֹשְׁבִים וְנֶהֱנִין מִזִּיו הַשְּׁכִינָה. וְזֶה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב **וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם**, כְּבְכוֹל שֶׁהַשְּׁכִינָה עָמְדָה תַּחַת הָעֵץ, לְכָךְ הָיָה נֶחְשָׁב אֶצְלָם כְּמוֹ **וַיֹּאכְלוּ** כְּמוֹ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, שֶׁלְּגַבֵּי מַלְאָכִים לֹא שַׁיָּךְ אֲכִילָה פְּשׁוּטָה.

יְדֵי הַלֵּוִי

רַבִּי יוֹסֵף דֹּב יוּנְגְרַייז זַצ"ל

עֹמֵד אַבְרָהָם וְלֹא יָשַׁב לְצַד הַמַּלְאָכִים שֶׁהָאוֹכֵל בְּשַׂר אֵינוֹ רָשַׁאי לָשֶׁבֶת סָמוּךְ לְאוֹכְלֵי חֶלֶב

כָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים (יו"ד סי' פח סק"ב) בְּשֵׁם שוּ"ת בֵּית יַעֲקֹב (סי' יב) דְּמִי שֶׁאָכַל בָּשָׂר שֶׁצָּרִיךְ לְשָׁהוֹת שֵׁשׁ שָׁעוֹת, לֹא יֵשֵׁב אֵצֶל מִי שֶׁאוֹכֵל גְּבִינָה, שֶׁמָּא יוֹשִׁיט לוֹ. וּמֵעַתָּה יֵשׁ לוֹמַר דְּמֵהַאי טַעְמָא לֹא הָיָה יָכוֹל אַבְרָהָם אָבִינוּ לֵישֵׁב לְיַד הַמַּלְאָכִים, דְּמִבֹּאר בְּמִדְרָשׁ רַבָּה (מה ח) עַל הַכָּתוּב 'כְּחֹם הַיּוֹם', דְּהַיְנוּ בַּשָּׁעָה הַשִּׁשִּׁית, עיי"ש. וְנִמְצָא שֶׁהַמַּלְאָכִים בָּאוּ לְאָהֳלוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ בְּשָׁעָה שֶׁאָכַל אֶת סְעוּדָתוֹ, דַּהֲלֹא

סְעוּדַת תַּלְמִיד חָכָם הוּא בַּשָּׁעָה הַשִּׁשִּׁית, וְעַל כֵּן לֹא הָיָה יָכוֹל לֵישֵׁב עִמָּהֶם בִּשְׁבִיל שֶׁאָכְלוּ מַאֲכָלֵי חָלָב.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב וַיִּקַּח חֶמְאָה וְחָלָב **וּבֶן הַבָּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לִפְנֵיהֶם**, הֵינוּ שֶׁנָּתַן לִפְנֵיהֶם מַאֲכָלֵי חָלָב, וְעַל כֵּן **וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם**, שֶׁדָּוְקָא עָמַד עֲלֵיהֶם וְלֹא יָשַׁב אִתָּם בְּצַוָּתָא, כִּי בְּאוֹתוֹ שָׁעָה אָכַל בָּשָׂר, וְעַל כֵּן אָסוּר הָיָה לוֹ לֵישֵׁב עִמָּהֶם שֶׁמָּא יוֹשִׁיטוּ לוֹ מִמַּאֲכָלֵי חָלָב וְיִכָּשֵׁל בְּאִסּוּר דְּאוֹרַיְתָא.

וַתַּבֵּט אִשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו וַתְּהִי נְצִיב מֶלַח (יט כו)

קְהִלַּת מֹשֶׁה

רַבִּי מֹשֶׁה בְּ"ר אַבְרָהָם מִטְּשׁוּדְנוֹב זַצַ"ל

הַבִּיטָה אִשֶּׁת לוֹט לְאַחוֹרֶיהָ כִּי רְאֵתָה שֶׁמְּשִׁיחַ יוֹצֵא מִמֶּנָּה

וּפֶרֶשׁ רַשִׁ"י מֵאֲחוֹרָיו שֶׁל לוֹט. וְקָשֶׁה, מַאי בָּעֵי רַשִׁ"י בָּזֶה, וְכִי מִי גֶּבֶר וְלֹא יִרְאֶה שֶׁהִפְשָׁט כָּךְ. וְתֵרֵץ הַגָּאוֹן [רַבִּי חַיִּים רַפָּפּוֹרְט זַצַ"ל], דְּאִיתָא (במדב"ר יח ח) מָה רָאָה קֹרַח לַחֲלֹק עִם מֹשֶׁה, וּמִפְּנֵי מָה לֹא הָיָה מִתְיָרֵא מִמֹּשֶׁה, וּמְשַׁנֵּי עֵינוֹ הִטְעָתוּ רָאָה שְׁמוּאֵל יוֹצֵא מִמֶּנּוּ, לְפִיכָךְ לֹא יוּכַל מֹשֶׁה לַעֲשׂוֹת לוֹ כְּלוּם.

וְכֵן עַל אֵשֶׁת לוֹט קָשֶׁה, הָא אָמַר לָהּ 'אַל תַּבִּיט אַחֲרֶיךָ', וְלָמָּה לֹא הִשְׁגִּיחָה עַל הַמַּלְאָךְ, אֶלָּא שֶׁרָאֲתָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁמְּשִׁיחַ יוֹצֵא מִמֶּנָּה, רוּת וְדָוִד, וְעַל זֶה לֹא עָלְתָה עַל דַּעְתָּהּ שֶׁלּוֹט יִהְיֶה שִׁכּוֹר וְיִלֵּךְ לְבִנּוֹתָיו, וּמִסְתָּמָא מִמֶּנָּה יִבָּנֶה מְשִׁיחַ, וְלָכֵן הִבִּיטָה אַחֲרֶיהָ כִּי לֹא יַזִּיק לָהּ כְּלוּם, כִּי מֵהֵיכָן יָצָא מָשִׁיחַ. וְזֶה מַאֲמְרֵי קֹדֶשׁ 'וַתַּבֵּט אִשְׁתּוֹ', וְקָשֶׁה לָמָּה הִבִּיטָה, וְלָזֶה פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י 'מֵאֲחוֹרָיו שֶׁל לוֹט' שֶׁהִסְתַּכְּלָה מַה שֶּׁיֵּצֵא מִלּוֹט.

כְּתַב סוֹפֵר

רַבִּי אַבְרָהָם שְׁמוּאֵל בִּנְיָמִין סוֹפֵר זַצַ"ל

עִנֵּשׁ אֵשֶׁת לוֹט בְּעֵין חִסָּרוֹן אֲמוּנָה

נִרְאָה לִי כִּי בְּדִין נֶעֱנְשָׁה, כִּי בֶּאֱמֶת לֹא הָיוּ רְאוּיִים לְהִמָּלֵט, רַק זְכוּת אֶחָד הָיָה בְּיָדָם שֶׁהֶאֱמִינוּ כִּי יַהֲפֹךְ ה' הֶעָרִים אֵלּוּ, וְלֹא כַּחֲתָנָיו שֶׁלֹּא הֶאֱמִינוּ בָּזֶה, וְהִנֵּה בֶּאֱמֶת גַּם עַל הַסָּפֵק הָיָה רָאוּי שֶׁיִּבְרַח הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו, וְלָכֵן אָמַר לוֹ הַמַּלְאָךְ 'אַל תַּבִּיט אַחֲרֶיךָ', כִּי הַמְסַפֵּק בַּדָּבָר חָפֵץ לְרְאוֹת שֶׁיִּתְוַדַּע לוֹ אִם כֵּן הוּא, וּבְהַבָּטָה אַחֲרָיו נִרְאֶה כִּי לֹא הֶאֱמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁיַּהֲפֹךְ ה' הֶעָרִים, וְלָכֵן הִזְהִירוֹ הַמַּלְאָךְ אַל תַּבִּיט.

וְלוֹט בֶּאֱמֶת הֶאֱמִין כִּי וַדַּאי כֵּן הוּא כְּמַאֲמַר הַמַּלְאָךְ, אֲבָל אִשְׁתּוֹ לֹא הֶאֱמִינָה רַק כִּמְסַפֵּק, וְלֹא הָיְתָה מַעְצוֹר בִּרוּחָהּ מִלְּהַבִּיט אִם יִתְאַמְּתוּ דִּבְרֵי הַמַּלְאָךְ, וְלָכֵן כְּשֶׁהִבִּיטָה אַחֲרֶיהָ אָבְדָה לָהּ גַּם זְכוּת זֶה, מִמֵּילָא הָיְתָה רְאוּיָה לְהֵעָנֵשׁ, וַתְּהִי נְצִיב מֶלַח בְּדִין.

כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל קוֹל הַנַּעַר בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם (כא יז)

אֶבֶן יְשָׁפֶה – אִמְרֵי יִצְחָק

רַבִּי יִצְחָק מֵאִיר הַלֵּוִי זַצַ"ל

הַשְׁלֵכַת יִשְׁמָעֵאל בְּמָקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ

וְשָׁמַעְתִּי מֵאֲבִי מוֹרִי הַגָּאוֹן זַצַ"ל שֶׁאָמַר בְּשֵׁם אֲדוֹנִי זְקֵנִי הגר"מ זַצַ"ל, שֶׁבֹּאר זֶה עַל דֶּרֶךְ הַפְּסוּק 'וַתַּשְׁלֵךְ אֶת הַיֶּלֶד תַּחַת אַחַד הַשִּׂיחִם', וְדָרְשׁוּ בַּמִּדְרָשׁ 'תַּחַת אַחַד הַשִּׂיחִם' הָיְנוּ בְּמָקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁשָּׁחוּ שָׁם אֲבוֹתֵינוּ בִּתְפִלָּה, מִלְּשׁוֹן יִשְׁפּוֹךְ שִׂיחוֹ, וְהָיְנוּ 'אַחַד הַשִּׂיחִם' מָקוֹם הַמְיֻחָד לְהִתְפַּלֵּל.

וְהִנֵּה בִּמְלָכִים (א' ח מא-מג) כַּאֲשֶׁר גָּמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ע"ה בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הִתְפַּלֵּל

וְגַם אֶל הַנָּכְרִי אֲשֶׁר לֹא מֵעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל הוּא אֲשֶׁר יָבוֹא לִמְקוֹם הַמִּקְדָּשׁ לְהִתְפַּלֵּל, אַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם מְכוֹן שִׁבְתֶּךָ וְעָשִׂיתָ כְּכֹל אֲשֶׁר יִקְרָא אֵלֶיךָ הַנָּכְרִי כוּ׳.

וּמֵעַתָּה יִהְיֶה הַבֵּאוּר מֵהַפָּסוּק ׳בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם׳ הַיְנוּ בִּמְקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כִּדְבְרֵי הַמִּדְרָשׁ הַנַּ״ל, וְלָכֵן שָׁמַע ה׳ לְקוֹלוֹ, כִּי תְּכוּנַת הַמָּקוֹם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה הָיָה שֶׁנִּתְקַבֵּל שָׁם תְּפִלַּת כָּל מִתְפַּלֵּל אֲפִלּוּ נָכְרִי כִּתְפִלַּת שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ע״ה הַנַּ״ל, וְלָכֵן לֹא נִתְקַבֵּל מַה שֶּׁאָמְרוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לִפְנֵי הש״ת מִי שֶׁעֲתִידִין בָּנָיו לְהָמִית בָּנֶיךָ בַּצָּמָא אַתָּה מַעֲלֶה לוֹ אֶת הַבְּאֵר, כִּדְאִיתָא בְּרַשׁ״י בַּחֻמָּשׁ שָׁם.

וַיֹּאמֶר כִּי אֶת שֶׁבַע כְּבָשֹׂת תִּקַּח מִיָּדִי בַּעֲבוּר תִּהְיֶה לִּי לְעֵדָה כִּי חָפַרְתִּי אֶת הַבְּאֵר הַזֹּאת (כא ל)

פְּנֵי דָוִד

רַבִּי חַיִּים יוֹסֵף דָּוִד אַזוּלַאי זַצ״ל – הַחִיד״א

הוֹכָחַת בַּעֲלוּת הַבְּאֵרוֹת מֵעֵלִית הַמַּיִם לִקְרַאת הַכְּבָשִׂים

לְפִי פְּשׁוּטוֹ שָׁמַעְתִּי ח״ר מִשֵּׁם מֹשֶׁה אֶגְוּזִי זַ״ל, כִּי נוֹדָע מַה שֶּׁאָמְרוּ זַ״ל (ב״ר נד ה), שֶׁאָמְרוּ כָּל מִי שֶׁיַּעֲלֶה הַמַּיִם לִקְרַאת צֹאנוֹ הַבְּאֵר שֶׁלּוֹ, וְעָלוּ לִקְרַאת צֹאנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז״ל. וַעֲדַיִן אֶפְשָׁר לָאוֹמֵר שֶׁיֹּאמַר כִּי אֵלֶּה הַצֹּאן שֶׁבִּיד אַבְרָהָם ע״ה, יֵשׁ לָהֶם סְגֻלָּה מִצַּד עַצְמָם שֶׁהַמַּיִם עוֹלִים לִקְרָאתָם, וְאֵין הַדָּבָר מִצַּד שֶׁהַבְּאֵר הוּא שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ ע״ה.

לָכֵן כִּי יִסָּכֵר פִּי דּוֹבְרֵי שֶׁקֶר, נִתְחַכֵּם אַבְרָהָם אָבִינוּ ע״ה וְנָתַן לוֹ בְּמַתָּנָה שֶׁבַע כְּבָשׂוֹת, וְאַחַר שֶׁיִּהְיוּ שֶׁל אֲבִימֶלֶךְ יֵלְכוּ עַל הַבְּאֵר וְלֹא יַעֲלוּ הַמַּיִם לִקְרָאתָם, וּכְגוֹן זוֹ יִקַּר סָהֲדוּתָא כִּי הַבְּאֵר שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ ע״ה, וּבָא הָאוֹת שֶׁהַמַּיִם יַעֲלוּ לִקְרַאת אַבְרָהָם אָבִינוּ ע״ה, וְהוּא בְּעֶצֶם אָמְרוֹ **בַּעֲבוּר תִּהְיֶה לִּי לְעֵדָה כִּי חָפַרְתִּי אֶת הַבְּאֵר הַזֹּאת.**

וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים וְאַיֵּה הַשֶּׂה לְעֹלָה. וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֱלֹהִים יִרְאֶה לּוֹ הַשֶּׂה לְעֹלָה בְּנִי (כב ז-ח)

שִׂדֵה יִצְחָק

רַבִּי יִצְחָק גּוּאִיטָה זַצ״ל

תְּמִיהַת יִצְחָק כִּיצַד הִנַּח עָלָיו עֲצֵי עוֹלָה וְהָלְאָה עֲבוּדָה אֲסוּרָה בְּקָדָשִׁים

צָרִיךְ לָדַעַת אַמַּאי הִמְתִּין יִצְחָק לִשְׁאֹל ׳אַיֵּה הַשֶּׂה לְעֹלָה׳ עַד הַשְׁתָּא שֶׁהָלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו, הָוֶה לֵיהּ לִשְׁאֹל תֵּכֶף שֶׁבָּקַע עֲצֵי עוֹלָה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ, וְלֹא לָקַח עִמּוֹ שֶׂה לְעוֹלָה. וְעוֹד מַאי הֶשִּׁיבוֹ אַבְרָהָם ׳אֱלֹקִים יִרְאֶה לּוֹ׳ וְכוּ׳, וְכִי סָמְכִינַן אַנַּפָּא.

וְאֶפְשָׁר לוֹמַר עַל פִּי מַה שֶּׁאָמְרוּ בְּפֶרֶק אֵלּוּ דְּבָרִים (פסחים סו.), עֶרֶב פֶּסַח שֶׁחָל בְּשַׁבָּת אִם שָׁכְחוּ וְלֹא הֵבִיאוּ סַכִּין מֵעֶרֶב שַׁבָּת, לְמָחָר מִי שֶׁפִּסְחוֹ טָלֶה תּוֹחֲבוֹ בְּצִמְרוֹ וְכוּ׳, וְהָא קָא עָבִיד עֲבוֹדָה בְּקָדָשִׁים, וּמְשַׁנֵּי דִּמְבִיאָה חֻלִּין לַעֲזָרָה וּמַקְדִּישָׁה, ע״כ.

וּלְפִי זֶה יָבוֹא עַל נָכוֹן, כְּשֶׁרָאָה יִצְחָק שֶׁאָבִיו שָׁם עָלָיו עֲצֵי הָעוֹלָה וְלָקַח בְּיָדוֹ הָאֵשׁ וְהַמַּאֲכֶלֶת וְהָלְכוּ יַחְדָּו, חָשַׁשׁ שֶׁהוּא הָעוֹלָה וְקִשְׁיָא לֵיהּ אֵיךְ אָבִיו עָבִיד עֲבוֹדָה בְּקָדָשִׁים, וְעַל כֵּן פִּיהוּ פָּתַח בְּחָכְמָה וְאָמַר בְּלָשׁוֹן רַכָּה, **וַיֹּאמֶר אָבִי הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים וְאַיֵּה הַשֶּׂה לְעֹלָה**, וְאִם הוּא הָעוֹלָה אֵיךְ אַתָּה עָבִיד עֲבוֹדָה בְּקָדָשִׁים, וְהֵשִׁיב לוֹ אַבְרָהָם אֱלֹקִים יִרְאֶה לּוֹ הַשֶּׂה וְכוּ׳, כְּלוֹמַר אֱלֹקִים הוּא שֶׁאָמַר לְךָ לֵךְ אֶל אֶרֶץ הַמּוֹרִיָּה וְהַעֲלֵהוּ, אֲבָל אֲנִי עֲדַיִן לֹא הִקְדַּשְׁתִּי אוֹתְךָ.

כִּי עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי יְרֵא אֱלֹהִים אַתָּה (כב יב)

רַבִּי יַעֲקֹב ב"ר יְהוּדָה דְּלְוִיָּה זַצַ"ל

(מכתב יד)

ה' הוֹדִיעַ לַאֲחֵרִים עַל יִרְאָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם

מוֹבָא בגמ' ב"ב (טו:), אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, גָּדוֹל הַנֶּאֱמָר בְּאִיּוֹב יוֹתֵר מִמַּה שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַבְרָהָם. שֶׁבְּאַבְרָהָם כָּתוּב "יְרֵא אֱלֹהִים" וְאִלּוּ בְּאִיּוֹב נֶאֱמַר "תָּם וְיָשָׁר וִירֵא אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע" (איוב א, א).

וְהִקְשׁוּ הַמְפָרְשִׁים (עי' בְּסֵפֶר 'מִנְחַת יְהוּדָה' לְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן אֶלְעָזָר מִבַּעֲלֵי הַתּוֹס' (בראשית ז, א), שֶׁהֲבִיא קוּשְׁיָה זוֹ בְּשֵׁם רַבִּי מָרְדְּכַי בַּר נָתָן), הֲלֹא מְבֹאָר בגמ' עֲרוּבִין (יח:) שֶׁבְּפָנֵי הָאָדָם אוֹמְרִים רַק מִקְצָת שִׁבְחוֹ, וְשֶׁלֹּא בְּפָנָיו אוֹמְרִים אֶת כָּל שִׁבְחוֹ, וְאִם כֵּן יֵשׁ לוֹמַר שֶׁכֵּיוָן שֶׁמַּה שֶׁנֶּאֱמַר עַל אַבְרָהָם הָיָה זֶה בְּפָנָיו, לָכֵן הָיָה זֶה רַק מִקְצָת שִׁבְחוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן מַה שֶּׁנֶּאֱמַר עַל אִיּוֹב הָיָה זֶה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו, וְלָכֵן הוּא כָּל שִׁבְחוֹ. וְאִם כֵּן מָה הָרְאָיָה שֶׁאִיּוֹב גָּדוֹל מֵאַבְרָהָם.

וְיֵשׁ לְבָאֵר בְּהַקְדִּים מַה שֶּׁיֵּשׁ לְהַקְשׁוֹת, מַהוּ שֶׁאָמַר ה' "עַתָּה יָדַעְתִּי", וַהֲלֹא הַכֹּל גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנָיו. וּבְהֶכְרֵחַ שֶׁפֵּרוּשׁ "יָדַעְתִּי", הוּא 'הוֹדַעְתִּי', וְהַיְנוּ שֶׁמַּעֲכְשָׁו יֵשׁ לִי לְהוֹדִיעַ לַאֲחֵרִים "כִּי יְרֵא אֱלֹהִים אַתָּה". (ועי' פְּסִיקְתָא זוּטְרָתָא (עה"פ) "כִּי עַתָּה יָדַעְתִּי", 'יָדַעְתִּי לַכֹּל שֶׁאַתָּה אוֹהֲבֵנִי').

וְעַל פִּי זֶה יְבֹאַר, שֶׁמֵּאַחַר שֶׁכַּוָּנַת ה' הָיְתָה שֶׁכָּעֵת יוֹדִיעַ לַאֲחֵרִים אֶת שִׁבְחוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, הֲרֵי שֶׁגַּם אֵצֶל אַבְרָהָם נֶחְשַׁב זֹאת לְשֶׁלֹּא בְּפָנָיו, וּכְאִיּוֹב, וְעַל כֵּן אֶפְשָׁר לְלָמֹד שֶׁגָּדוֹל הַנֶּאֱמַר בְּאִיּוֹב יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁנֶּאֱמַר בְּאַבְרָהָם'. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא ה' יִרְאֶה אֲשֶׁר יֵאָמֵר הַיּוֹם בְּהַר ה' יֵרָאֶה (כב יד)

חֶנְכַּת הַתּוֹרָה

רַבִּי אַבְרָהָם יְהוֹשָׁעַ הֶשִׁיל מִקְרָקָא זַצַ"ל

הַר הַמּוֹרִיָּה בִּתְחִלָּתוֹ בִּקְעָה הָיָה וְלֹא נֶעְבְּדָה בּוֹ עֲבוֹדָה זָרָה

וְיֵשׁ לְפָרְשׁוֹ עַל פִּי מַה דְּאִיתָא בְּמַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה (מה.), בְּכָל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא הַר גָּבוֹהַּ וְגִבְעָה וְכוּ' דַּע שֶׁיֵּשׁ שָׁם עֲבוֹדָה זָרָה, עַיֵּן שָׁם. וְהִנֵּה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל דְּהַר הַמּוֹרִיָּה בִּקְעָה הָיָה, וְרֶמֶז רָמַז לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנַעֲשָׂה הַר גָּבוֹהַּ.

לְפִי זֶה יֵשׁ לוֹמַר דְּהָכִי פֵּרוּשׁוֹ, וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא ה' יִרְאֶה, וְקָשֶׁה הָא קַיְמָא לָן דְּאֵין לְךָ הַר וְגִבְעָה שֶׁלֹּא נֶעֱבַד שָׁם עֲבוֹדָה זָרָה, וּמְחֻבָּר אָסוּר לְגָבוֹהַּ. וּמְתֻרָּץ הַפָּסוּק אֲשֶׁר יֵאָמֵר הַיּוֹם בְּהַר ה' יֵרָאֶה, 'הַיּוֹם' דַּיְקָא, רָצָה לוֹמַר דְּהַיּוֹם נַעֲשָׂה הַר עַל יְדֵי שֶׁרָמַז לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, דְּאִלּוּ קֹדֶם לָכֵן בִּקְעָה הָיָה וְלֹא נֶעֱבַד שָׁם עֲבוֹדָה זָרָה מֵעוֹלָם.

כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת בִּנְךָ אֶת יְחִידְךָ כִּי בָרֵךְ אֲבָרֶכְךָ וְגוֹ' (כב טז)

חֶמְדַּת יִשְׂרָאֵל

רַבִּי יִשְׂרָאֵל יְהוּדָה קַארְפּוּנְקָעל זַצַ"ל

מְדוּעַ בֵּרְכוֹ ה' עַל הָעֲקֵדָה הֲלֹא שִׁכַּר מִצְוָה בְּהַאי עָלְמָא לֵיכָּא

לְכְאוֹרָה קָשֶׁה, הֲלֹא קַיְמָא לָן (קידושין לט:) דְּשִׂכַר מִצְוָה בְּהַאי עָלְמָא לֵיכָּא. וּלְפִי עֲנִיּוּת דַּעְתִּי יֵשׁ לוֹמַר עַל פִּי מַה שֶּׁהֵבִיא הַחִיד"א בְּפֶתַח עֵינַיִם (סוכה מה: ד"ה ואמר) בְּשֵׁם מַהֲרַ"שׁ פְּרִימוֹ לְתָרֵץ קֻשְׁיַת הַתּוֹסְפוֹת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה (ד. ד"ה בשביל) בְּהָא דְּאָמְרִינַן הָאוֹמֵר סֶלַע זוֹ לִצְדָקָה בִּשְׁבִיל שֶׁיִּחְיֶה בְּנִי הֲרֵי זֶה צַדִּיק

גָּמוּר, וְהָא תְּנַן (אבות פ״א מ״ג) אַל תִּהְיוּ כַּעֲבָדִים הַמְשַׁמְּשִׁין אֶת הָרַב עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס.

וְתֵרֵץ הַגָּאוֹן הַנַּ״ל, דְּזֶה דַּוְקָא אִם עוֹשֶׂה כְּדֵי חִיּוּבוֹ, אֲבָל אִם עוֹשֶׂה יוֹתֵר מִכְּדֵי חִיּוּבוֹ עַל זֶה נוֹתְנִים לוֹ שָׂכָר וּמַתָּר לַעֲשׂוֹת עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס. וְהַיְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב כָּתַב (או״ח ס״ סי׳ א סק״ו), דְּעִקַּר הַנִּסָּיוֹן שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ ע״ה דִּלְאַחַר שֶׁאָמְרוּ לוֹ שֶׁאַל תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה׳ (לעיל כב יב), הָיָה לוֹ לִשְׁמֹחַ שִׂמְחַת הַגּוּף דִּבְנוֹ יְחִידוֹ אֲשֶׁר אָהַב בְּיוֹתֵר נִשְׁאַר בַּחַיִּים, אֲבָל הוּא לֹא עָשָׂה כֵּן, אֶלָּא רָצָה גַּם בְּזֶה לְקַיֵּם מִצְוַת הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא.

עַל כֵּן יֵשׁ לוֹמַר לְפִי מַהֲרַ״שׁ פְּרִימוֹ הַנַּ״ל אָתֵי שַׁפִּיר, דְּהָכִי פֵּרוּשׁוֹ דִּקְרָא ׳יַעַן לֹא חָשַׂכְתָּ אֶת בִּנְךָ׳, דְּרָצִיתָ לִשְׁחֹט אוֹתוֹ, וְגַם וְאַחַר כָּךְ לֹא בִּשְׁבִיל הַנַּאַת גּוּפְךָ ׳לֹא עָשִׂיתָ לוֹ מְאוּמָה׳, אֶלָּא לְקַיֵּם מִצְוַת הַשֵּׁם, וְאִם כֵּן הֵינוּ יוֹתֵר מִכְּדֵי חִיּוּבוֹ, וְשַׁפִּיר שָׂכָרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד, עַל כֵּן ׳בָּרֵךְ אֲבָרֶכְךָ אֶת זַרְעֲךָ׳ וְגוֹ׳, וְכַנַּ״ל.

• מִצְוֹת הַפָּרָשָׁה •

מִצְוַת חִנּוּךְ

חֻתַּן סוֹפֵר

רַבִּי שְׁמוּאֵל אֶרְנְפֶּלְד זַצַ״ל

תקון הבנים על ידי חנוכם למצוות

וַיִּתֵּן אֶל הַנַּעַר וַיְמַהֵר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ (יח ז). פֵּרֵשׁ רַשׁ״י זֶה יִשְׁמָעֵאל לְחַנְּכוֹ בְּמִצְוֹת. נִרְאֶה בְּדֶרֶךְ מְלִיצָה, כִּי עֲשָׂיָה הוּא לְשׁוֹן תִּקּוּן כְּדִכְתִיב (לעיל יב ה) ׳וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְחָרָן׳ עַל יְדֵי שֶׁגֵּירָם, וְכָל עִנְיַן חִנּוּךְ דִּקְטָן הוּא שֶׁמְּמַהֲרִין לְתַקְּנוֹ וְיֵלֵךְ בְּדֶרֶךְ טוֹבִים, וְזֶה שֶׁאָמַר וַיְמַהֵר לַעֲשׂוֹת ׳אֹתוֹ׳ וְקָאֵי עַל יִשְׁמָעֵאל, כְּדֵי לְתַקְּנוֹ וּלְחַנְּכוֹ בְּמִצְוֹת.

מֶשֶׁךְ חָכְמָה

רַבִּי מֵאִיר שִׂמְחָה הַכֹּהֵן מִדְּוִוינְסְק זַצַ״ל

מצות חנוך למצות עשה

לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו. הִנֵּה חִנּוּךְ מִצְוָה לַבָּנִים בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה לֹא נִזְכָּר, רַק עֲשֵׂה דִּילְמַדְתֶּם אֶת בְּנֵיכֶם׳ (דברים יא יט), הוּא בְּתַלְמוּד תּוֹרָה. וְאָמְרוּ בְּנָזִיר (כט.) דְּהָאָב חַיָּב לְחַנֵּךְ בְּנוֹ בְּמִצְוֹת, וְאֵין הָאִשָּׁה חַיֶּבֶת לְחַנֵּךְ בִּתָּהּ בְּמִצְוֹת, פְּרוּשׁ דַּהֲוָה כְּמוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל תַּלְמוּד תּוֹרָה, דְּהָאִשָּׁה פְּטוּרָה [וְיֵעַיֵּן אַרַח חַיִּים סִימָן שמ״ג בְּבֵאוּרִי הַגְּרָ״א וּבְמָגֵן אַבְרָהָם].

וּמְקוֹר מִצְוַת חִנּוּךְ בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה, מְקוֹרוֹ בְּזֶה הַפָּסוּק מֵאַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁצִּוָּה אֶת בָּנָיו בִּקְטַנְּתָם עַל הַמִּצְוֹת. קְרָא דְּ׳חֻנַּךְ לַנַּעַר עַל פִּי דַּרְכּוֹ׳ (משלי כב ו) שֶׁהֲבִיא הָרַמְבַּ״ם בְּסוֹף הִלְכוֹת מַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת [וְשָׁם לְעִנְיַן אִסּוּרִים] הֲוֵי מִדִּבְרֵי קַבָּלָה, אֲבָל הָעִקָּר מֵאַבְרָהָם. וְכָאן מַשְׁמַע שֶׁאַף לַבָּנוֹת מִצְוָה עַל הָאָב.

כְּתַב סוֹפֵר

רַבִּי אַבְרָהָם שְׁמוּאֵל בִּנְיָמִין סוֹפֵר זַצַ״ל

יחנך בניו לעבודת ה׳ לשם קבלת שכר כדי שיקיימו אף כשאינם שוהים במחצתו

פֵּרֵשׁ רַשׁ״י: כֵּן הָיָה מְצַוֶּה לְבָנָיו. וְצָרִיךְ לְהָבִין מָה רָצָה לוֹמַר בָּזֶה הָיָה מְצַוֶּה לְבָנָיו. נִרְאֶה לִי, דְּבֶאֱמֶת תָּמוּהַּ שֶׁיִּהְיֶה אַבְרָהָם עוֹבֵד ה׳ עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס, אֶלָּא הוּא בְּוַדַּאי לֹא הָיָה עוֹבֵד ה׳ עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס, אֶלָּא הָיָה מְחַנֵּךְ לְבָנָיו שֶׁיַּעַבְדוּ ה׳ כְּדֵי שֶׁיִּתֵּן לָהֶם

שָׂכָר, עַל דֶּרֶךְ (משלי כב ו) ׳חֲנֹךְ לַנַּעַר עַל פִּי דַרְכּוֹ׳ [וְעַיֵּן הַקְדָּמַת חֲתָם סוֹפֵר].

וְהַיְנוּ לְמַעַן יְצַוֶּה אֶת בֵּיתוֹ וּבָנָיו אַחֲרָיו, כִּי מִי שֶׁמַּדְרִיךְ אֶת בְּנוֹ וְהַבֵּן יָרֵא שֶׁהָאָב יַכֶּה וְיִרְדֶּה אוֹתוֹ, זֶה אֵינוֹ מוֹעִיל רַק כָּל זְמַן שֶׁהָאָב אֵצֶל בְּנוֹ וּבְסוּר מִמֶּנּוּ עוֹשֶׂה רְצוֹנוֹ וְחָפְצוֹ, וְלָכֵן צָרִיךְ הָאָב לְדַבֵּר עַל לֵב בְּנוֹ דְּבָרִים הַנִּכְנָסִים אֶל הַלֵּב וְיֹאמַר לוֹ כִּי יְקַבֵּל שְׂכָרוֹ מִשָּׁלֵם שְׂכַר עוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַמְבַּ״ם (תשובה פ״י ה״א) שֶׁהִתְּירוּ דָּבָר זֶה לְקַטַנִּים.

וְהַיְנוּ אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בֵּיתוֹ וּבָנָיו ׳אַחֲרָיו׳ עַד שֶׁגַּם ׳אַחֲרָיו׳ כְּשֶׁלֹּא יַעֲמֹד עֲלֵיהֶם יִשְׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה׳ לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט, לֹא מִשּׁוּם שֶׁיִּרְצוּ לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אֲבִיהֶם אַבְרָהָם, אֶלָּא שֶׁיַּעֲשׂוּ מִשּׁוּם שֶׁהוּא ׳צְדָקָה וּמִשְׁפָּט׳, כְּלוֹמַר שֶׁדָּבָר בְּעַצְמוּתוֹ רָאוּי וְחִיּוּב לַעֲשׂוֹתָהּ, וּמְפֹרָשׁ לְמַעַן הָבִיא ה׳ עַל אַבְרָהָם, וְכָתַב רַשׁ״י הוּא לֹא עָבַד ה׳ וְשָׁמַר דְּרָכָיו כְּדֵי לְקַבֵּל שָׂכָר, אֶלָּא כָּךְ הָיָה מְצַוֶּה לִבָנָיו.

וְעַל דֶּרֶךְ זֶה פֵּרַשְׁתִּי הַקְּרָא שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע״ה (תהלים לד כא) ׳לְכוּ בָנִים שִׁמְעוּ לִי יִרְאַת ה׳ אֲלַמֶּדְכֶם׳, הָיָה לֵיהּ לְמֵימַר ׳בּוֹאוּ בָּנִים׳ וְלָמָּה אָמַר ׳לְכוּ׳, וְנִרְאֶה לִי שֶׁזֶּה כַּוָּנָתוֹ שֶׁלֹּא נַיָּח לוֹ בָּזֶה אִם יִשְׁמְרוּ דְּבָרָיו כָּל זְמַן הֱיוֹתָם אֶצְלוֹ, אֶלָּא גַּם אִם יֵלְכוּ מֵאִתּוֹ וּלְאַחֲרִית הַיָּמִים יְקַיְּמוּ דְּבָרָיו, עַל כֵּן אָמַר ׳לְכוּ בָּנִים שִׁמְעוּ לִי׳, אִם שֶׁתֵּלְכוּ מִמֶּנִּי גַּם אָז תִּשְׁמְעוּ לִי, יַעַן שֶׁיִּרְאַת ה׳ אֲלַמֶּדְכֶם.

שְׁמוֹ אַבְרָהָם

רַבִּי אַבְרָהָם פַּאלַאגִ׳י זַצ״ל

סְגֻלַּת הַצְּדָקָה לִבָּנִים שֶׁסָּרוּ מִדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה

רְאֵתָה עֵינִי לַעֲטֶרֶת רֹאשִׁי אממו״ר בְּסִפְרוֹ הַנֶּחְמָד לְצְדָקָה לְחַיִּים, דְּכָתַב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: הָא שְׁמִיעַ לִי דְּמִי שֶׁעוֹשֶׂה צְדָקָה יִהְיֶה זוֹכֶה, דַּאֲפִלּוּ אִם בָּנָיו אֵינָן מִתְנַהֲגִים כַּשּׁוּרָה, יִהְיוּ חוֹזְרִין בָּהֶם לִנְהֹג כַּשּׁוּרָה [וְכוּ׳].

וַאֲנָא חַלָּא בַּר חַמְרָא לְגַבֵּי אַבָּא, נִרְאֶה לְפָרֵשׁ זֶה בְּעַצְמוֹ גַּבֵּי אַבְרָהָם בַּפָּסוּק דְּסֵדֶר וַיֵּרָא (בראשית יח יט), ׳כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו׳, וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה״ לִהְיוֹת נוֹהֲגִין כַּשּׁוּרָה, וּמֻבְטָחִים דְּ״שָׁמְרוּ׳ בִּזְמַן דְּהוּא נִזְהָר ׳לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט׳, אָז בָּנָיו וּבֵיתוֹ אַחֲרָיו שָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה׳ [וְכוּ׳].

וְנִרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי לְהָבִיא רְאָיָה לְהַקְדָּמָה זֹאת, דַּהֲרֵי אַשְׁכְּחַן (פסחים ח.) ׳הָאוֹמֵר סָלַע זוֹ לְצְדָקָה עַל מְנָת שֶׁיִּחְיֶה בְּנִי הֲרֵי זֶה צַדִּיק גָּמוּר׳, מִכָּלָל דְּעָבִיד וּמְהַנֵּי, וְהוּא בְּחַיֵּי הַגּוּף, כָּל שֶׁכֵּן בְּחַיֵּי הַנֶּפֶשׁ. (ח״א, ערך צדקה אות כט)

אֶרֶץ צְבִי

רַבִּי אַרְיֵה צְבִי פְּרוּמֶר זַצ״ל

מִצְוַת חִנּוּךְ הַבָּנִים מְעוֹרֶרֶת עָלֵינוּ אַהֲבַת ה׳

חִנּוּךְ הַבָּנִים בְּדֶרֶךְ ה׳ הִיא סִבָּה הַיּוֹתֵר גְּדוֹלָה לְעוֹרֵר עָלֵינוּ אַהֲבַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַבְרָהָם אָבִינוּ ע״ה ׳כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה׳ לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט׳, הִנֵּה מִכָּל הַמַּעֲלוֹת שֶׁל אֲדוֹנֵינוּ הָאִיתָן הַזֶּה אַבְרָהָם אָבִינוּ ע״ה שֶׁנִּתְנַסָּה בַּעֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת וְעָמַד בְּכֻלָּם, וְגִיֵּר גֵּרִים וְקֵרֵב אֶת כָּל הָעוֹלָם לְהַש״י, וְהֵבִיא אֶת כָּל דּוֹרוֹ לְגַן עֵדֶן כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (ח״ג קיא:), וּבֵיתוֹ הָיָה פָּתוּחַ לִרְוָחָה לְכָל בָּאֵי הָעוֹלָם, וְהִפִּיל עַצְמוֹ לְתוֹךְ כִּבְשַׁן הָאֵשׁ עֲבוּר קִדּוּשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעָשָׂה סֵפֶר יְצִירָה וְהִקְרִיבָה חִבְּקוֹ וְנִשְּׁקוֹ וּקְרָאוֹ יָדִיד וְכוּ׳, וְעוֹד הַרְבֵּה מַעֲלוֹת עַד כִּי חָדַל לִסְפֹּר כִּי אֵין מִסְפָּר, מִכֻּלָּם

לֹא הֵבִיא הַכָּתוּב סִפָּה לְאַהֲבַת הש״י אֵלָיו רַק אַחַת הִיא, וּפִרְסָמָהּ הַכָּתוּב ׳לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה׳׳, הִנֵּה דְּוֶה הִיא הַסִּפָּה הַיּוֹתֵר גְּדוֹלָה לְעוֹרֵר עָלֵינוּ אַהֲבָתוֹ יִתְבָּרַךְ.

מִקְרָא מְפֹרָשׁ

רַבִּי יִצְחָק יְהוּדָה טְרוּנְק מִקּוּטְנָא זַצ״ל

חנוך הבנים אף בעת שהפרנסה דחוקה

וַיִּכְלוּ הַמַּיִם מִן הַחֵמֶת וַתַּשְׁלֵךְ אֶת הַיֶּלֶד תַּחַת אַחַד הַשִּׂיחִם (כא טו). דְּבִזְמַן שֶׁפַּרְנָסָה מְצוּיָה מַשְׁגִּיחִין עַל חִנּוּךְ הַבָּנִים, אֲבָל בִּזְמַן שֶׁבָּאוּ יְמֵי מַחְסוֹר אָז מַפְקִירִין כְּבָר אֶת בְּנֵיהֶם, וּמְקַמְּצִין בָּרִאשׁוֹנָה שְׁכַר לִמּוּד וְלוֹקְחִים אוֹתָם מִן הַחֵדֶר בִּימֵי נְעוּרֵיהֶם, וְזֶה מִדַּת הָגָר בִּזְמַן שֶׁכָּלוּ הַמַּיִם מִן הַחֵמֶת הִשְׁלִיכָה אֶת הַיֶּלֶד, וּמִדַּת יִשְׂרָאֵל אֵינוֹ כֵן.

מַעֲשֵׂי צַדִּיקִים

וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נִצָּבִים עָלָיו וַיַּרְא וַיָּרָץ לִקְרָאתָם (יח ב)

סִפֵּר הרה״ק **הַשָּׁפַע חַיִּים מִקְלוֹיזֶנבוּרְג** זיע״א, כְּשֶׁהָיִיתִי יֶלֶד רַךְ, וְלָמַדְתִּי אֶת הַמִּקְרָאוֹת בִּלְבַד כִּי עֲדַיִן לֹא הִגַּעְתִּי לִלְמֹד חָמֵשׁ עִם פֵּרוּשׁ רַשׁ״י, פָּנִיתִי בִּשְׁאֵלָה אֶל הַמְלַמֵּד שֶׁלִּמְּדַנִי בְּפָרָשַׁת וַיֵּרָא, מַדּוּעַ הַכָּתוּב כּוֹפֵל שְׁתֵּי פְּעָמִים תֵּבַת ׳וַיֵּרָא׳, ׳וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים׳, ׳וַיַּרְא וַיָּרָץ לִקְרָאתָם׳.

הַמְלַמֵּד פָּטַר אוֹתִי בְּמַעֲנֶה שֶׁרַשׁ״י הַקָּדוֹשׁ כְּבָר הִקְשָׁה דָּבָר זֶה, חָזַרְתִּי וְשָׁאַלְתִּי, מַדּוּעַ צָרִיךְ הָיָה אַבְרָהָם אָבִינוּ לָרוּץ לִקְרַאת שְׁלֹשֶׁת הַמַּלְאָכִים שֶׁנִּדְמוּ לוֹ כְּסֵתָם אוֹרְחִים, וְהוּא לֹא הֵשִׁיבַנִי מְאוּמָה. אַחֲרֵי כֵן סָח הַמְלַמֵּד בְּאָזְנֵי אַבָּא, הרה״ק רַבִּי צְבִי הִירְשׁ מֵרוּדְנִיק זיע״א, כְּמִתְלוֹנֵן, שֶׁאֲנִי מַטְרִיחוֹ בְּקֻשְׁיוֹת יוֹתֵר מִדַּי.

מִשֶּׁנּוֹדְעוּ לוֹ פְּרָטֵי הַשְּׁאֵלוֹת שֶׁשָּׁאַלְתִּי, הִזְדָּרֵז אַבָּא לִקְרֹא לִי אֵלָיו, וְהִסְבִּיר בְּחֵן הַיָּצוּק בְּשִׂפְתוֹתָיו, דַּע בְּנִי כִּי לְכָל דָּבָר מִצְוָה שֶׁעוֹשִׂים יֵשׁ לְהַקְדִּים הֲכָנוֹת, טוֹבְלִים בַּמִּקְוֶה, מְבָרְכִים בְּרָכָה, לְהוֹצִיא מִצְוַת צְדָקָה שֶׁחַיָּבִים לַעֲשׂוֹתָהּ בִּזְרִיזוּת רַבָּה, לְלֹא שׁוּם הֲכָנוֹת וּשְׁהִיּוֹת.

זֹאת לְפִי שֶׁאִם יַתְחִיל הָאִישׁ בַּאֲמִירַת לְשֵׁם יִחוּד וְכַדּוֹמֶה, הֶעָנִי שֶׁנִּזְקַק לִתְמִיכָתוֹ אוֹ לִנְדָבָתוֹ מַמְשִׁיךְ וְסוֹבֵל מֵרָעָב אוֹ מִכָּל מְצוּקָה אַחֶרֶת, עַד שֶׁתִּסַּיֵּם אֶת הֲכָנוֹתֶיךָ, עָלוּל הֶעָנִי לְהוֹצִיא אֶת נִשְׁמָתוֹ חָלִילָה.

הִיא הַמִּדָּה בְּנוֹגֵעַ לְהַכְנָסַת אוֹרְחִים, הִיא מִצְוָה יְקָרָה וְנִשְׂגָּבָה מְאֹד כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַז״ל בִּגְמָרָא שַׁבָּת (קכז.), ׳גְּדוֹלָה הַכְנָסַת אוֹרְחִים יוֹתֵר מְהַקְבָּלַת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה׳, וַעֲלוּלִים אִם כָּךְ לַחְשֹׁב שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת הֲכָנוֹת מְרֻבּוֹת לִפְנֵי עֲשִׂיָּתָהּ כְּרוּם עֶרְכָּהּ.

אַךְ מֵאַחַר וּבֵינִי וּבֵינִי יְשֻׁהָה הָאוֹרֵחַ הַמִּסְכֵּן בַּחוּץ וְיַמְתִּין לְבַעַל הַבַּיִת, אֵין פֹּה מָקוֹם לַהֲכָנוֹת, הַתּוֹרָה מַדְגִּישָׁה כִּי בָּרֶגַע שֶׁאַבְרָהָם אָבִינוּ רָאָה אֶת הַמַּלְאָכִים, הוּא מִהֵר וְרָץ

לִקְרָאתָם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְאַבֵּד זְמַן בַּזְּמַן שֶׁהָאוֹרְחִים מַמְתִּינִים. (לפיד האש ח"א ע' כז)

וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נִצָּבִים עָלָיו וַיַּרְא וַיָּרָץ לִקְרָאתָם מִפֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּשְׁתַּחוּ אָרְצָה (יח ב)

מַפְלָג הָיָה רַבָּה שֶׁל טְבֶרְיָה **רַבִּי אָשֵׁר זְאֵב וֶוהָבּ** זַצַ"ל, בְּמִצְוַת הַכְנָסַת אוֹרְחִים שֶׁקִּיֵּם בְּהִדּוּר רַב, בְּהִזְדַּמְּנוּת סִפּוּר שֶׁאֵת מִדַּת הַכְנָסַת אוֹרְחִים, זָכָה לִלְמֹד בְּבֵית הַצַּדִּיק **רַבִּי מָרְדְּכַי לִידֶר** זַצַ"ל.

הָיָה זֶה בִּשְׁנוֹת יַלְדוּתוֹ, עֵת נָפְלָה אִמּוֹ לְמִשְׁכָּב, וְאַרְבַּעַת יְלָדֶיהָ נִשְׁלְחוּ מִירוּשָׁלַיִם לְבֵית זְקֵנָם אֲשֶׁר בְּטְבֶרְיָה. מֵאָחַר וְהַסַּבָּא לֹא הָיָה צָעִיר, וְלֹא הָיָה בְּכֹחוֹתָיו לְאָרֵחַ אַרְבָּעָה יְלָדִים בְּבֵיתוֹ, לָקְחוּ אוֹתָם לְהִתְאָרֵחַ בְּבֵית רַבִּי מוֹטְקֶה לִידֶר.

סִפֵּר הָרַב אָשֵׁר זְאֵב וֶוהָבּ, "נִכְנַסְנוּ לְבֵיתוֹ בְּעֶרֶב שַׁבָּת אַחַר דֶּרֶךְ אֲרֻכָּה, מְאֻבָּקִים וַעֲיֵפִים, רַבִּי מוֹטְקֶה יָשַׁב לָבוּשׁ בְּקַאפְּטָן וּשְׁטְרַיימֶל, מַעֲבִיר הַסִּדְרָה שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם, וּפָנָיו מְאִירִים כִּפְנֵי מַלְאָךְ.

כְּשֶׁרָאָה אוֹתָנוּ צָעַק לָרַבָּנִית בְּשִׂמְחָה, "רְאִי לְאֵיזֶה אוֹרְחִים זָכִינוּ", פָּשַׁט אֶת הַקַּאפְּטָן, הִפְשִׁיל אֶת שַׁרְווּלֵי חֻלְצָתוֹ, וְהִתְחִיל לַעֲבֹד. הוּא רָחַץ אוֹתָנוּ בְּאַהֲבָה כֹּה רַבָּה, אָז לָמַדְתִּי מִדַּת הַכְנָסַת אוֹרְחִים לְכָל יְמֵי חַיַּי".

(שיח זקנים ח"ז)

וַיֹּאמַר אֲדֹנָי אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אַל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדֶּךָ (יח ג)

בְּבֵית **רַבִּי אִיסָר זַלְמָן מֶלְצָר** זַצַ"ל עָמְדָה קְבוּצַת תַּלְמִידִים, וְשׁוֹחֲחוּ עִם רַבָּם בְּדִבְרֵי תּוֹרָה. הֵצִיץ אֶחָד מֵהֶם מִבַּעַד הַחַלּוֹן, וְנִדְמָה הָיָה לוֹ כִּי **הָרַב מִבְּרִיסְק**, **רַבִּי יִצְחָק זְאֵב סוֹלוֹבֵיצִ'יק** זַצַ"ל עוֹלֶה בְּמַדְרֵגוֹת הַבַּיִת.

הִזְדָּרֵז הַתַּלְמִיד וְהִכְרִיז, "הָרַב מִבְּרִיסְק עוֹלֶה עַתָּה לַבַּיִת". נָחְפַּז רַבִּי אִיסָר זַלְמָן לִלְבֹּשׁ לְכְבוֹד הָרַב הָאוֹרֵחַ אֶת מְעִיל הַשַּׁבָּת שֶׁלּוֹ, וְיָצָא בִּמְרוּצָה אֶל הַמַּדְרֵגוֹת כְּדֵי לְהַקְבִּיל פְּנֵי הָאוֹרֵחַ הֶחָשׁוּב.

עַד מְהֵרָה הֻבְרַר כִּי טָעוּת נָפְלָה כָּאן, הָאִישׁ הָיָה אָדָם פָּשׁוּט, שֶׁבְּמַרְאֵהוּ הַחִיצוֹנִי דָּמָה לָרַב מִבְּרִיסְק. אוּלָם הִתְלַהֲבוּתוֹ שֶׁל רַבִּי אִיסָר זַלְמָן לֹא פָּגָה, וּכְמוֹ כֵן יִרְאַת הַכָּבוֹד שֶׁלָּבַשׁ לִכְבוֹד הָאוֹרֵחַ הַגָּדוֹל, הוּא הִמְשִׁיךְ לְהִתְנַהֵג כְּבֶיכוֹל הָרַב מִבְּרִיסְק הוּא אוֹרְחוֹ.

הִכְנִיסוֹ רַבִּי אִיסָר זַלְמָן בְּכָבוֹד גָּדוֹל לְבֵיתוֹ, הוֹשִׁיבוֹ בְּרֹאשׁ הַשֻּׁלְחָן, וְשָׁאַל בְּרִגְשֵׁי הַכְנָעָה וְכָבוֹד. "בַּמֶּה אוּכַל לְכַבֵּד אֶת הָאוֹרֵחַ הֶחָשׁוּב, אוּלַי יִטֹּל יָדָיו לַסְּעוּדָה, בְּאֵיזוֹ שִׁתְיָה נְכַבֵּד".

הָאוֹרֵחַ נִדְהַם וְנָבוֹךְ, וְהִתְנַצֵּל בִּפְנֵי רַבִּי אִיסָר זַלְמָן, "חָלִילָה לִטְרֹחַ עֲבוּרִי, מַטָּרַת בִּקּוּרִי הִיא לְבַקֵּשׁ הַמְלָצָה מֵאֵת מַעֲלַת כְּבוֹד תּוֹרָתוֹ, מֵאַחַר וְעוֹמֵד אֲנִי לִנְסֹעַ בְּקָרוֹב לְחוּץ לָאָרֶץ, כְּדֵי לְהַשִּׂיג כְּסָפִים לְהַשִּׂיא אֶת בִּתִּי".

בְּכָל יִרְאַת הַכָּבוֹד, נָטַל רַבִּי אִיסָר זַלְמָן גְּלִיּוֹן נְיָר וְעֵט, וְעָרַךְ מִכְתָּב חַם וְנִלְהָב לְמַעַן הָאִישׁ, כַּאֲשֶׁר עָזַב הַיְהוּדִי אֶת הַבַּיִת, עָמַד רַבִּי אִיסָר זַלְמָן לְלַוּוֹתוֹ וְיָרַד עִמּוֹ אֶת כָּל מַדְרֵגוֹת בֵּיתוֹ עַד לָרְחוֹב.

בְּשֶׁחָזַר, שְׁאָלוּהוּ תַּלְמִידָיו בְּתִמְיהָה, "כָּל כָּךְ לָמָּה", הֲשִׁיב רַבִּי אִיסָר זַלְמָן, "בֶּאֱמֶת מִצְוַת הַכְנָסַת אוֹרְחִים מִצְוָה גְּדוֹלָה הִיא, מִן הַצָּדָק הָיָה לְהִתְנַהֵג עִם כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, יִהְיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה, כְּמוֹ עִם תַּלְמִיד חָכָם מָפְלָג, כְּדֶרֶךְ שֶׁכִּבֵּד אַבְרָהָם אָבִינוּ אֶת אוֹרְחָיו הַמַּלְאָכִים בְּעֵת שֶׁחָשָׁבָם לְעַרְבִיִּים.

בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, נַעֲשׂוּ הַמִּצְוֹת מְזֻלְזָלוֹת בְּעֵינֵינוּ וּמִתּוֹךְ כָּךְ בָּאִים אָנוּ לִידֵי אַפְלָיָה בֵּין יְהוּדִי אֶחָד לְמִשְׁנֵהוּ. עַכְשָׁו, כַּאֲשֶׁר סִבָּבָה הַהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה וְהִתְכּוֹנַנְתִּי לְקַבֵּל פְּנֵי הָרַב מִבְּרִיסְק וְלַחֲלֹק לוֹ כָּבוֹד מְלָכִים, וְלוּ אַף בְּטָעוּת, הַאִם עָלַי לַחְדֵּל מִן הַכָּוָּנָה הַטְּהוֹרָה לְקַיֵּם מִצְוַת הַכְנָסַת אוֹרְחִים בְּכָל הַהִדּוּרִים.

וְעוֹד, מִי יֹאמַר כִּי הוּא אָכֵן אָדָם פָּשׁוּט, הַאִם יוֹדְעִים אָנוּ לְהַעֲרִיךְ כָּרָאוּי אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל. לְבַסּוֹף הִפְטִיר וְאָמַר, "אִם קָצְבוּ מִשָּׁמַיִם לִיהוּדִי זֶה כָּבוֹד בְּמִדָּה גְּדוֹשָׁה, כְּמוֹ שֶׁמַּגִּיעַ לָרַב מִבְּרִיסְק, בְּהֶכְרֵחַ שֶׁסּוֹף הַכָּבוֹד הַזֶּה לָבוֹא אֵלָיו". (הזהרו בכבוד חברכם)

יֻקַּח נָא מְעַט מַיִם וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם (יח ד)

סִפֵּר הרה"ק **רַבִּי צְבִי הִירְשׁ מֵרִימָנוֹב** זיע"א, זָכַרְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם, בְּלֵיל שֵׁנִי דְּחַג הַסְּכּוֹת בְּשִׁעַת הָאֲכִילָה, הִתְקַדְּרוּ הַשָּׁמַיִם בֶּעָבִים וְנָטְפוּ מַיִם, אַף לֹא נִכְנְסוּ עֲדַיִן לַסֻּכָּה, וּבָאוּ וְאָמְרוּ לְמוֹרִי וְרַבִּי הרה"ק **רַבִּי מְנַחֵם מֶנְדֶל מֵרִימָנוֹב** זיע"א שֶׁיּוֹרְדִים גְּשָׁמִים.

פְּתַח הָרַבִּי וְאָמַר, "כָּתוּב בַּתּוֹרָה 'יֻקַּח נָא מְעַט מַיִם וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם', תֵּימָה עַל אַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁהָיָה מַאֲכִיל וּמַשְׁקֶה לְכָל עוֹבֵר וְשָׁב בְּשָׂפַע רַב, וְעַתָּה הִקְפִּיד וְאָמַר 'מְעַט מַיִם', הֲכִי הָיָה רַע בְּעֵינָיו אִם יִשְׁפְּכוּ מַיִם לָרֹב, הֲלֹא מַיִם בְּחִנָּם הֵם, בִּפְרָט אֵצֶל נַדְבָן כָּמוֹהוּ וְחָרַד עַל דְּבַר ה', אַדְּרַבָּה, הָיָה לוֹ נַחַת רוּחַ אִם יִרְחֲצוּ בְּשֶׁפַע שֶׁל מַיִם.

אֶלָּא לְמֵד אַבְרָהָם אָבִינוּ דַּעַת אֶת הָעָם וְאוֹתָנוּ, שֶׁאִם יִרְאֶה אָדָם אֵיזֶה הִשְׁתַּנּוּת, יְהַרְהֵר בִּתְשׁוּבָה. כְּמוֹ אִם בְּעֵת יְשִׁיבָה בַּסֻּכָּה יִנְטְפוּ גְּשָׁמִים, שֶׁזֶּה סִימָן שֶׁאֵין מַעֲשֵׂינוּ מְקֻבָּלִים לְפָנֵי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (סוכה כט.), זֶה סִימָן לָנוּ לְהֵיטִיב אֶת מַעֲשֵׂינוּ.

זֶהוּ 'יֻקַּח נָא מְעַט מַיִם', הקב"ה הָרוֹצֶה בִּתְשׁוּבָה וְחָפֵץ בְּהִצָּדְקָם, שׁוֹלֵחַ 'מְעַט מַיִם', מֵי גְּשָׁמִים בְּסֻכּוֹת, שֶׁיַּתְחִילוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַרְהֵר בִּתְשׁוּבָה, וְאָז 'וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם', עֲשׂוּ תְּשׁוּבָה וְרַחֲצוּ וְהִזַּכּוּ מֵהָרְגִילוּת שֶׁלָּכֶם בְּתַאֲווֹת עוֹלָם הַזֶּה וַהֲבָלָיו.

אַחֲרֵי כֵּן 'וְהִשָּׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ', תַּחַת עֵץ הַחַיִּים, הַיְנוּ תַּעַסְקוּ בְּתוֹרָה הַמְכֻנָּה 'עֵץ הַחַיִּים', אָז יִהְיוּ מַעֲשֵׂינוּ לָרָצוֹן לִפְנֵי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וּנְקַיִּם הַמִּצְוָה כְּתִקּוּנָהּ אִם נְקַבֵּל עָלֵינוּ כָּל זֹאת". מִיָּד אַחַר גָּמְרוֹ אֶת דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים נִתְפַּזְּרוּ הֶעָבִים, וְאוֹר הַלְּבָנָה הֵאִירָה אֶת חֶשְׁכַת הַלַּיְלָה. (מבשר טוב)

וְאֶל הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם וַיִּקַּח בֶּן בָּקָר רַךְ וָטוֹב וַיִּתֵּן אֶל הַנַּעַר וַיְמַהֵר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ (יח ז)

בְּלֵיל שַׁבָּת מִיָּד עִם הַגִּיעוֹ לְבֵיתוֹ, נוֹהֵג הָיָה הרה"ק **רַבִּי אֲבִיגְדוֹר מִדּוּקְלָא** זיע"א אָחִיו שֶׁל הרה"ק **הַדִּבְרֵי חַיִּים** זיע"א לְמַהֵר וּלְקַדֵּשׁ עַל הַכּוֹס, וְלִטּוֹל יָדָיו לַסְּעוּדָה.

פַּעַם הִסְבִּיר אֶת מִנְהָגוֹ זֶה. בִּזְמַן שֶׁהִתְהַלֵּךְ בַּגָּלוּת, רָגִיל הָיָה לְהִתְעַנּוֹת מִשַּׁבָּת

לְשַׁבָּת, שֶׁבּוּעַ אֶחָד נֶחְלַשׁ בְּיוֹתֵר, וְנִקְלַע לְבֵיתוֹ שֶׁל יְהוּדִי מִתְחַסֵּד. קֹדֶם קִדּוּשׁ הֶחֵל בַּעַל הַבַּיִת לִלְמֹד זֹהַר, וּלְאַחַר מִכֵּן זִמֵּר "שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם" וְ"רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים" בַּאֲרִיכוּת.

רַבִּי אֲבִיגְדוֹר חָשׁ כִּי הוּא עוֹמֵד לִגְוֹועַ, בְּכָל זֹאת לֹא אָבָה לְגַלּוֹת שֶׁהוּא מִתְעַנֶּה וְהֶכְרַח לְהַמְתִּין עַד שֶׁיִּסַּיֵּם בַּעַל הַבַּיִת אֶת הֲכָנוֹתָיו הָאֲרֻכּוֹת, עַד שֶׁסּוֹף סוֹף קִדֵּשׁ עַל הַיַּיִן, וְנָטַל יָדָיו לַסְּעוּדָה.

בְּאוֹתָהּ שַׁבָּת קִבֵּל עַל עַצְמוֹ שֶׁמַּעֲתָּה בְּכָל לֵיל שַׁבָּת מִיָּד כְּשֶׁיִּכָּנֵס לְבֵיתוֹ, יְקַדֵּשׁ עַל הַכּוֹס, תָּמִיד יִתְּכֵן שֶׁאֶחָד מֵאוֹרְחָיו רָעֵב בְּיוֹתֵר, אוֹ מִתְעַנֶּה וְלֹא רוֹצֶה לְגַלּוֹת זֹאת.

(בצילא דמהימנותא)

וַיַּקְח חֶמְאָה וְחָלָב וּבֶן הַבָּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לִפְנֵיהֶם וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכֵלוּ (יח ח)

מְעַט מִזְעֵיר הָיָה מַאֲכָלוֹ שֶׁל הרה"ק **רַבִּי אַבְרָהָם הַמַּגִּיד מִטְּרִיסְק** זיע"א, בַּעַל מָגֵן **אַבְרָהָם**. מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת לֹא הָיָה נִזּוֹן אֶלָּא מִמְּעַט פַּת וְעֵינוֹ שֶׁל דָּג, אַף עַל פִּי כֵן הֵאִירוּ פָּנָיו, וְתָאֲרוֹ הָיָה כְּתֹאַר מַלְאַךְ אֱלֹקִים.

כְּשֶׁנִּשְׁאַל מַדּוּעַ מְמַעֵט הוּא בַּאֲכִילָה, הֵשִׁיב, "כָּל עִנְיַן הָאֲכִילָה אֵינוֹ אֶלָּא מִנְהָג, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲז"ל (ב"מ פו:) שֶׁהַמַּלְאָכִים אָכְלוּ בְּבֵיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֲבִינוּ כְּדֵי שֶׁלֹּא לְשַׁנּוֹת מִן הַמִּנְהָג, וְכֵן מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בַּעֲלוֹתוֹ לַמָּרוֹם לֹא אָכַל לֶחֶם וּמַיִם לֹא שָׁתָה אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה, מִפְּנֵי שֶׁכָּךְ הַמִּנְהָג בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל, אֵיפֹא מְחֻיָּב לִנְהֹג בְּכָל הַמִּנְהָגִים". (מפי ספרים וסופרים)

מִשֶּׁחָזַר הרה"ק **רַבִּי בָּרוּךְ מִגּוֹרְלִיץ** זיע"א לְבֵיתוֹ, אַחַר שֶׁהִתְאָרֵחַ שַׁבָּת תְּמִימָה בְּבֵית הַמַּגִּיד מִטְּרִיסְק וְעָקַב אַחַר תַּהֲלוּכוֹתָיו, אָמַר, "עַתָּה רָאִיתִי כִּי בְּיִכָלְתּוֹ שֶׁל אָדָם לִחְיוֹת לְלֹא אֲכִילָה".

סִפֵּר רַבִּי בָּרוּךְ כִּי דַּרְכּוֹ שֶׁל הַמַּגִּיד מִטְּרִיסְק לְהִתְעַנּוֹת מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, בְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ אַחַר בְּצִיעַת הַפַּת, לֹא מָצְאוּ חִסָּרוֹן בַּחַלָּה מִמְּקוֹם אֲכִילָתוֹ, כָּל אֲכִילָתוֹ בְּשַׁבָּת אַחַר הַתַּעֲנִית הָיְתָה אִישׁוֹן עֵינוֹ שֶׁל הַדָּג, וּמְעַט חָלָב שֶׁמָּזְגוּ לוֹ בְּכוֹס קְטַנָּה שֶׁל יי"ש.

בְּגַדֶּל מְאוֹסוֹ בְּכָל הַבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, הָיְתָה לוֹ הָאֲכִילָה כְּמוֹ שָׁעָר בְּנַפְשׁוֹ, אַחַר טְעִימָה בְּעָלְמָא כָּזוֹ, הָיָה בְּיִכָלְתּוֹ לְהִתְעַנּוֹת שׁוּב מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת. (דרשות השפע חיים)

וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אַיֵּה שָׂרָה אִשְׁתֶּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָאֹהֶל (יח ט)

לְהֶגֶל שִׁמְחָה שֶׁנֶּעֱרָכָה בְּבֵית הרה"ק **הַחָסִד לְאַבְרָהָם מֵרַאדוֹמְסְק** זיע"א, עָרַךְ הָרַבִּי סְעוּדַת שֶׁבַע בְּרָכוֹת בְּהִשְׁתַּתְּפוּת הֶחָסִיד הַמְפֹרָסָם **רַבִּי פִּנְחָס אֵלְיָהוּ רוֹטְנְבֶּרְג** זַצַ"ל, **אַבַ"ד פִּילְץ**.

בְּמַהֲלַךְ הַסְּעוּדָה סִפֵּר הַחָסִד לְאַבְרָהָם, כִּי אָבִיו הרה"ק **הַתְּפְאֶרֶת שְׁלֹמֹה** זיע"א הוֹרָה לִקְרֹא לַיַּלְדָּה שֶׁנּוֹלְדָה לִקְרוֹבוֹ בְּשֵׁם מִירֶל, עַל שֵׁם אִמּוֹ שֶׁל הרה"ק **רַבִּי מֵאִיר מֵאַפְּטָא** זיע"א בַּעַל **אוֹר לַשָּׁמַיִם** בְּאָמְרוֹ, "כְּדַאי לָתֵת שֵׁם אַחֲרֶיהָ, יַעַן מֵעוֹלָם לֹא רָאֲתָה פְּנֵי גּוֹי".

בַּעֲלָהּ מָצָא אֶת פַּרְנָסָתוֹ מֵהַכְנָסַת בֵּית הַמִּזְיָגָה מֵהַפָּרִיץ, מֵחֲמַת שֶׁיָּדְעוּ הָעֲרֵלִים שֶׁאִשְׁתּוֹ צְנוּעָה מְאֹד, הֵסִיתוּ אֶת הָאָדוֹן שֶׁלֹּא יַשְׂכִּיר אֶת בֵּית הַמִּזְיָגָה לִתְקוּפָה נוֹסֶפֶת, עַד שֶׁתָּבֹא אִשְׁתּוֹ לַחְתֹּם עַל חוֹזֶה הַשְׂכָּרָה.

הַבַּעַל בָּא וְסִפֵּר זֹאת כְּשֶׁהוּא גּוֹנֵחַ וְכוֹאֵב, מַה יֵּעָשֶׂה עַתָּה, הֲלֹא יִצְטָרֵךְ לַחֲזוֹר עַל הַפִּתָּחִים חָלִילָה מֵחֹסֶר פַּרְנָסָה, הֵשִׁיבָה הִיא בְּחָכְמָתָהּ, "יֵשׁ עֵצָה לָזֹאת, קַח אֶת הַמִּשָּׂרֹתֶת וְתַלְבִּישׁ אוֹתָהּ מַלְבּוּשִׁים שֶׁלִּי, אָז יִסְבֹּר הָאָדוֹן שֶׁזֹּאת אִשְׁתְּךָ".

עָשָׂה הַבַּעַל כַּאֲשֶׁר יָעֲצָה לוֹ, הַמִּשָּׂרֹתֶת הֶחְלִיפָה מַלְבּוּשֶׁיהָ וְהָלְכָה עִמּוֹ אֶל הַפָּרִיץ, וְהוּא הִצְלִיחַ לִשְׁכֹּר אֶת בֵּית הַמִּזְיָגָה לְתִקּוּפָה נוֹסֶפֶת, לָכֵן כְּדַאי לִקְרֹא בִּשְׁמָהּ.

הָרַבִּי הוֹסִיף וְאָמַר, כֵּן נִמְצָא בַּתַּרְגּוּם (אסתר ב ז) עַל אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה, שֶׁלֹּא רָאֲתָה פְּנֵי גּוֹי. וְהֶרְאָה לְשׁוֹן הַתַּרְגּוּם, "אֶסְתֵּר הֲוַי קְרֵי לָהּ עַל דַּהֲוַת צְנִיעָא בְּבֵיתָא דְּמָרְדְּכַי שִׁבְעִין וְחַמֵּשׁ שְׁנִין, וְלָא חָזַית אַפֵּי גִּבַּר אֱלָהִין אַפֵּי מָרְדְּכַי". (אהל שלמה)

וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זְקֵנִים בָּאִים בַּיָּמִים (יח יא)

לְאַחַר נִשּׂוּאָיו, חָלָה הרה"ק **הָאַבְנֵי נֵזֶר** זיע"א בְּרֹאוֹתָיו וּמֵעֵת לְמֵעֵת הָיָה מֵקִיא דָּם, מַחֲלָתוֹ הִכְבִּידָה עָלָיו, עַד שֶׁהִגִּיעַ לִידֵי סַכָּנָה. בְּעֵת שֶׁאָבִיו **רַבִּי זְאֵב נַחוּם בּוֹרְנְשְׁטֵיין** זַצַ"ל **רַבָּה שֶׁל בִּיאָלָא** שָׁהָה בְּקָאצְק, וּכְדַרְכּוֹ יָשַׁן עִמּוֹ בְּחַדְרוֹ, הִבְחִין הָאָב בְּאִישׁוֹן לַיְלָה כִּי דָּם רַב שׁוֹפֵעַ מִפִּיו וּמְחוֹטְמוֹ שֶׁל בְּנוֹ הַחוֹלֶה.

קָם הָאָב בְּבֶהָלָה, וְרָץ לִקְרֹא לִבְנֵי הַבַּיִת שֶׁיֵּלְכוּ לְהַזְעִיק עֶזְרָה, נִסּוּ לַעֲשׂוֹת פְּעֻלּוֹת שׁוֹנוֹת לַעֲצֹר אֶת הַדָּם הַהוֹלֵךְ וְשׁוֹפֵעַ, אַךְ לֹא הוֹעִילוּ מְאוּמָה וְגִבְרָה הַסַּכָּנָה מְאֹד.

אוֹתָהּ שָׁעַת לַיְלָה מְאֻחֶרֶת, יָשַׁב חוֹתְנוֹ שֶׁל הָאַבְנֵי נֵזֶר הרה"ק **רַבִּי מְנַחֵם מֶנְדֶל מִקָּאצְק** זיע"א סָפוּן בְּחַדְרוֹ הַמְיֻחָד, עוֹסֵק בַּעֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ, לַמְרוֹת שֶׁבְּדָרְךְ כְּלָל לֹא הֵהִינוּ לְהַכְנֵס אֵלָיו לְלֹא רְשׁוּת, מֻחֲמַת גֹּדֶל הַסַּכָּנָה פָּתְחָה הָרַבָּנִית אֶת דֶּלֶת הַחֶדֶר, וְסִפְּרָה לְבַעְלָהּ הָרַבִּי אֶת הַמִּתְרַחֵשׁ.

הָרַבָּנִית שָׁאֲלָה אֶת הָרַבִּי הַאִם לְהַזְמִין רוֹפֵא, וְהוּא עָנָה כִּי עַתָּה אֵין זְמַן לְהִתְיַשֵּׁב בַּדָּבָר, הֵבִינָה הָרַבָּנִית מִתְּשׁוּבָתוֹ כִּי הַמַּצָּב מְסֻכָּן, מֻהֲרָה לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְהִתְחַנְּנָה לִפְנֵי הַחֲסִידִים הַלּוֹמְדִים לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים, לְעוֹרֵר רַחֲמֵי שָׁמַיִם שֶׁיִּנָּצֵל הֶחָתָן הַצָּעִיר מֵהַסַּכָּנָה.

מֵרֹגַע לְרֶגַע מַצָּבוֹ הָלַךְ וְהוּרַע, הַחוֹלֶה אִבֵּד עוֹד וְעוֹד דָּם וְהָלַךְ וְנֶחֱלַשׁ, עָמַד הָאָב רַבִּי זְאֵב נַחוּם לִפְנֵי חַדְרוֹ שֶׁל הָרַבִּי, וּבָכָה בְּקוֹל, עַד שֶׁהָרַבִּי פָּתַח אֶת דַּלְתּוֹ וְצָעַק שֶׁיְּמַהֲרוּ וְיָבִיאוּ אֶת חֶתָנוֹ הַחוֹלֶה כְּמוֹ שֶׁהוּא, שׁוֹכֵב בְּמִטָּתוֹ, וְיַכְנִיסוּהוּ לְחַדְרוֹ.

הָאַבְנֵי נֵזֶר הִתְיַחֵד בַּחֶדֶר עִם חוֹתְנוֹ עַד אוֹר הַבֹּקֶר, כַּאֲשֶׁר אֵין אָדָם בַּחוּץ יוֹדֵעַ מִמַּצָּבוֹ. בְּהָאִיר הַשַּׁחַר יָצָא הָאַבְנֵי נֵזֶר מִן הַחֶדֶר מִתְהַלֵּךְ עַל רַגְלָיו בְּרִיא וְשָׁלֵם, וְשָׁב לַעֲבוֹדָתוֹ וּלְתוֹרָתוֹ. הַמַּעֲשֶׂה נִזְכָּר בְּקִצּוּר בְּסֵפֶר שֵׁם מְשֻׁמוּאֵל קֹרַח תרע"ד.

פַּעַם אַחֶרֶת שֶׁנָּפַל הָאַבְנֵי נֵזֶר לְמִשְׁכָּב מֻחֲמַת מַחֲלַת הָרֵאוֹת שֶׁמִּמֶּנָּה סָבַל, הִזְעִיקוּ בְּנֵי הַבַּיִת אֶת הָרוֹפְאִים, וְהֵם אָמְרוּ שֶׁגּוּפוֹ חָלָשׁ וְהֵם חוֹשְׁשִׁים לְחַיָּיו. כְּשֶׁשָּׁמַע מִכָּךְ הָרַבִּי מִקָּאצְק, הֵגִיב לְדִבְרֵיהֶם בְּבִטּוּל, וְאָמַר כִּי אֵינוֹ רוֹאֶה גִּבּוֹר כְּמוֹתוֹ, הָרוֹפְאִים אֵין לָהֶם מְשָׁג מָה עוֹד יִגְדַּל מִמֶּנּוּ.

הָרַבִּי הוֹסִיף וְקָרָא עָלָיו אֶת הַפָּסוּק 'וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זְקֵנִים', לְרַמֵּז עַל שְׁמוֹ אַבְרָהָם וְעַל שֵׁם זוּגָתוֹ שָׂרָה צִינָא, כְּהַבְטָחָה שֶׁאֵין לָהֶם מַה לַּחְשֹׁשׁ, הֵם יַגִּיעוּ שְׁנֵיהֶם לִימֵי הַזִּקְנָה. (ממעונות אריות)

כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט (יח יט)

בְּעָבְרוֹ בִּשְׁעַת בִּקֵּר בַּשּׁוּק, הִבְחִין **רַבִּי נִסִּים חַדָּאד** זַצ"ל **רַאֲבַ"ד גֶּרְבָּא** בְּאֶחָד מִיַּלְדֵי הַחֶדֶר הָאוֹחֵז בְּיָדוֹ סַל וְקוֹנֶה יְרָקוֹת. נִגַּשׁ אֵלָיו רַבִּי נִסִּים וְשָׁאַל, "מַדּוּעַ לֹא הָלַכְתָּ לַחֶדֶר", הֶשִׁיבוֹ הַנַּעַר, "סָבִי מַר זְבוּלוֹן כֹּהֵן שְׁלָחַנִי לִקְנוֹת לוֹ מִסְפַּר פְּרִיטִים, לְצֹרֶךְ אוֹרְחִים הַבָּאִים אֵלָיו".

הוֹרָה לוֹ הָרַב, "תֵּן לִי הַסַּל וְהַכֶּסֶף עִם רְשִׁימַת הַמִּצְרָכִים וַאֲנִי אֶקְנֶה אוֹתָם, וְאַתָּה רוּץ בְּזְרִיזוּת לַחֶדֶר. אִם לְהַבָּא אֶרְאֶךָּ בַּשּׁוּק, אַעֲנִישׁ אוֹתְךָ". עָשָׂה הַנַּעַר כִּדְבְרֵי הָרַב, מָסַר לוֹ הַסַּל הַכֶּסֶף וְהָרְשִׁימָה, וְהָרַב רָכַשׁ אֶת הַמִּצְרָכִים וְהֵבִיאָם לְבֵית מַר זְבוּלוֹן כֹּהֵן.

אוֹתָהּ שָׁעָה לֹא שָׁהָה זְבוּלוֹן בְּבֵיתוֹ, אִשְׁתּוֹ קִבְּלָה אֶת הַסַּל בִּשְׁתִיקָה וּבְבוּשָׁה, וְהִשְׁתּוֹמְמָה עַל חֲצִפַּת בַּעְלָהּ, שֶׁעָשָׂה אֶת כְּבוֹד הָרַב שָׁלִיחַ לְהוֹלָכָה, בְּבֹאוֹ גָּעֲרָה בּוֹ, "הֵיתָכֵן, שֶׁלַּחְתָּ אֶת סַל הַיְרָקוֹת בִּידֵי הַיֶּלֶד".

הֵשִׁיב זְבוּלוֹן, "מַה פִּתְאוֹם, אֲנִי שָׁלַחְתִּי בִּידֵי נֶכְדִּי בֶּן בִּתִּי יַעֲקֹב", וּמִיָּד הָלַךְ לְרַבִּי נִסִּים, לְהָבִין פֶּשֶׁר דָּבָר. הָרַב נָזַף בּוֹ, כֵּיצַד אַתָּה מְבַטֵּל אֶת הַנַּעַר מִלִּמּוּדָיו בַּחֶדֶר, הֲלֹא יָדַעְתָּ מַאֲמַר חַז"ל (שבת קיט:) 'אֵין מְבַטְּלִין תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן, אֲפִלּוּ לִבְנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ'. (שיירי מנחה)

לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו (יח יט)

שִׂיחָה מְיֻחֶדֶת נָשָׂא **רַבִּי אֱלִיָּהוּ לוּפְיַאן** זַצ"ל בִּפְנֵי קְבוּצַת תַּלְמִידִים בַּיְשִׁיבָה שֶׁמּוֹצָאָם מֵאַרְצוֹת הַבְּרִית, חֵלֶק מֵאוֹתָם בַּחוּרִים נָטוּ לַחֲזוֹר לְאֶרֶ"ב בְּתֹם תְּקוּפַת לִמּוּדִים קְצָרָה בַּיְשִׁיבָה, בְּמַטָּרָה לְהַמְשִׁיךְ לִלְמֹד בְּמוֹסְדוֹת שֶׁבָּהֶם הָיָה חֶשֶׁשׁ שֶׁיִּתְרַחֲקוּ מִתּוֹרָה וּמִיִּרְאַת שָׁמַיִם.

בִּרְצוֹתוֹ לְהַעֲמִידָם עַל חֻמְרַת הַצַּעַד שֶׁל פְּרִישָׁה מִמְּקוֹם תּוֹרָה לְמָקוֹם שֶׁבּוֹ צְפוּיָה לָהֶם יְרִידָה רוּחָנִית, סִיֵּם רַבִּי אֱלִיָּהוּ דְּבָרָיו בְּאָמְרוֹ, "דְּעוּ וְזִכְרוּ, אַל תִּתְמְהוּ אִם רוֹאִים אַתֶּם שֶׁחַבְרֵיכֶם לוֹמְדִים בְּאוֹתָם קוֹלְגִ'ים וְאֵינָם נֶעֱנָשִׁים עַל כָּךְ מִן הַשָּׁמַיִם.

זֹאת רַק מֵאַחַר וּמֵהֶם כְּבָר אֵין מַה לְקַוּוֹת, הֵם כְּבָר נֶאְבְּדוּ רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַךְ אַתֶּם שֶׁזְּכִיתֶם לִלְמֹד כָּאן בַּיְשִׁיבָה הַקְּדוֹשָׁה, הִנְּכֶם עוֹמְדִים בְּמַצָּב שֶׁאִם תֵּלְכוּ חָלִילָה לִלְמֹד שָׁם, תֵּעָנְשׁוּ, דְּעוּ זֹאת הֵיטֵב, אִם תֵּלְכוּ לְשָׁם, לֹא יָנִיחוּ לָכֶם מִן הַשָּׁמַיִם בְּשׁוּם אֹפֶן, יִתְּנוּ לָכֶם מַכּוֹת נֶאֱמָנוֹת".

דְּבָרִים אֵלֶּה אָמַר בְּקוֹל רָם וּבְהִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה, לְיָמִים סִפֵּר אַחַד הַנּוֹכְחִים, "הִזְדַּעְזַעְתִּי מֵהַדְּבָרִים הַנּוֹרָאִים, אָמַרְתִּי לְנַפְשִׁי, אֵין סָפֵק שֶׁכַּף רַגְלִי לֹא תִּדְרֹךְ בְּאוֹתָם מְקוֹמוֹת. אַף מָה אֶשִׁיב לְאִמִּי שֶׁהִבְטִיחָה לָהּ טֶרֶם לָכְתִּי לַיְשִׁיבָה שֶׁאֶשְׁלִים לִמּוּדַי בַּקּוֹלֶ'ג, כַּאֲשֶׁר תִּדְרוֹשׁ שֶׁאֲקַיֵּם אֶת הַבְטָחָתִי.

נִכְנַסְתִּי אֶל רַבִּי אֱלִיָּהוּ, וְשָׁאַלְתִּי מָה אֶעֱשֶׂה כְּדֵי לְשַׁכֵּךְ אֶת כַּעֲסָהּ שֶׁל אִמִּי כַּאֲשֶׁר אוֹמֵר שֶׁאֵינֶנִּי הוֹלֵךְ לַקּוֹלֶ'ג, הוּא פָּנָה אֵלַי בְּפָנִים שׂוֹחֲקוֹת וְאָמַר, "כְּבָר תֹּאמַר לָהּ, אִמָּא יְקָרָה, אֲנִי מִתְפַּלֵּל וּמְקַוֶּה לַה' יִתְבָּרַךְ שֶׁתַּאֲרִיכִי יָמִים, לְאַחַר מֵאָה וְעֶשְׂרִים בְּעוֹלָם הָאֱמֶת, מְקַבְּלִים אֶת עִקַּר הַנַּחַת שֶׁאָדָם רוֹצֶה, לָנֶצַח, אָז תְּקַבְּלִי מִמֶּנִּי רֹב נַחַת".

רַבִּי אֱלִיָּהוּ הוֹסִיף וְסִפֵּר, "הָרַבָּנִית שֶׁלִּי עָנְתָה כָּךְ בִּזְמַן הַמִּלְחָמָה הָעוֹלָמִית הָרִאשׁוֹנָה,

רָעֲבנוּ לְלֶחֶם, וְכָל הַשְּׁכֵנִים מִסָּבִיב שָׁלְחוּ לִקְרֹא לִבְנֵיהֶם שֶׁלָּמְדוּ בַּיְשִׁיבוֹת וְצִוּוּ עֲלֵיהֶם לְהַפְסִיק אֶת לִמּוּדֵיהֶם וְלָצֵאת לְהִשְׁתַּכֵּר, לִשְׁבֹּר אֶת רַעֲבוֹן בָּתֵּיהֶם.

לִי הָיוּ אָז תִּשְׁעָה בָּנִים, כֻּלָּם לָמְדוּ בִּישִׁיבוֹת קְדוֹשׁוֹת, וְהָרַבָּנִית לֹא רָצְתָה בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁיַּעַזְבוּ אֶת הַיְשִׁיבָה וְלוּ לֹא לְשָׁעָה אַחַת. הַשְּׁכֵנוֹת שֶׁרָאוּ אֶת הָרָעָב הַשׁוֹרֵר בְּבֵיתֵנוּ פָּנוּ אֵלֶיהָ וְאָמְרוּ, "מַדּוּעַ הִנְּכֶם מִתְיַסְּרִים כָּל כָּךְ, קְרֹאִי לִשְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה מִבָּנַיִךְ שֶׁיָּבוֹאוּ וְיִשְׂאוּ מְעַט בְּעֹל הַפַּרְנָסָה".

עָנְתָה לָהֶם הָרַבָּנִית בְּעֹז, "עַכְשָׁו אֵינֶנִּי רוֹצָה שֶׁהַבָּנִים יַעַזְרוּ לִי, יָבוֹא זְמַן שֶׁבּוֹ אֶהְיֶה מָכְרָחָה לְקַבֵּל אֶת עֶזְרָתָם, בְּעוֹלָם הָאֱמֶת, אֲנִי עוֹמֶדֶת עַל כָּךְ שֶׁיִּשָּׂאֲרוּ כָּעֵת בַּיְשִׁיבָה, כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לַעֲזֹר לִי אָז, כְּשֶׁאֶזְדַּקֵּק לְעֶזְרָתָם".

"אָמְנָם", סִיֵּם רַבִּי אֵלְיָהוּ לוּפְיָאן, "כַּאֲשֶׁר נִפְטְרָה הָיִיתִי הָעֲשִׁירִי לְמִנְיָן שֶׁהָלַךְ עַל קִבְרָהּ, לָמְדוּ מִשְׁנָיוֹת וְאָמְרוּ קַדִּישׁ אַחֲרֶיהָ, בְּוַדַּאי יֵשׁ לָהּ כָּעֵת הַרְבֵּה נַחַת מִבָּנֶיהָ".

הוֹסִיף הַבָּחוּר שֶׁכַּיּוֹם הִגּוּ תַּלְמִיד חָכָם מִפְּלָג, "אוֹמַר אֶת הָאֱמֶת, יָצָאתִי מֵרַבִּי אֵלְיָהוּ בִּדְאָגָה וְלֹא נָחָה דַּעְתִּי בִּדְבָרָיו, חָשַׁבְתִּי שֶׁהוּא אֵינוֹ מַכִּיר אֶת אַנְשֵׁי אַרְצוֹת הַבְּרִית, בָּרוּר הָיָה לִי שֶׁאִמּוֹ לֹא תִּתְפַּעֵל מִדְּבָרִים אֵלֶּה.

אוּלָם רְאֵה זֶה פֶּלֶא, כַּאֲשֶׁר בָּאתִי אֵלֶיהָ וְאָמַרְתִּי אֶת הַדְּבָרִים, רָאִיתִי מִיָּד עַל פִּי תְּגוּבָתָהּ שֶׁהַדְּבָרִים הִרְשִׁימוּ אוֹתָהּ. מֵאָז אֵין לִי שׁוּם טִרְדָּה בַּגּוֹשֵׁא, מַמְשִׁיךְ אֲנִי לָשֶׁבֶת בְּאָהֳלָהּ שֶׁל תּוֹרָה בְּאֵין מַפְרִיעַ. (ר' אל"ה - תולדות חייו של רבי אליהו לופיאן זצ"ל)

זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי רָבָּה וְחַטָּאתָם כִּי כָבְדָה מְאֹד (יח כ)

בָּאוּ פַּרְנְסֵי אַחַת הֶעָרִים אֶל הרה"ק **הָאֱמְרֵי אֱמֶת** זיע"א, וְסִפְּרוּ עַל הַחְלָטָתָם לָצֵאת כְּנֶגֶד כָּל אוֹתָם מוֹרֵי הוֹרָאָה בְּעִירָם שֶׁאֵינָם רִשְׁמִיִּים, בַּאֲשֶׁר גּוֹרְמִים הֵם לְעִרְבּוּבְיוֹת וּלְשַׁעֲרוּרִיּוֹת.

אָמַר לָהֶם הָאֱמְרֵי אֱמֶת, כָּתוּב 'זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי רָבָּה' וְגוֹ', מָה הָיְתָה זַעֲקָתָם, הֲרֵי הֵם חָטְאוּ, וּבְכָלָל, מָה הָיָה הַחֵטְא בַּזְּעָקָה שֶׁלָּהֶם.

אֶלָּא גָּדוֹל הָיָה חֶטְאָם מִנְּשׂוֹא, לְפִי שֶׁהֵם חָטְאוּ וְעוֹד הוֹסִיפוּ חֵטְא עַל פֶּשַׁע וְצָעֲקוּ, כְּדֶרֶךְ שֶׁהַגַּנָּב בְּעַצְמוֹ צוֹעֵק "תִּפְסוּ אֶת הַגַּנָּב". אַף אַתֶּם, בִּמְקוֹם לַעֲזֹר לַדַּיָּנִים הָרְעֵבִים שֶׁאֵינָם מְקַבְּלִים פְּרוּטָה מִקֶּפַּת הַקְּהִלָּה וְגוֹמְלִים חֶסֶד עִם אַנְשֵׁי הָעִיר חִנָּם, עוֹד בָּאִים וּמַטִּילִים עֲלֵיהֶם עֲלִילוֹת. (ליקוטי יהודה)

אוּלַי יֵשׁ חֲמִשִּׁים צַדִּיקִם בְּתוֹךְ הָעִיר (יח כד)

סִפֵּר **רַבִּי מֹשֶׁה שְׁנַיְידֶר** זַצַ"ל, בְּעֵת שֶׁהוּתּוֹ בְּעִיר מֶמֶל הַסְּמוּכָה לַגְּבוּל עִם גֶּרמַנְיָה, הִגִּיעַ לַמָּקוֹם **רַבִּי הִירְשׁ לִוִינזוֹן** זַצַ"ל חֻתָּנוֹ שֶׁל **הֶחָפֵץ חַיִּים** זיע"א, וּמָצָא אֶת הָעִיר שׁוֹמֵמָה מֵרוּחָנִיּוּת, אַחַר שֶׁהַמַּשְׂכִּילִים בְּגֶרמַנְיָה הַסְּמוּכָה הֶחְרִיבוּהָ מִכָּל זֶכֶר שֶׁל יַהֲדוּת.

בִּרְאוֹתוֹ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ יְהוּדִים הַמְחַלְּלִים שַׁבָּת וְהָעִיר הָפְכָה לְעִיר הַנִּדַּחַת, נָפַל בְּלִבּוֹ, וְהִתְעַנְיֵן בְּשִׁבְרוֹן לֵב הַאִם נוֹתַר בָּעִיר וְלוּ צַדִּיק אֶחָד. הֵשִׁיבוּ לוֹ שֶׁיֵּשׁ חַיָּט צַדִּיק גָּדוֹל עָנִי וּשְׁפַל בָּרָךְ, הַנִּזְהָר לְקַיֵּם כָּל דִּינֵי הַתּוֹרָה עַל פְּרָטֵיהֶ וְדִקְדּוּקֵיהָ, אַף כָּל מַעֲשָׂיו בַּסֵּתֶר

וְהוּא יוֹשֵׁב בְּצִנְעָא בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, כְּאֶחָד מִל"ו צַדִּיקִים נִסְתָּרִים.

הִבִּיעַ רַבִּי הִירְשׁ בְּאָזְנֵי מִלְוָיו אֶת רְצוֹנוֹ לְהִפָּגֵשׁ עִם הַצַּדִּיק הַנִּסְתָּר, הָלַךְ עִם רַבִּי מֹשֶׁה שְׁנַיידֶר לְהִפָּגֵשׁ עִמּוֹ, וְיָצָא מֵהִתְפַּעֲלוּת מֵעֹצֶם גְּדֻלּוּתוֹ וְצִדְקוּתוֹ.

כַּאֲשֶׁר יָצָא מֵהַפְּגִישָׁה שָׁמְעוּ אֶת רַבִּי הִירְשׁ מִתְפַּלֵּל וְאוֹמֵר, "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הִבְטַחְתָּ לָנוּ ל"ו צַדִּיקִים נִסְתָּרִים, אֲבָל אֲנַחְנוּ מְבַקְּשִׁים מִמְּךָ עוֹד דָּבָר, תֵּן לָנוּ גַּם ל"ו צַדִּיקִים גְּלוּיִים, שֶׁיִּהְיוּ 'בְּתוֹךְ הָעִיר' וְיוֹעִילוּ לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל.

אֲלֹוּ הָיָה צַדִּיק מְפֹרָסָם בְּתוֹכְכֵי מָמָל, הִיא לֹא הָיְתָה נִרְאֵית כְּפִי שֶׁהִיא נִרְאֵית עַכְשָׁו כִּי הָיוּ לְמֵדִים מִדְּרָכָיו וּמַשְׁפָּעִים מִמֶּנּוּ לְטוֹבָה, אַף שֶׁבְּוַדַּאי יֵשׁ תּוֹעֶלֶת גַּם בְּל"ו צַדִּיקִים נִסְתָּרִים, צְרִיכִים גַּם צַדִּיקִים גְּלוּיִים, שֶׁיִּלָּחֲמוּ מִלְחֶמֶת ה'".

רַבִּי הִירְשׁ פָּנָה לְרַבִּי מֹשֶׁה שְׁנַיידֶר וּבִקְּשׁוֹ לְהִשָּׁאֵר בָּעִיר, לִפְעֹל לְקֵרוּב נְפָשׁוֹת, רַבִּי מֹשֶׁה נַעֲנָה לְבַקָּשָׁתוֹ, נִשְׁאַר בָּעִיר וּפָעַל בָּהּ נִפְלָאוֹת בְּקֵרוּב יְהוּדִים לְעֲבוֹדַת ה', וְאַף הֵקִים בָּהּ יְשִׁיבָה. (טעם ודעת)

הִגִּיעַ הרה"ק **רַבִּי מְנַחֵם נָחוּם מִטְשֶׁערְנָאבִּיל** זיע"א לְהִשְׁתַּתֵּף בִּבְרִית מִילָה, וְהִמְתִּין לִתְחִלַּת הַבְּרִית. מִשֶּׁהִתְעַנְיֵן מַדּוּעַ מִתְמַהְמְהִים, הִבְהִירוּ לוֹ בְּנֵי הַבַּיִת כִּי אֲבִי הַבֵּן שׁוֹכֵב עַל עֶרֶשׂ דְּוַי, גּוֹסֵס וְנוֹטֶה לָמוּת רח"ל, מַמְתִּינִים שֶׁיּוּכְלוּ לְקַרֵּא אֶת הָרֶךְ הַנִּמּוֹל עַל שֵׁם אָבִיו.

צִוָּה הָרַבִּי לַעֲשׂוֹת אֶת הַבְּרִית מִיָּד, וּבְעֵזֶר הַשי"ת יַבְרִיא אֲבִי הַבֵּן. אַחַר הַסְּבִיר, מָצִינוּ בְּפָרָשַׁת וַיֵּרָא בְּעֵת שֶׁהָיָה אַבְרָהָם אָבִינוּ חוֹלֶה שֶׁהִגִּיעוּ שְׁלֹשָׁה מַלְאָכִים, מִיכָאֵל גַּבְרִיאֵל וּרְפָאֵל, אֶחָד לְבַשֵּׂר אֶת שָׂרָה, אֶחָד לַהֲפֹךְ אֶת סְדוֹם, וְאֶחָד לְרַפְּאוֹת אֶת אַבְרָהָם.

אָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁהֻצְרְכוּ לְהַגִּיעַ שְׁלֹשָׁה מַלְאָכִים, מִשּׁוּם שֶׁאֵין מַלְאָךְ אֶחָד עוֹשֶׂה שְׁתֵּי שְׁלִיחֻיּוֹת, וּרְפָאֵל שֶׁרְפֵּא אֶת אַבְרָהָם, הָלַךְ מִשָּׁם לְהַצִּיל אֶת לוֹט. לִכְאוֹרָה מַדּוּעַ לֹא שָׁלְחוּ שָׁלִיחַ מְיֻחָד לְהַצִּיל אֶת לוֹט, אֶלָּא לְעִתִּים אֵין זְכוּת לָאָדָם שֶׁיָּבוֹא מַלְאָךְ עֲבוּרוֹ לְרַפְּאוֹתוֹ, רַק אִם מַגִּיעַ עֲבוּר אַחֵר, יָכוֹל גַּם לְרַפְּאוֹת אֶת זֶה.

כָּךְ הָיָה עִם לוֹט, לֹא הָיְתָה לוֹ אֶת הַזְּכוּת שֶׁיִּשָּׁלַח מַלְאָךְ בִּמְיֻחָד בִּשְׁבִילוֹ, רַק מֵאַחַר וּבָא לְרַפְּאוֹת אֶת אַבְרָהָם, הִמְשִׁיךְ הַמַּלְאָךְ וְהִצִּיל אֶת לוֹט מִן הַהֵפֶכָה.

סִיֵּם **הַמְּאוֹר עֵינַיִם** וְאָמַר, "חָשַׁבְתִּי גַּם כָּאן, אוּלַי לַאֲבִי הַבֵּן הַחוֹלֶה אֵין זְכוּת שֶׁיָּבוֹא מַלְאָךְ בִּמְיֻחָד לְרַפְּאוֹתוֹ, אֲבָל אִם אֱלֹהָיו מַלְאָךְ הַבְּרִית מַגִּיעַ לְרַפְּאוֹת אֶת הָרֶךְ הַנִּמּוֹל, הוּא

יָכוֹל בַּדֶּרֶךְ גַּם לְרַפְּאוֹת אֶת אָבִיו". (ילקוט מאורי אור)

וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹקִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם (כב א)

לְרֶגֶל שִׂמְחַת בְּרִית מִילָה שֶׁעָשָׂה חָסִיד מִתּוֹשָׁבֵי פִּינְסְק, הִתְבַּקֵּשׁ הרה"ק **רַבִּי צְבִי מִפִּינְסְק** בֶּן הרה"ק **הַבַּעַל שֵׁם טוֹב** זיע"א עַל יְדֵי הרה"ק **רַבִּי לֵוִי יִצְחָק מִבֶּארְדִיטְשׁוֹב** זיע"א וְהרה"ק **רַבִּי אַהֲרֹן הַגָּדוֹל מִקָּארְלִין** זיע"א, לְהִצְטָרֵף אֲלֵיהֶם וּלְהִשְׁתַּתֵּף בְּסְעוּדַת הַמִּצְוָה.

בַּהֲסֵבָּם אֶל הַשֻּׁלְחָן הוֹשִׁיבוּהוּ בָּאֶמְצַע, וְהֵם יָשְׁבוּ מִימִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ. בְּעֵת הַסְּעוּדָה בִּקְּשׁוּהוּ שֶׁיֹּאמַר דְּבַר תּוֹרָה, אַף הוּא כְּדַרְכּוֹ סֵרֵב, חָזְרוּ וְהִפְצִירוּ שֶׁלְּכָל הַפָּחוֹת יֵעָתֵר לְבַקָּשָׁתָם, וְיֹאמַר אִמְרָה שֶׁשָּׁמַע מֵאָבִיו.

לְבַסּוֹף נַעֲנָה וְאָמַר, "אַגִּיד לָכֶם דָּבָר שֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵאָבִי הַקָּדוֹשׁ, וְזֶה יִהְיֶה לָכֶם לְהַדְרָכָה בְּגָשְׁכֶם לַעֲבוֹדַת ה'. הַכָּתוּב אוֹמֵר (תהלים קטז ג) 'אֲפָפוּנִי חֶבְלֵי מָוֶת וּמְצָרֵי שְׁאוֹל מְצָאוּנִי צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא וּבְשֵׁם ה' אֶקְרָא'.

יֵשׁ לְהָבִין, מַהִי מַטָּרַת מִלְחֶמֶת הָאָדָם עִם יֵצֶר הָרָע וּמַה בְּכָךְ כַּוָּנָה עֶלְיוֹנָה, הֲלֹא קָרוֹב הַדָּבָר לְהָפְסֵד מִלְּשָׁכָר, וְכָל הַדְּרָכִים הַלָּלוּ בְּחֶזְקַת סַכָּנָה הֵם, וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ עַל דֶּרֶךְ מָשָׁל. דַּעְתּוֹ שֶׁל מֶלֶךְ חָכָם וּפִילוֹסוֹף גָּדוֹל, נִתְבַּלְבְּלָה עָלָיו מֵרֹב עִיּוּנוֹ בְּעִנְיָנִים עֲמֻקִּים עַד שֶׁשָּׁקַע בְּעַצְבוּת.

אַחַד הַשָּׂרִים הַקְּרוֹבִים אֶל הַמֶּלֶךְ, אָהַב אֶת מַלְכּוֹ, וּבְכָל לִבּוֹ הִשְׁתַּדֵּל בְּתַחְבּוּלוֹת שׁוֹנוֹת לְבַדֵּחַ דַּעְתּוֹ וּלְהַשְׂרוֹת עָלָיו רוּחַ נְכוֹנָה שֶׁל שִׂמְחָה, לְעִתִּים עָלָה הַדָּבָר בְּיָדוֹ.

בְּאַחַת הַפְּעָמִים רָאָה כִּי הַמֶּלֶךְ עָצוּב עַד לְמְאֹד וְכָל בְּדִיחוּתָיו לֹא הוֹעִילוּ, חִכֵּךְ בְּדַעְתּוֹ, עַד שֶׁיָּצָא לַיַּעַר הַסָּמוּךְ, פָּגַשׁ בְּאָדָם הַכּוֹרֵת עֵצִים וְהִפְסִיקוֹ מֵעֲבוֹדָתוֹ, בִּקֵּשׁ לִקְנוֹת כָּל הָעֵצִים שֶׁכָּרַת, וְשֶׁיְּבִיאֵם לְבֵית הַמֶּלֶךְ.

הִשְׁתַּוּוּ בֵּינֵיהֶם עַל הַמְּחִיר, וְהָעֵצִים הוּבְאוּ בֵּית הַמֶּלֶךְ, לְאַחַר פֵּרוּקָם וְהַכְנָסָתָם לָאוֹצָר, בִּקֵּשׁ חוֹטֵב הָעֵצִים מֵהַשָּׂר אֶת שְׂכַר הָעֵצִים כַּמֻּסְכָּם, וּלְהַפְתָּעָתוֹ סוֹרֵב. כָּעַס כּוֹרֵת הָעֵצִים, וְהִכָּה בַּשַּׂר מַכּוֹת גְּדוֹלוֹת עַד זוֹב דָּמוֹ.

הַשַּׂר לְעֻמָּתוֹ הֵשִׁיב לוֹ מָנָה אַחַת אַפַּיִם, נֶאֱבְקוּ הַשְּׁנַיִם וְהִפִּילוּ זֶה אֶת זֶה, וְהָיָה חֲלִיפוֹת כּוֹרֵת הָעֵצִים לְמַטָּה וְהַשַּׂר עָלָיו מִלְמַעְלָה, וּלְהֶפֶךְ, כָּל אוֹתָהּ עֵת עָמַד הַמֶּלֶךְ בְּחַלּוֹן בֵּיתוֹ הַפּוֹנֶה אֶל הֶחָצֵר וְהִבִּיט בְּמַחֲזֶה מוּזָר זֶה, עַד שֶׁפָּרַץ בִּצְחוֹק רָם.

כַּאֲשֶׁר הִבְחִין הַשַּׂר כִּי נִתְבַּדְּחָה דַּעַת הַמֶּלֶךְ עָלָיו, קָם וְשִׁלֵּם לְכוֹרֵת הָעֵצִים שְׂכָרוֹ מִשָּׁלֵם, כָּל הַמַּכּוֹת שֶׁסָּפַג חֲבִיבוֹת הָיוּ עָלָיו, עֵקֶב הַשִּׂמְחָה שֶׁגָּרַם בְּכָךְ לְמַלְכּוֹ.

הִפְטִיר רַבִּי צְבִי בְּשֵׁם אָבִיו הַקָּדוֹשׁ, עַל פִּי מָשָׁל זֶה אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ אֶת הַכָּתוּב הַנִּזְכָּר, 'אֲפָפוּנִי חֶבְלֵי מָוֶת וּמְצָרֵי שְׁאוֹל מְצָאוּנִי צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא', אַף כַּאֲשֶׁר נוֹפֵל אָדָם מִמַּדְרֵגוֹתָיו בְּמִלְחֲמוֹתָו עִם יִצְרוֹ, יְסוּרִים רוּחָנִיִּים וְגַשְׁמִיִּים בָּאִים עָלָיו מִכָּל עֵבֶר, עָלָיו לְהִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה וּבְחֶדְוָה, לְקַבֵּל הַכֹּל בְּאַהֲבָה כִּי, 'בְּשֵׁם ה' אֶקְרָא'.

(אבן ישראל)

מִילְתָא חַדְתָא

מילין יקרין וחידושים נפלאים מהלקט
מדברות קדשו והורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

חַדְתָא דְאוֹרַיְיתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

אמונה פשוטה - עצה לעמוד בנסיון

וַיִּקְרָא אֵלָיו מַלְאַךְ ה' מִן הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי. וַיֹּאמֶר אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנַּעַר וְאַל תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה וגו' (כב יא-יב). המאמין בה' יתברך אינו מעלה על ליבו שום הרהור אחר דרכי הקב"ה בעולמו, וגם אם אין הנהגת ה' יתברך ברורה ומובנת לו, אינו נמשך להרהר בזה, אלא מתגבר על עצמו שלא לתהות ולהרהר בכך, ופעמים שלאחר זמן זוכה ומן השמים יבררו לו האמת שאין שום קושיא ותמיהה כלל, כי 'משפטי ה' אמת צדקו יחדיו' (תהלים יט י).

בתורת ה' מצאנו מים חיים לנפש כל חי והוא הדבר שרואים אנו בפרשת העקידה, כיון שנצטווה אברהם להקריב את בנו יחידו, לא הירהר אחר מצות הקב"ה אלא הזדרז באהבה המקלקלת את השורה לעשות ככל אשר הצטווה, ורק לאחר שעמד בניסיון והעלה את בנו על גבי המזבח, או אז התגלה אליו מלאך ה' ואמר לו 'אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה' וציווהו להקריב האיל תחת בנו.

ובאמת היה אברהם תמה ומהרהר באותה שעה, מהו שמתחילה הצטווה להעלות את בנו שניתן לו בהבטחת ה' יתברך, ועכשיו שכבר עמד בניסיון, כביכול חזר בו הקב"ה ואמר לו שיוריד את בנו מעל גבי המזבח, וביאר לו המלאך פשרו של דבר, שמעולם לא היה הציווי לשחוט את בנו, אלא רק להעלותו על גבי המזבח, וכיון שעמד בניסיון והעלה אותו, כבר נעשתה מצוותו ומשכך הגיעה העת להורידו מן המזבח.

בשעת הניסיון אין להרהר כלל אחר הנהגת ה' יתברך

בשום שכל בדבר נראה שהרהורו של אברהם ע"ה ותשובת המלאך לא היו כי אם לאחר העקידה, ואילו קודם העקידה לא מצינו שהתגלה המלאך להסביר לאברהם מדוע עליו להקריב את בנו אשר ניתן לו בהבטחת ה' יתברך, וגם לא אמרו שהיה אברהם מהרהר בדבר כלל, כי בשעת הניסיון אין מגלים לאדם את האמת, והוא צריך להתגבר על עצמו ולעשות בלי הבנה מתוך התגברות וכפיית היצר, ורק אחרי שכבר עמד בניסיון בשלמות אזי הגיעה העת שיזכה להבין שבאמת לא היה כאן שום שינוי, כי לא נאמר לו אלא להעלות את בנו ועתה שהעלהו יכול הוא להורידו.

ופרשה זו יפה נדרשת ומלמדת לכל יהודי, שלא לחפש להבין את הנהגת ה' בשעת הניסיון אלא להתגבר על עצמו בלי שום הבנה, רק לאחר שיעמוד בניסיון בעזר ה' יתכן שיזכו אותו מן השמים להבין את הנהגת ה' עמו היאך היא לטובה ומלכתחילה הייתה לטובה, רק שהאדם אינו יכול להבין זאת.

קודם שבא הכתוב השלישי אין לחשב ולהבין שני כתובים המכחישים

בתוספת ביאור הסביר **הגאון רבי חיים מבריסק ע"ה,** כי לעולם אסור ליהודי להרהר אחר הנהגת הקב"ה עמו, וזהו הטעם שלא היה אברהם מהרהר מדוע יצווה אותו ה' יתברך להעלות בנו לעולה אחר שכבר הובטח 'כי ביצחק יקרא לך זרע', אמנם לאחר שנאמר לו מפי המלאך 'אל תשלח ידך אל הנער', אז נתן אל ליבו שזה בבחינת 'שני כתובים המכחישים זה את זה, עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם', והרי על מנת כן ניתנה תורה לישראל כדי שידרשו אותה בי"ג מידות שהתורה

המשך בעמוד הבא

נדרשת בהם, ולפיכך נתן לבו לפרש שיחתו לפני המקום להבין מהות הסתירה בין ההבטחות שניתנו לו.

ישועת ה' כהרף עין בזכות האמונה התמימה

ולימוד גדול יש כאן גם לדורות הבאים, כי בשעת העקידה דומה היה שאין כל מנוס מהקרבתו של יצחק על גבי המזבח כיון שזהו רצון ה' יתברך ומצותו, ואולם כיון שעקד אברהם את יצחק בנו בתמימות בלא שום הרהור, מיד נודע לו שזה עצמו שעקד את בנו הוא המפתח להצלתו, כי אין הכוונה כלל לשוחטו אלא להעלותו ומיד להורידו משם. וכך הוא גם לדורות, כאשר לפעמים נמצא האדם במצב שאינו רואה מוצא ממנו, והוא מאבד את התקוה להיחלץ מן הקושי, אבל העצה האמיתית היא להתחזק באמונה תמימה שכל הנהגתו מסורה בידי ה' יתברך החפץ להטיבו באחריתו, וכפי בירור האמונה בליבו ודחיית מחשבות הרהור ופקפוק, כך זוכה בהמשך הזמן שישתנו קורותיו לטובתו כעין תחיית המתים.

קודם האמונה התמימה ורק לאחר שחזק בזה יכול לפעמים להבין

ורק כשמגיע לאמונה שלמה ואמיתית בלי שום פקפוק, רק אז רשאי לחשוב ולנסות להבין את הנהגת ה' עמו, כי קודם היות האמונה מיושבת בחוזק בליבו צריך זהירות יתירה שלא להרהר חלילה בשום דבר העלול לפגוע בחוזק האמונה שבלב, וכן אנו אומרים בפיוט 'אין כאלקינו וכו' מי כאלקינו', תחילה מכריזים באופן הברור ביותר שאין שום מלך בעולם כאלקינו, ורק אחר שהאמונה הזאת ברורה בלבנו אזי אפשר להתחיל לברר בדרך של חקירה ודרישה 'מי כאלהינו', כדי להוכיח שאכן כן הוא שאין שום כח בעולם מלבדו יתברך.

מילתא דפליאה

ההבדל בין הצחוק של אברהם והצחוק של שרה

וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אַחֲרֵי בְלֹתִי הָיְתָה לִּי עֶדְנָה וַאדֹנִי זָקֵן. וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָהָם לָמָּה זֶּה צָחֲקָה שָׂרָה לֵאמֹר הַאַף אָמְנָם אֵלֵד וַאֲנִי זָקַנְתִּי (יח יב-יג). כשנתבשרו אברהם אבינו ושרה אמנו על לידת יצחק אבינו מציינו שצחקו שניהם, אצל אברהם נאמר 'ויפול אברם על פניו ויצחק', וכן אצל שרה נאמר (להלן יח יב) 'ותצחק שרה בקרבה לאמר', וצריך להבין מדוע הקפיד ה' על שרה דוקא ולא על אברהם.

הצחוק של אברהם בדרך שמחה היה

נראה שהרגיש בכך אונקלוס, ואצל אברהם תרגם צחוק לשון שמחה [כן הוא התרגום 'ונפל אברהם על אפוהי וחדי'], ששמח אברהם בבשורת לידת בנוא, אבל אצל שרה התרגום הוא לשון צחוק כפשוטו שצחקה על הבשורה וזלזלה בה [כן הוא התרגום 'וחייכת שרה במעהא למימר'], ובזה מובן מדוע היתה הטענה על שרה ולא על אברהם. אלא שעדיין צריך להבין מדוע נאמר אצל שניהם לשון שווה, מאחר שאצל אברהם היה זה ענין של שמחה ואילו אצל שרה ענין של צחוק, והיה ראוי לשנות את הלשון כדי שלא נבוא לידי טעות.

שרה לא שמחה עד שראתה הנס בעיניה

פירש **האור החיים הקדוש** (בראשית יח יג) כי גם הצחוק של שרה היה בדרך שמחה ובכל זאת הקפיד עליה הקב"ה, כי אברהם שמח מיד כששמע את הנבואה מה', ואף על פי שעדיין לא ראה בעיניו שום שינוי בכל זאת צחק ושמח מחמת חוזק אמונתו שכדבר ה' כן יהיה, אבל שרה לא נאמר בה הצחוק כי אם אחר שכבר היתה לה עדנה, אבל קודם עדנתה לא האמינה ולא צחקהב, ורק אחר שהתעדן בשרה ונוכחה לדעת שדבר ה' הוא יקום, אזי צחקה ושמחה גם היא, ועל כך היתה הטענה כלפיה על שלא שמחה קודם שראתה בעיניה.

א. והראיה כי לשון 'ויצחק' הוא מלשון שמחה מה שנצטוה מפי ה' 'יתברך לקרותו יצחק, שנאמר (בראשית יז יט) 'וקראת את שמו יצחק', ואלו לעג אברהם על הענין לא 'יצוהו ה' 'יתברך שיקרא לו שם על שם הלעג, אבל ודאי כיון שצוה עליו כן אין בכוונתו של אברהם רק טוב (רבנו בחיי שם פסוק יז).

ב. ופירוש 'היתה לי עדנה' שרק אחרי ההבטחה היתה לה עדנה, ומזה למדה שאכן קרובה הנבואה להתגשם. אבל מפשטות הראשונים נראה שפירשו שעדיין לא היתה לה עדנה, ועל זה צחקה כי היתכן שתהיה לה עתה עדנה אחרי זקנתה, וכמו שפירש האבן עזרא 'היתה לי עדנה' כמו 'תהיה לי עדנה'.

לשם מה נצרך התגלות נוספת להודיע שכרו

וַיִּקְרָא מַלְאַךְ ה' אֶל אַבְרָהָם שֵׁנִית מִן הַשָּׁמָיִם. וַיֹּאמֶר בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם ה', כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת בִּנְךָ אֶת יְחִידֶךָ. כִּי בָרֵךְ אֲבָרֶכְךָ וְהַרְבָּה אַרְבֶּה אֶת זַרְעֲךָ (כב טו-יז).

יש להבין מדוע היה לו למלאך ה' להתגלות שנית מן השמים, יכול היה לומר זאת מיד עם דיבורו הראשון 'אל תשלח ידך וגו' כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה', שכבר בשעת התגלות זו כבר עמד בנסיון וראוי לברכה עבורו ועבור זרעו, מדוע לא בירכו בהתגלות הראשונה.

הציווי להוריד את בנו מעל גבי המזבח היה קשה יותר מהקרבתו

ביאור יסודי כתב בזה **בפנים יפות** (בפסוק זה), שבמצוות יש שני פנים, ישנם מצוות שאין בהם הנאה כהנחת תפילין וציצית וכיוצא בהם, ויש מצוות שיש בהם הנאת הגוף כגון מצוות עונג שבת וכיוצא בה, ובוודאי המצווה שיש בה הנאת הגוף יותר קשה לקיימה לשם שמים ולא להנאת גופו. ומשום כך אף שאמרו (קידושין לט:) שכר מצוות בהאי עלמא ליכא, עם כל זה במצוות שיש בהם הנאת הגוף ומשבר הנאתו מעולם הזה ועושה לשם שמים יש לו שכר אף בעולם הזה מלבד אור הגנוז לו לעולם הבא, מידה כנגד מידה, מאחר ששבר את טבעו שכרו כפול ואף בעולם הזה מקבל שכרו. וידוע מה שאמרו משם **החתם סופר ע"ה** שיותר קל להתענות לשם שמים מאשר לאכול לשם שמים.

נמצא אם כן, שלאברהם היו שני ניסיונות זה קשה מזה, האחד היה לעקוד את בנו ולהעלותו לעולה, ואברהם אבינו עשה זאת בשלימות לשם שמים. ונתנסה גם בניסיון יותר גדול 'אל תשלח ידך אל הנער', שמצד עצמו ראוי שישמח בלבו שבנו יחידו נשאר לחיות. ועם כל ההנאה שבדבר, סילק כל נגיעותיו לצדדין ובגודל אהבתו וחיבתו לא עלה בלבו שום הנאת הגוף בעבור מניעת מיתת בנו, אלא כמו שהייתה כוונתו בציווי הראשון לשמו יתברך בלבד, כן היתה מחשבתו מיוחדת לה' יתברך לבד בלי שום פניית הנאת הגוף.

במניעת בנו מהעקידה בירר עבודת חייו לפרסם שמו יתברך

בכך בירר בירור אחר בירור עבודתו בכל ימי חייו, שמעשיו של אברהם אבינו ע"ה תמיד היו לשם שמים, ופירסם שם שמים בכל העולם, כמו שכתוב (כא לג) 'ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' אל עולם', ודרש ריש לקיש בגמרא (סוטה י.) אל תיקרי 'ויקרא' אלא 'ויקריא', מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקדוש ברוך הוא בפה כל עובר ושב, כיצד, לאחר שאכלו ושתו עמדו לברכו, אמר להם, וכי משלי אכלתם, משל אלהי עולם אכלתם, הודו ושבחו וברכו למי שאמר והיה העולם, שכל מעשיו היו רק לפרסם שמו של הקב"ה בפי כל ברואי עולם. ולימד אותם שיש בורא לעולם דווקא בעת התעסקותם באש"ל, היינו בשעת א'כילה ש'תיה ל'ינה, כדי ללמדם בזה, שגם כאשר יתעסקו בענינים גשמיים כאכילה ושתיה, יעשו זאת לשם שמים.

וכן גם כאן כאשר נצטווה להורידו והיה לו בזה הנאה סילק נגיעותיו כפי שלימד את כולם שגם בדברים שיש בהם הנאה יעשו לשם שמים.

בהקרבת האיל נתברר לאברהם שה' מתרצה בקרבן בהמה ולא בבנו

בענין זה הוסיף **המלבי"ם** עוד ביאור בדבר, שכאשר אמר לו הקב"ה 'והעלהו לעולה' חשב שאין לקדוש ברוך הוא קורת רוח בפרים ואילים ורוצה רק בהקרבת בנו ולא משום דבר

המשך בעמוד הבא

אחר. אך כאשר אמר לו המלאך 'הנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו', נגלה לו שהקב"ה מתרצה גם באילים וכבשים, ובכל זאת לא רצה להורידו עד שנצטווה. כלומר, הגם שראה שיש עוד אפשרות להקריב קרבן מבהמות, ואם כן יש לו לקב"ה נחת רוח גם מדברים אחרים מלבד בנו, והיה צריך לשמוח להורידו, אבל כיון שהקב"ה ציווהו שיעלהו לא אבה ולא חשב להורידו, עד שאמר לו מלאך ה' שנית 'אל תשלח ידך אל הנער ואל תעשה לו מאומה' רק אז הורידו מעל גבי המזבח.

המורם מדבריהם הן לדברי הפנים יפות והן לדברי המלבי"ם, שעיקר התגלות אהבתו של אברהם ע"ה ניכרה והתבררה ביותר בהקרבתו את האיל רק לשם שמים שאז הרי נודע לו שהקב"ה מתרצה גם בהקרבת קרבן בהמה, ועם כל זה הוריד את בנו מעל גבי המזבח רק כאשר ציווה ה', ואחר זה עוד הקריב האיל במקומו לשם שמים, לכך אז זכה לברכות הגדולות 'כי ברך אברכך וארבה ארבה את זרעך'. ואז דייקא 'ויקרא אליו מלאך ה' שנית מן השמים', 'יען אשר עשית את הדבר הזה' שמנעת בשביל רצוני דוקא, 'כי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך'. ובזה יובן מדוע לא נאמר לו מתן שכרו מיד בדיבורו הראשון המלאך שציוה אותו שלא לשחוט את בנו, כי מתחילה נצטווה רק להציל את בנו מן השחיטה, וגם זה היה ניסיון לראות אם יתכוון בכך להנאת עצמו, וכיון שעמד גם בניסיון זה ולא היתה כוונתו כי אם לשם שמים, שוב נאמר לו בשנית מתן שכרו שיזכה לשכר גם בעולם הזה.

בר"ה מזכירים זכות הקרבת האיל לשם שמים

מעתה נבין גם מדוע בראש השנה איתא בגמרא (ר"ה טז.) אמר רבי אבהו, למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקדוש ברוך הוא, תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני. ולכאורה קשה, הרי כל הניסיון היה בעקידת יצחק ולא בהקרבת האיל שבא במקומו של יצחק, ואם רוצים להזכיר את עקידת יצחק היה מן הראוי להביא מאכלת לזכר מסירות נפשו של אברהם אבינו ע"ה שכבש רחמיו ועקד את בנו.

כי אכן אינו חידוש שהעלה את בנו לשם שמים, כי ידע שכך הוא ציווי ה' ואין מישהו אחר שהקב"ה חפץ שיקרב לפניו. אך כאשר אמר לו המלאך אל תעש לו מאומה, וראה איל אחר נאחז בסבך בקרניו, ומחמת ציווי ה' הוריד את בנו מעל גבי המזבח באותה כוונה, ועוד הקריב את האיל במקום בנו לשם שמים בלי הנאה כלל, זהו חידוש גדול.

המלאך שנברא ממצות העקידה הוא שנגלה לאברהם

ביאור נוסף כתב **בתפארת שלמה** (וירא ד"ה והנה) מדוע היה צורך בהתגלות נוספת לברכו, ועם זאת תתיישב לנו קושיא נוספת במעשה עקידת יצחק נצטווה אברהם תחילה להעלות את בנו על גבי המזבח, ואחרי שקיים המצוה ועקד את בנו נאמר לו מפי המלאך שלא ישלח ידו לשחוט את בנו, מדוע לא הוסיף הקב"ה להתגלות אליו גם בכדי להזהירו שלא לשחוט את בנו.

מפרש **התפארת שלמה ע"ה** שעיקר הניסיון נאמר לו מפי הקב"ה להעלות את בנו לעולה, וכיון שקיים אברהם מצות בוראו נברא ממעשה המצוה מלאך טוב, כידוע כי מכל מצוה נברא מלאך, וכפי שלמות המצווה כך שלמותו של המלאך, ומלאך זה הוא שאמר לו שלא לשחוט את בנו כי אם לשחוט האיל חילופו, והוא המלאך השלם כדברי התפארת שלמה (שם): לאחר הקרבת הקרבן נברא מלאך חדש גבוה משל הראשון שהרי לא נגמר המצוה ביצחק רק במחשבה אבל אח"כ כשעשה המצוה בשלימות להקריב האיל תחת בנו ממש ואז נברא מלאך גבוה ורצה הקדוש ברוך הוא לשלוח הברכות האלו ע"י מלאך הגבוה.

הצדיק יודע כי לא התחיל בעבודת ה'

אברהם אבינו הרגיש עצמו כעומד בפתח

וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל (יח א). אברהם אבינו ע"ה שפרסם שם שמים בעולם, הניח לנו ללמוד מדרכיו ולהידבק בהם. והראה לנו כי גם כשזכה למעלות גבוהות בעבודת ה', עדיין היה שפל בעיניו והיה דומה כמי שעומד בתחילת עבודתו. וכך פירש **הרה"ק בעל נועם אלימלך ע"ה** בפרשתנו, 'והוא יושב פתח האוהל', שלמרות כל צדקותו ומדרגותיו עדיין הרגיש עצמו כאילו הוא יושב בפתח והתחלת הקדושה, כי הצדיק כל מה שמתעלה נדמה בעיניו שאינו אלא כמתחיל ועומד בפתח.

כשמרגיש האדם בשפלותו הוא גופא העדות על כך שקרוב הוא אל הקדושה, כעין שכתב **בתשואות חן** (ויקרא ד"ה ובאופן) מקרא שכתוב (ירמיה לא ב) 'מרחוק ה' נראה לי', כפי מה שמרגיש האדם שהוא רחוק מן הקדושה, על ידי זה 'ה' נראה לי', והוא הקרוב באמת אל ה'.

כשזוכה לחזות בנועם ה' יודע שיש עוד להוסיף לבקש קרבתו

ואמת תורה דרכה שככל שמתקרבים יותר מבינים כי כל שנעבוד עדיין כטיפה מן הים הוא לגודל רוממות אין סוף יתברך ויתעלה, ולכן כאשר זוכה ומתקרב מעט חוזר ומבקש קירבה גדולה מזו כי רואה עד כמה רחוק הוא מן הקדושה. כדמצינו בדוד המלך ע"ה שביקש מלפני ה' (תהלים כז ד) 'אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש' וביאר בזה **הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב ע"ה** (הובא בקדושת לוי שמות ד"ה וזה לך), כי אחת היתה שאלתו של דוד מאת ה' והיא 'שבתי בבית ה' וגו' לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. אך מלבד זאת 'אותה אבקש' שגם כאשר אגיע לדרגה זו 'לחזות בנועם ה'', 'אותה אבקש' אף על פי כן עדיין אוסיף ואבקש, להשתוקק לזכות לדרגה גבוהה מזו כי כך היא האמת שככל שמתקרב רואה עד כמה יש לו להוסיף לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו'.

אף אנו נחזה בדברי קדשו של **הקדושת לוי ע"ה** שהוסיף על המגיד מזלאטשוב וזה לשונו: ובזה הצדיקים מוסיפים והולכים בעבודת השם יתברך, שנדמה להם תמיד שאינם עדיין בשלימות, ויודעים תמיד בכל עת מה שחסר להם, דהיינו המדריגה שלמעלה מזו שאינם משיגים עדיין, ובטוחים בהשם יתברך ובישועתו שידעו אורח חיים למעלה להשיג גם ההשגה שחסר להם עתה.

הענוה כעומד בפתח היא השער לקרבת ה'

על פי זה הוסיף הרה"ק מברדיטשוב זוהי גם בקשתו של דוד המלך ע"ה (תהלים קיח ט) 'פתחו לי שערי צדק' וגו', כי היה דומה בעיניו כעומד בפתח ומתחנן להיכנס לפנים, ודוקא בחינה שמרגיש מבחוץ היא השער להיכנס בו, כמו שממשיך ואומר 'זה השער לה'', היינו הרגשת שפלות זו היא השער להתקרב לה' 'צדיקים יבואו בו'.

כעין שהגיד הנועם אלימלך ע"ה (לקוטי שושנה ד"ה פתחו): דהנה עיקר מדת הצדיקים כך היא, בכל מה שעובד יותר להבורא ברוך הוא הוא מבין יותר שאינו יכול להגיע אל תכלית העבודה, כי אין סוף בדבר, וזה הוא עיקר הבנת הצדיק שמבין זה שאינו יכול לבוא אל התכלית הגמור והיא היא העבודה. וזהו שאמר הכתוב 'פתחו לי', פירוש הצדיק אומר שיפתחו לו השערי העבודה לבוא בם לעבוד הבורא, לפי שסובר שלא עשה כלום עדיין ולא פעל בעבודתו כלל עדיין. ומשיבין לו 'זה השער לד'', פירוש היא היא עיקר העבודה לידע זה שאינו יכול לגמור בהעבודה, כי דבר שאין לו סוף ותכלית והבן.

לעולם יחשוב בלבו שהוא עובד ה' שלא לשמה

וכן היא הדרך לכל עובד ה', שיהיה נדמה בעיניו כאילו עבודתו אינה בשלמות, וזהו פירוש דברי הגמרא (פסחים נ:) לעולם יעסוק בתורה שלא לשמה, היינו שלעולם יהיה דומה בעיניו כאילו עבודתו היא שלא לשמה, וישתוקק תמיד לזכך

המשך בעמוד הבא

כוונתו ומחשבתו שתהיה יותר לשם שמים, ועל ידי כן יזכה להוסיף במדרגות גבוהות לשם שמים, כמו שאמרו שם שמתוך שלא לשמה בא לשמה, היינו מתוך שנראה בעיניו שאין כוונתו ראויה, יזכה לבוא למדרגת לשמה גבוהה יותר.

הקב"ה מסתתר מן האדם כדי שיוסיף בעבודתו

וכמו כן הקב"ה מסתיר עצמו מן האדם וגורם לו לחשוב שהוא רחוק מן השלמות, כדי שיוסיף אומץ להתקרב יותר לה' יתברך למעלה ממדרגתו, וכדרך שהאב מתרחק ממנו מבנו הקטן כדי לגרום לו להוסיף ולהתקרב אליו, כמו שפירש **הבעל שם טוב ע"ה** בפסוק (תהלים מח טו) 'הוא ינהגנו על-מות', 'עלמות' לשון עלם צעיר לימים, שה' נוהג עם האדם כמו אל ילד צעיר לימים, ובכל פעם שהאדם מתעלה מעט נדמה בעיניו כאילו הוא נופל ממעלתו, וכל זה כדי שיוסיף עוז ותעצומות בעבודת ה'.

רצונו הפנימי של כל יהודי לעשות רצון ה'

אֲשֶׁר יֵאָמֵר הַיּוֹם בְּהַר ה' יֵרָאֶה (כב יד). ביאר **הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב ע"ה**, דהנה ידועים דברי הרמב"ם (גירושין פ"ב ה"כ) במי שכפוהו בית דין של ישראל לגרש אין זה אונס, שהרי רוצה לקיים את התורה ולהתרחק מן העבירות, רק אנס עצמו בדעתו הרעה, ולפיכך אם כפוהו עד שתשש כוחו ואמר רוצה אני אין זה כפייה וגירש לרצונו.

ומדבריו אפשר להבין מדוע דוקא בישראל מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה ולא בעכו"ם (ירושלמי פאה פ"א ה"א), משום שנפש היהודי בעצם חושקת להשלים רק טוב, אלא שהשאור שבעיסה - היצר הרע, מעכב על ידו, ולכך נחשבת אצלם מחשבה כמעשה, שמחשבתם מוכיחה על רצונם. מה שאין כן בעכו"ם שנפשם הרעה מתאווה רק רע כל היום, לפיכך אצלם מחשבה טובה לאו כמעשה.

בעקידה נעשה שתהיה המחשבה נרצית כמעשה

וישראל זכו לזה מעקידת יצחק, שגם אז לא היתה רק מחשבה, אבל במעשה לא נשחט יצחק רק תמורתו איל, ולמרות זאת נאמר 'יען אשר עשית את הדבר הזה', הרי שאף על פי שרק רצה לעשות קרא לזה הכתוב 'עשית'.

ואברהם אבינו ע"ה רצה להמשיך מדריגה זו, שתהיה נחשבת לישראל מחשבת מצוה כעשייתה, ובפרט רצה להמשיך זאת ביומא דדינא בראש השנה, כדי להרבות זכויות ביום הזה. ונרמז זאת בפסוק 'אשר יאמר' אף אמירה בלבד, 'היום' בראש השנה שנקרא 'היום' כדברי הזוהר (פינחס רלא.), 'בהר ה' יראה' יהא נחשב כמעשה שהיה בהר ה' הוא העקידה, וכמו 'בהר ה" זכות העקידה נחשבת כמו שנעשתה בפועל, כן יראה תמיד לדורות זכות המחשבה כזכות מעשה.

מכח מחשבה כמעשה הורישו לנו אבותינו כח למסור נפשנו

וידוע הדבר שכוונת אברהם ויצחק בעקידה היתה להמשיך את כח מסירות נפשם לזרעם אחריהם לדורות עולם, ומכח זה אף הפחות שבישראל מוסר נפשו על קדושת השם כמו שנודע לרבבות ואלפים בכל הדורות והמצבים שעם ישראל היה בו. ויש להקשות על זה, הרי בפועל לא מסרו נפשם, וכיצד אם כן המשיכו כח זה לדורותיהם.

אך כיון שחידשו שגם במחשבה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, אם כן אכן מעלה עליהם כאילו עשו בפועל וכאילו מסרו את נפשם, וכיון שנחשב שמסרו נפשם בפועל יכלו להשריש כח מסירות נפש בפועל לזרעם אחריהם בכל הדורות. ומזה יכול כל אחד מזרעם בכל הדורות למסור נפשו על קדושת שמו יתברך.

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לעשות ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישרים
עיצוב ועימוד: שוקי קער

ענווה במצות הכנסת אורחים

הרה"ק רבי ליבער הגדול מברדיטשוב זיע"א, מדור דעה של רבינו אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א, לצד צדקותו המופלגה ועבודתו הגדולה, היה נודע ומפורסם בקיום מצות 'הכנסת אורחים' שהיה מהדר בה מאד. בביתו נאוה קודש התקין רבי ליבער חדרים מיוחדים שנועדו לקבל את פני האורחים בסבר פנים יפות. החדרים היו מוכנים עם מיטות מוצעות בכרים וכסתות נקיים, כשהדלת פתוחה תמיד לכל אדם, עוברי אורח ממרחקים ואף בני העיר ברדיטשוב, סוחרים שהגיעו לעיר לצד ענייים ואביונים מרודים, אנשים מכובדים עם ארחי פרחי.

מלבד מקום השינה הנוח היו האורחים מוזמנים להיטיב את ליבם בסעודות גדולות ומכובדות שהוגשו בפניהם כיד המלך בשפע ובהרחבה, עד שהיו שהפכו את מקום האירוח מדירת עראי לדירת קבע והיו גרים שם שבועות ארוכים וחודשים רבים, כשכל צרכיהם ניתנים להם בסבר פנים יפות.

ויהי היום, ישב רבי ליבער עם בני משפחתו, ויפתח את פיו בשבח והודיה להשי"ת על אשר זכה להדר במצוה זו בכל נפשו ובכל מאודו, וירבה במילים על הזכות הגדולה אשר נפלה בחלקו. ובתוך הדברים התבטא ואמר: "ברוך השם שעלה בידי לקיים את המצוה לכל פרטיה ודקדוקיה, עד כי גם בעולם העליון לא אבוש עם מצות 'הכנסת אורחים' שקיימנו אפילו לנוכח זקננו הגדול אברהם אבינו ע"ה".

צדיקים מדקדק עמם הקב"ה כחוט השערה, ודברים אלו, על אף שנאמרו מחמת גודל התלהבותו מקיום המצוה, ומפיו של צדיק נשגב ונורא, בכל אופן עוררו קטרוג גדול בשמים, כי אין ערוך למעלתו של אברהם אבינו, מי ידמה לו ומי ישווה לו, וכיון שכן גזרו על רבי ליבער בבית דין של מעלה עונש חמור, שלא יוציא שנתו ח"ו.

כאשר נודע הדבר לאליהו הנביא זכור לטוב, היה מבקש להמתיק את הדינים מעליו. הגיע אליהו הנביא לפני בית דין של מעלה והרבה בדברי סניגוריא עליו, ואכן עלתה בידו להסיר מעט מתוקף הדין. אמנם לפי שכבר נגזרה הגזירה, יצא הפסק מבית דין של מעלה שאליהו הנביא בכבודו ובעצמו ירד אליו מהשמים לנסותו במצוה זו של הכנסת אורחים, ואם יעלה בידו של רבי ליבער לעמוד בנסיון זה בסבר פנים יפות "יבטלו את גזר הדינו הקשה וימירוהו בעונש קל, בו יהיה עליו לגלות במשך שנה שלימה, נע ונד יהיה בארץ. אך אם לא יצליח רבי ליבער לעמוד בניסיון " תתקיים הגזירה.

הגיע יום ערב שבת קודש, רבי ליבער כבר לבש את בגדיו לכבוד שבת קודש ופניו כפני מלאך ה' צבאות, והנה אליהו הנביא בא לקראתו, כשרבי ליבער כמובן אינו יודע מי הוא העומד לפניו. אליהו הנביא הגיע לביתו של רבי ליבער בדמות של איש עני ואביון, שיכור כלוט ומזוהם ביותר, בגדיו קרועים ובלויים, וכל גופו מדיף ריח בלתי נעים בעליל. האורח המשונה נכנס לביתו והודיע בקול רעש גדול כי רצונו עכשיו לאכול ולשתות שכן הוא רעב וצמא עד למאוד.

חרד רבי ליבער לקראת האורח, פנה מכל עסקיו והכנותיו לקראת שבת מלכתא, וילך לשרת את האורח ולכבדו ביותר. מיהר רבי ליבער להציע בפני האורח קערה נאה עם מיני מזונות ופת הבאה בכיסנין, מנה יפה של דגים ממולאים, ואף בקבוק יין שרף משובח. וכך אמר לאורח: השב את נפשך ונפנה לילך יחדיו לתפילת מנחה וקבלת שבת.

האורח התנפל ברעבתנות רבה על המאכלים ועד ארגיעה לא נשאר מהם שריד ופליט, אלא שדעתו של האורח לא הייתה נוחה עליו ממיעוט המאכלים שהוגשו לפניו. ראשית כל ביקש האורח

שיביאו לפניו לחם אשר לבב אנוש יסעד, ולא מיני תרגימא גרידא. בד בבד הביע האורח את שביעות רצונו מטעמם של הדגים הממולאים וביקש להביא לפניו את הקדירה הגדושה בדגים, יחד עם עוד בקבוק יין שרף שיסייע לו להחליק את המאכלים אל גרונו.

רבי ליבער מיהר לעשות רצונו: הגיש לפניו חלה שחומה וגדולה אשר הוכנה ללחם משנה יחד עם קדירת הדגים ובקבוק יין שרף, ולגודל פליאתו ראה כיצד ברגעים ספורים ממש האורח מכלה אותם, התעיף בו מבטך ואיננו, ועדיין הוא מצעק ומכריז שהוא רעב מאוד וכלתה נפשו לאכול משאר מאכלי השבת.

בעוד רבי ליבער מהרהר מה מאכלים יש לו להגיש בפני האורח שכוחו וגבורתו בפיו, להשמיד ולאבד מאכלים ומשקאות כגדוד חיילים שכירי חרב, קם לו האורח ממקומו וניגש אל התנור והוציא משם את הפשטידא הגדולה והריחנית שהוכנה לאוכלה בליל שבת, ועוד הוסיף ולקח עמו את קדירת העופות. את כולנה הביא האורח אל השולחן, ותוך כדי שהוא מהלל את טעמם הטוב אכל מהם במרץ רב. הפשטידא שנועדה לאנשים רבים נאכלה כולה על ידו, ואילו העופות נעשו לגלים של עצמות.

משנראה היה כי האורח בא לידי רגיעה מסוימת לאחר כמויות המאכלים והמשקאות שהכניס אל פיו, ניסה רבי ליבער לבקש את האורח כי יואיל לבוא עימו אל בית הכנסת להתפלל, אך כזאת כלל לא עלתה על דעת האורח שהודיע לרבי ליבער בשפה ברורה שהוא עייף מהדרך עד מאוד, ועייפותו אף גברה לאחר 'עבודת האכילה' שעשה זה עתה, ולכן מבוקשו הוא שיציע לפניו מיטה עליה יוכל לישן כהוגן.

הראה לו רבי ליבער מיטה מוצעת בחדר האורחים, אלא שהאורח נעלב מאוד ואמר לרבי ליבער שזה בזיון עבורו לישן יחד עם שאר מיני ארחי פרחי, במיטות פשוטות כאלה. מבקש הוא איפוא לישן במיטתו של בעל הבית דווקא. ניאות רבי ליבער גם לכך, אלא שלתדהמתו הרבה הטיל האורח את עצמו על המיטה הנקייה עם כל מלבושיו המרובבים ומנעליו המלוכלכים בטיט ורפש.

כשקול נחרתו של האורח נשמע בעוז יכול היה רבי ליבער ללכת להתפלל. עד שחזר רבי ליבער מתפילתו פנו בני ביתו לבקש ולשאול מהשכנים שיואילו ליתן להם מאכלי שבת, כיון שהאורח אכל את כל מה שהכינו ולא נותר להם מידי דאכילה. כמובן שגם האורח הקיץ משנתו, ואכל ושתה עימם כאילו לא אכל ולא כלום.

בבוקר השכם, עוד בהיותו במיטתו החל האורח לצווח ככרוכיא על היותו רעב ככלב וכי רצונו לאכול זה עתה, שאם לא כן נפשו יוצאת והקולר יהא תלוי בצווארם שהם מרעיבים אותו!

לרבי ליבער היה הסכם עם בן אחותו, ר' גרשון המוזג, להכין עבורו לקראת שבת כמות גדולה של מאכלים: חלות ארוכות, דגים גדולים ועופות שלמים. מדי שבוע, ביום חמישי, היה רבי ליבער נותן לאחיינו שמונה עשרה זהובים כדי שיכין מאכלים אלה, וכך היה התנאי ביניהם: אם יבואו אורחים סמוך לשבת ולא יהא פנאי להכין מאכלים עבורם - יהיו מאכלים אלו מוכנים מבעוד יום לצרכם, ואם לא יאכלו אלו לשבת - יהיו אלו מזומנים לכבוד סעודת 'מלוה מלכה', דא היא סעודתא דדוד מלכא משיחא.

אורח שכזה הוא בוודאי סיבה הגונה להביא את המאכלים מר' גרשון המוזג, חשב רבי ליבער בליבו, ותיכף שלח להביא את כל המאכלים אל ביתו ולהגישם בפני האורח. ואכן כך היה, האורח אכל את כל שהוגש בפניו ותיכף חזר למיטתו והמשיך בשנתו העמוקה.

דרכו של רבי ליבער היה לדרוש בצפרא דשבתא, לפני קריאת התורה, במילי דאגדתא המשיבים את הלב. גם באותה שבת דרש רבי ליבער, אלא שבסיום דבריו הוסיף וסיפר למתפללים כי בביתו מצוי אורח חשוב מאוד, וכדי לכבדו כהוגן

הרי הוא פונה ומבקש מכל מי שיש בידו מאכלים ומשקאות שיואיל להביאו לביתו, לבל יחסר כלום.

השומעים התפלאו מאוד מי הוא זה אותו אורח חשוב שלא הגיע עם מארחו להתפלל בבית הכנסת, אולם לא הרהרו אחר דברי רבי ליבער, ואחר התפילה מיהרו לביתם והביאו ממיטב מאכלי השבת שהיו בביתם, פשטידות מפוארות מעשה קדירה ומאפה תנור, קדירות חמין מלאות בתפודים ובמיני קטניות, מצטמק ויפה לו, ואף בקבוקי יין מתוק ויין שרף.

כיון שראה רבי ליבער שהשולחן מלא ב'משלוחי המנות' שהגיעו אליו, שלח להזמין את האורח להצטרף עמהם לסעודת שבת. האורח בא בבהלה גדולה והיו ידיו יפות לאכול ולשתות מבלי כל הפסק, ועדיין היה קורא ואומר: רחמו עלי כי רעב אנכי! מה לכם ואתם מחמירים עלי עד כזית ועד כביצה, בעוד שנשמתי עומדת לפרוח מרעב. אל תהססו ותגישו בפני אוכל במידה טובה ומרובה, וכולי האי ואולי אישאר בחיים.

בזאת הפעם אכל האורח כמויות כאלה עד שבשעה שחזר לישן על מיטתו של המארח רבי ליבער, כבר לא היה מסוגל להכיל אותם, והחל להקיא עד שכל הבית היה מלא מזה. ריח הבאושים היה נורא, ולא היו יכולים לנקות את הבית בשבת. למרות זאת המשיך האורח ותבע לאכול גם בזמן סעודה שלישית, ושוב הקיא מה שאכל.

רק לאחר הבדלה ביקש האורח לשוחח עם רבי ליבער מבלי שיהא איש עמהם. באותה שעה גילה לו האורח שהוא אליהו הנביא זכור לטוב, ואף סיפר לו על פסק הדין שיצא עליו בית דין של מעלה על אשר חטא בלשונו, אמנם מחמת שעמד בניסיון ולא היה בכעס במשך כל יום השבת, למרות כל המאורעות השונות והמשונות שבאו עליו, ועם הכל עשה את כל מבוקשי האורח בסבר פנים יפות, זכה ונתבטל ממנו עונש המיתה רח"ל, אך עדיין עליו לרצות את העונש האחר שנגזר עליו: גלות של שנה שלימה, באופן בו לא ילון שני לילות בעיר אחת, חוץ משבתות וימים טובים. האורח סיים את דבריו באומרו, כי גלות זו עליו להתחיל תיכף עם בוקר יום המחרת, ופרח לו איש האמת.

רבי ליבער קיבל עליו דין שמים באהבה, השיג לעצמו בגדי פשתן פחותים שיהיו לו ככלי גולה, וכבר בבוקרו של יום ראשון בשבת יצא לגלות. במשך כל ימי השבוע עבר רבי ליבער מעיר לעיר, כשהוא מקפיד שלא לישן שני לילות בעיר אחת. היו רגליו מוליכות אותו ממקום למקום עד שביום ערב שבת קודש הגיע אל עיר ואם בישראל, היא בראד.

המנהג בבראד היה שהאורחים המזדמנים אל העיר בערבי שבתות היו הולכים אל פרנס העיר והוא היה נותן לכל דורש פתק מיוחד בו נכתב היכן הוא יאכל בשבת. כשרבי ליבער ביקש מהפרנס לקבל גם הוא פתק לסעודות שבת, החל הפרנס לקנטרו בדברים ואמר לו: אדם חזק ובריא שכמותך עליו להתפרנס מיגיע כפו, לחטוב עצים ולשאוב מים ולהרוויח את כספו מעמלו, ואין כל סיבה שהוא יהא כמעמסה על כתפי אחרים. מהיכי תיתי שאתן לך פתק שבו תצטרך להגיע לחסדי אחרים?! רק לאחר תחנונים רבים ניאות הפרנס לתת לו פתק על סעודות השבת, כשהוא מפנה אותו אל שומר בית הקברות שהתגורר בקצה העיר.

פנה רבי ליבער והלך אל ביתו של שומר בית הקברות, אלא שבאותם שעות לא היה השומר בביתו. יען שדרכו של השומר הייתה להסתובב מדי ערב שבת בשבתו בין בתי העיר ולקבץ כספים כשכר מלאכתו. לכל בני העיר היו קרובי משפחה שהיו קבורים בבית העלמין, ואותם הפרוטות שאסף היו משכורתו על כך שהיה שומר על הקברים ודואג לנקיונם ושלימותם.

סיפר איפוא רבי ליבער לאשת השומר כי הוא קיבל פתק להתארח אצלם לסעודות השבת. כתשובה על כך הסבירה לו בעלת הבית כי אמנם בעלה אינו בבית, אך הוא בוודאי ישמח מאוד לשמוע שהאורח עזר וסייע לצרכי השבת, ובכן,

הנה הגרזן והעצים, עמוד נא ובקע אותם כהוגן כדי שהם יהיו מוכנים לצורך הבישולים.

רבי ליבער שמח מאוד לעזור בגופו להכנת צרכי השבת, אלא שמימיו לא עסק בכגון דא ולא היה לו שיג ושיח בחכמה ומלאכה זו של חטיבת עצים, ותוך כדי עשייתו התנתקה בקעת אחת מגזרי העצים החטובים, קפצה אל עבר החלון והזכוכית נשברה לרסיסים. קל לתאר את חרון אפה וכעסה של בעלת הבית בראותה את החלון השבור. היא החלה לחרף ולגדף, עד שרבי ליבער הבין כי מוטב יהיה אם יתן לה איזה מטבעות כדי להפיג כעסה. הוציא רבי ליבער שני זהובים ונתן לה, ונחה דעתה מעט.

אדהכי והכי הביט רבי ליבער וראה כי בביתו של השומר כלל אין מתעתדים להכין דגים לכבוד שבת. פתח איפוא רבי ליבער בתפילה חרישית מבורא כל עולמים שירחם עליו וישלח לו דגים כדי שיוכל לכבד את השבת כהרגלו. לא חלפו דקות ארוכות ורבי ליבער רואה כי תפילתו התקבלה. אל החצר נכנס גוי ובידו דג גדול הנקרא 'העכט', ואמר אל האשה: קני את הדג במחיר שלשה זהובים! נענתה האשה ואמרה: אכן דג נאה ויפה הוא אך אין ידי משגת לקנות דג שכזה. שמע זאת רבי ליבער וככתוב השלישי הכריע ביניהם ואמר: אני נכון לשלם את מחירו של הדג, ובלבד שאני הוא זה שאבשלו ואכינו לשבת.

התפלאה האשה מאוד והייתה כאילו מדברת אל עצמה ושואלת: האמנם מדובר בעשיר המתחזה לעני?! הנה יש בידו מעות לרוב כדי לקנות דגים גדולים מחד גיסא, והוא גם מגיע להתארח בביתנו כאחד העניים המרודים לאידך גיסא?! וכי לא מתאים וראוי שעניים אמיתיים, כאלו המתפרנסים בקב חרובים, יבואו לאכול את לחמנו ולשתות את מימינו?!

רבי ליבער לא שם לב אל דבריה והפציר בה מאוד לקנות את הדגים, והוא ישלם את מחירם המלא ואף יכינם ויבשלם לקראת שבת. סוף דבר שניאותה האשה לכך, ורבי ליבער אכן שילם לגוי את מחיר הדג, והיא הביאה לו קדירה ועצים כדי להכין את הדג. עמל רבי ליבער על נקיון הדג, חתך אותו לפרוסות נאות, שפת את הקדירה, ומשנכנס לבית כדי לבקש מעט מלח ותבלינים חלף שם בבהלה חתול אשפתות שמבלי משים הפך את הקערה על פיה.

האשה ששמעה את רעש התהפכות הקדירה יצאה החוצה ומשראתה את הקורה החלה לצעוק ולצווח על רבי ליבער. היא סירבה לתת לו לנקות את הדגים, אלא היא בעצמה, בבהלה וברוגז, אספה את הדגים שהתגלגלו בעפר והכניסה אותם כמו שהם אל תוך הקדירה כדי שיתבשלו.

לקראת שבת יצא רבי ליבער אל השדות המוריקים שמחוץ לעיר כדי להתפלל ולקבל את השבת. רבי ליבער התפלל בדביקות וכלל לא שם לב שהזמן חולף עד שלפתע עוררו אותו צעקותיו של השומר שחיפש את אורחו. כבר לפני שעה ארוכה הוא שב לביתו ושמע מאשתו את סיפורו של האורח המוזר שהגיע, והוא יצא לבקשו כדי שיוכל להתחיל את הסעודה. לאחר זמן רב הוא גילה אותו ופתח עליו בצעקות: אורח פורח, למה אתה עומד בחושך? כבר הגיעה זמן הסעודה, הבה ונלך אל ביתי כי רעב אנכי!

בדרך הילוכם היה שומר בית הקברות מטיף תוכחות מוסר לרבי ליבער וגוער בו על עצלנותו שהביאתו לחזר על הפתחים: יהודי שכוחו במתניו יצפה לשולחנם של אחרים?! וכי אין בכוחך ללכת לעבוד ולהשתכר כראוי ולא להצטרך לבריות? רבי ליבער שמע את דברי החירופין והגידופין שלא פסקו, ושתק שתיקה רועמת שגרמה לשומר להוסיף דברים כהנה וכהנה.

כשהגיעו לבית מיהר בעל הבית להודיע לאורחו כי הוא מקדש על הפת, על לחם הקיבר שיש לו, וברצונו גם להוציאו בקידוש זה. רבי ליבער נענה שיש לו יין לקידוש, ואין הוא צריך אלא כוס. דבר זה הרגיז מאוד את השומר שחמד את היין, וטען כי אין לו כוס בביתו, כשהיה סבור שמתוך כך

ייאלץ האורח לתת לו את היין. רק לאחר בקשות מרובות נתן השומר לאורחו כמין קדירה קטנה שתשמש לו ככוס, ולאחר שמילא האורח את הקדירה ביין חטף בעל הבית את הבקבוק והוריקו אל תוך גרונו, תוך שהוא נאנח ואומר: דעו שיין כזה לא שתיתי מימי! אף העשירים המופלגים בעירנו אינם מקדשים על יין משובח כזה, וכאן יש עני שדעתו רחבה ליין משובח שכזה.

שוב הוסיף ואמר: לא ראיתי מימי קבצן כזה! תוהה אני האם אין מצוה גדולה יותר להשאיר את הלחם שהוא אוכל עבורנו למשך ימות השבוע, אך מה אעשה, וכי יש ברירה בידי, הרי ירא אנכי מפני הפרנס, כי אם יוודע לו שהוא לא סעד על שולחננו, בוודאי יכעס עלינו ואולי אף יפטר אותי מעבודתי כשומר בית הקברות.

השיא של הסעודה היה בשלב בו האשה הגישה את הדגים, והשומר טעם מהם מלוא פיו וירקם בחמת זעם: הרי הדגים מלאים עפר ואבנים, וכי מבקשים אתם להרגנו? האשה שראתה כי בעלה כועס מאוד, הסיטה את האש לכיוונו של האורח וצעקה אליו: וכי מה אני אשמה בכך שהאורח הפך את הסיר של הדגים והם נשפכו לארץ ונתערבו עם האבנים והצרורות. בשמעו זאת בערה חמתו של השומר עוד יותר, הוא קילל את האורח נמרצות ולא נחה דעתו עד שגירשו והוציאו מביתו החוצה, ורק כשנח מכעסו הודיעו כי הוא יכול להיכנס חזרה.

אחר ברכת המזון אמר לו השומר כי הוא אינו יכול לתת לו לישן בביתו, כי ירא אנכי פן תגנוב איזה חפץ ואנחנו לא נדע. רבי ליבער, אובד עצות, לא הייתה לו כל ברירה והוא יצא החוצה, אל הלילה הקר והאפל, שם המתין עד אור הבוקר.

משהאיר השחר הלך רבי ליבער להתפלל בבית הכנסת שבו גם היה מתפלל הרה"ק רבי אפרים, בנו של הגה"ק בעל 'חכם צבי' זיע"א. רבי אפרים היה צופה ברוח הקודש ומיד הרגיש במעלתו של רבי ליבער. על אף שרבי ליבער נעמד מאחורי הבימה, בין שאר העניים והאביונים, אמר רבי אפרים לגבאי בית הכנסת: איש פלוני העומד מאחורי הבימה - איש מכובד הוא, וצריכים לחלוק לו כבוד.

ניגש הגבאי לרבי ליבער וביקשו לישב בכותל המזרח, אלא שהוא סירב בתוקף. ראה זאת רבי אפרים וניגש אליו בכבודו ובעצמו ואמר לו: בגזירת מרא דאתרא הרי אני גוזר עליך לעשות ככל שאנכי מצווה אותך. אחזו רבי אפרים לרבי ליבער בידו, הביאו אל כותל המזרח והושיבו על ידו, ואף ביקש שיכבדוהו בעליה חשובה כערכו.

אחר התפילה אמר לו רבי אפרים: יודע אני את כל מה שנגזר עליך בבית דין של מעלה, גם יודע אני כל מה שעבר עליך בשבוע האחרון, החל מיום צאתך מביתך עד מאורעות ליל שבת, אבל דע לך שסבל זה שסבלת בשבת זו נחשב לך כגלות של שנה שלמה, ורשאי אתה לשוב לביתם כבר במוצאי שבת, ואכן לאחר הבדלה התגלה אליו אליהו הנביא זכור לטוב, ואמר לרבי ליבער: שבת זו נחשבת לך כאילו השלמת את עונש הגלות, ויכול אתה לשוב לביתך לחיים ולשלום.

על הפסוק (בראשית יח א): **'וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל כְּחֹם הַיּוֹם'**, ופירוש רש"י, 'ישב' חסר כתיב, פירש הרה"ק האהבת שלום שבא הכתוב ללמדנו את דרכם של הצדיקים שהם מתנהגים בענווה ובשפלות, וגם אם הם מקיימים מצות הכנסת אורחים הרי שבשפלות רוחם הם סבורים שכלל וכלל לא קיימו את המצוה כראוי, ואלו דבריו: על דרך הידוע שהצדיק מסתכל תמיד על עצמו שעדיין לא התחיל לעבוד אותו יתברך שמו, ובכל פעם שבא למדרגה יותר גבוהה רואה שפלותו יותר ויותר. **והנה אברהם אבינו ע"ה אחז במדת החסד, לקיים מצות הכנסת אורחים בכל מיני התלהבות ושמחה, ולא נתקררה דעתו לעולם, כי היה נדמה לו שעדיין לא התחיל לקיים המצוה כראוי, והוא חסר ממנה**, וזהו 'ישב' חסר כתיב.

בס"ד

לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחי' טל
אדמונד שיחי' בן איזה > רונית בת יניה יעל > בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחיו
להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

לעילוי נשמת

צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה

קרוב אליך הדבר מאד

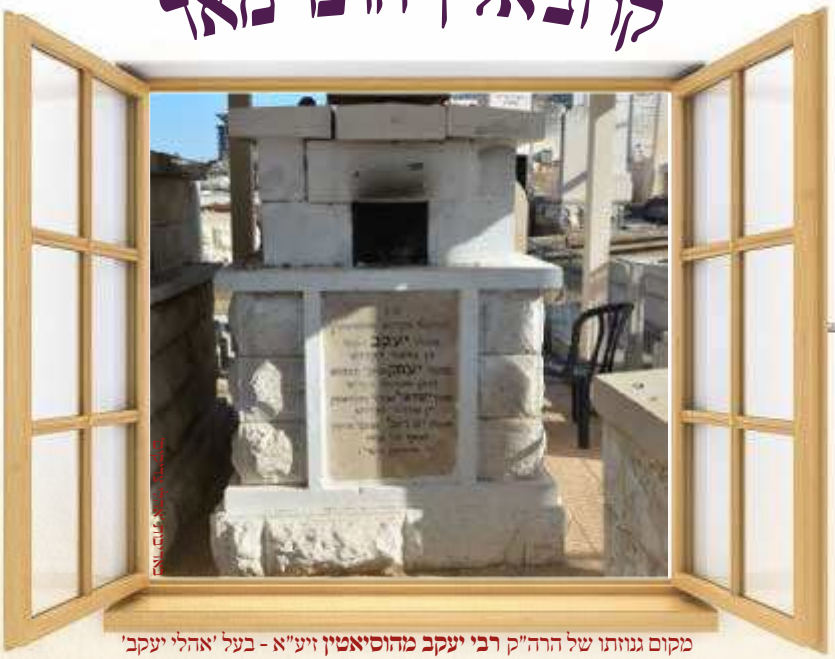

מקום גנוזתו של הרה"ק **רבי יעקב מהוסיאטין** זיע"א - בעל 'אהלי יעקב'

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים
והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים ובזכותם אנו חיים וקיימים
- מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 והגליון בדרך אליך